

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Eerste Kamer der Staten-Generaal
Kazernestraat 52
Den Haag

**Ministerie van Buitenlandse
Zaken**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie
BZ2633012

Datum 16 oktober 2026
Betreft Informatievoorziening over nieuwe Commissievoorstellen

Bijlage(n)
5

Geachte voorzitter,

Overeenkomstig de bestaande afspraken ontvangt u hierbij vijf fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissie voorstellen (BNC).

Fiche 1 – Aanbestedingsverordening
Fiche 2 – AgRi2040 en Food 2040
Fiche 3 – Verordening Betaalbaar Wonen
Fiche 4 – Aanbeveling Betaalbaar Wonen
Fiche 5 – Mededeling Voorzieningszekerheid Medische radio-isotopen in de EU

De minister van Buitenlandse Zaken,

T.B.W. Berendsen

Fiche 1: Aanbestedingsverordening (Herziening van de Aanbestedingsrichtlijnen)

1. Algemene gegevens

a) Titel voorstel

Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on public contracts and concessions, repealing Directives 2014/23/EU, 2014/24/EU and 2014/25/EU, and amending Regulations (EC) No 1370/2007, (EU) 2023/1542, (EU) 2024/1157, (EU) 2024/1252, (EU) 2024/1735, (EU) 2024/1781, (EU) 2024/2847, (EU) 2024/3110 and (EU) 2025/40, and Directives 2008/98/EC, (EU) 2019/882, (EU) 2022/2381, (EU) 2023/1791 and (EU) 2024/1760 (Public Procurement Act)

b) Datum ontvangst Commissiedocument

9 september 2026

c) Nr. Commissiedocument

COM(2026) 590

d) EUR-Lex

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52026PC0590>

e) Nr. impact assessment Commissie en Opinie Raad voor Regelgevingstoetsing

SWD(2026) 591

SEC(2026) 590

f) Behandelingstraject Raad

Raad voor Concurrentievermogen

g) Eerstverantwoordelijk ministerie

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

h) Rechtsbasis

Artikel 114 EU-werkingsverdrag

i) Besluitvormingsprocedure Raad

Gekwalificeerde meerderheid

j) Rol Europees Parlement

Medebeslissing

2. Essentie voorstel

a) *Inhoud voorstel*

Publieke inkopers¹ in de EU besteden jaarlijks voor ongeveer €2,5 biljoen euro aan (15% van het Europese BNP). De rapporten *Draghi*² en *Letta*³ hebben gewezen op de rol van aanbesteden als een strategisch instrument voor het versterken van Europa's industrie, om innovatie te ondersteunen, de groene en digitale transitie verder te brengen en economische veiligheid te versterken. De Europese Rekenkamer concludeerde dat de mededinging bij overheidsopdrachten is afgenomen in het afgelopen decennium, dat de deelname van het mkb en grensoverschrijdende inschrijvingen beperkt blijft en dat steeds meer opdrachten werden verleend aan het enige bedrijf dat zich inschreef.⁴

Tegen die achtergrond heeft de Europese Commissie (hierna: Commissie) op 9 september jl. een voorstel gedaan tot een Aanbestedingsverordening, waarmee zij invulling geeft aan de herziening en modernisering van het Europese wettelijke aanbestedingskader boven de Europese drempelwaarden. Het voorstel heeft als doel aanbesteden eenvoudiger en flexibeler te maken, met een omvangrijke digitaliseringsagenda die het hele aanbestedingsproces raakt. Daarnaast beoogt het voorstel strategisch aanbesteden op het gebied van veiligheid en autonomie, alsmede duurzaamheid, sociale en innovatieoverwegingen, te bevorderen. Het voorstel voert ook de mogelijkheid voor Europese voorkeurscriteria bij overheidsopdrachten in.

Het voorstel voegt drie richtlijnen inzake overheidsopdrachten⁵ (hierna: de Aanbestedingsrichtlijnen) en de over sectorspecifieke EU-wetgeving verspreide bepalingen inzake overheidsopdrachten, samen in één rechtstreeks toepasselijke verordening. Dit vermindert de noodzaak tot omzetting in nationaal recht en uiteenlopende nationale omzettingskeuzes. Het aantal aanbestedingsprocedures wordt teruggebracht van zes naar vier. Het voorstel zet in op een coherenter en voorspelbaarder kader met minder complexiteit, administratieve lasten en inconsistentie in de praktijk. Het biedt inkopers meer flexibiliteit, moedigt een betere marktraadpleging aan, vereenvoudigt administratieve procedures en verbreedt de mogelijkheden voor onderhandelingen. Daarnaast geeft het inkopers meer ruimte om zelf de procedure in te richten. Het introduceert ook een innovatieprocedure voor de ontwikkeling en verwerving van innovatieve oplossingen die nog niet op de markt zijn. Ook geeft het voorstel meer ruimte aan inkopers om direct aan een marktdeelnemer te gunnen, zoals in tijden van crisis of bij specifieke diensten zonder grensoverschrijdend belang.

¹ De nieuwe term voor aanbestedende diensten en speciale-sectorbedrijven in het voorstel.

² The future of European competitiveness: Report by Mario Draghi, via: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en.

³ Much more than a market; Report by Enrico Letta, via: consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf.

⁴ 2023 Special Report on public procurement in the EU, via: <https://www.eca.europa.eu/en/publications?ref=SR-2023-28>.

⁵ Richtlijn 2014/23/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van concessieovereenkomsten, Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG, Richtlijn 2014/25/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van opdrachten in de sectoren water- en energievoorziening, vervoer en postdiensten en houdende intrekking van Richtlijn 2004/17/EG.

De Commissie zet met het voorstel ook in op een gemeenschappelijk digitaal ecosysteem voor aanbesteden, onder andere bestaande uit de onderling verbonden en interoperabele netwerken van de lidstaten. Dit ecosysteem moet aanbestedingen voor publieke inkopers vereenvoudigen en vergemakkelijken, bijvoorbeeld door automatische verificatie van uitsluitingsgronden. Het stelt bedrijven in staat om eenvoudiger deel te nemen aan aanbestedingen in de hele EU. Dit bevordert de markttoegang en kan leiden tot meer inschrijvingen, waardoor het potentieel van de interne markt beter wordt benut. Het ecosysteem moet bovendien de gegevensuitwisseling tussen de e-aanbestedingssystemen van de lidstaten stroomlijnen door de totstandbrenging van een uniform kader voor gegevensbeheer. Het voorstel introduceert nationale dataruimtes voor aanbestedingsgegevens (*National Public Procurement Data Spaces*, hierna: NPPDS) en een Europese dataruimte op Unieniveau (*Public Procurement Data Space*, hierna: PPDS), die gestructureerde toegang moeten bieden tot gegevens over de volledige levenscyclus van aanbestedingen en contracten ook voor aanbestedingen onder de Europese drempels die nu nog niet stelselmatig openbaar worden gemaakt. Dit versterkt de transparantie, de verantwoording en fraudebestrijdingscapaciteit. De Commissie koppelt deze digitalisering expliciet aan de versimpeling van de procedures elders in het voorstel. De grotere flexibiliteit die inkopers vooraf krijgen, wordt volgens de Commissie gerechtvaardigd doordat het digitale ecosysteem tegelijk zorgt voor meer transparantie en sterkere controle achteraf.

Het voorstel maakt de beste-prijs-kwaliteitsverhouding de standaardmethode voor toekenning van opdrachten. Kwaliteitscriteria moeten ten minste 30% bedragen (50% voor arbeidsintensieve contracten). Publieke inkopers kunnen hier alleen van afwijken als zij uitleggen hoe de kwaliteit anders wordt gewaarborgd, bijvoorbeeld met minimumkwaliteitseisen. Hierdoor ligt de nadruk niet alleen meer op de prijs, maar ook op kwaliteit, met inbegrip van duurzaamheid, sociale, innovatie-, veiligheids- en weerbaarheidsoverwegingen en Europese voorkeurscriteria. Het voorstel biedt inkopers praktische instrumenten om hun discretionaire bevoegdheden over welke kwaliteitscriteria moeten worden toegepast en in welke verhouding in individuele aanbestedingsprocedures, goed in te zetten door een breed scala aan vrijwillige en verplichte groene, sociale, innovatie-, veiligheids- en weerbaarheidscriteria aan bod te laten komen. Daarnaast geeft het voorstel publieke inkopers de mogelijkheid opdrachten die betrekking hebben op sociale, gezondheids- en onderwijsdiensten (nu nog bekend als 'SAS-diensten'), te gunnen overeenkomstig nationale procedures. Zo blijft het mogelijk om rekening te houden met de aard en specifieke kenmerken van deze diensten.

Het voorstel speelt in op het toenemende geopolitieke belang van overheidsopdrachten. Het stelt publieke inkopers in staat – en vereist in sommige gevallen – om risico's in verband met de veiligheidsbelangen van de Unie of de lidstaten zoals de bescherming van kritieke infrastructuur, het voorkomen van sabotage en spionage, en het tegengaan van strategische afhankelijkheden, gevoelige informatie, cyberbeveiliging en ongepaste beïnvloeding door derde landen mee te nemen in de aanbestedingsprocedure. Publieke inkopers dienen gepaste maatregelen te nemen om risico's tegen deze veiligheidsbelangen te mitigeren en kunnen contracten beëindigen als de opdrachtnemer er niet in slaagt deze maatregelen in voldoende mate toe te passen. Daarnaast zijn

in het voorstel specifieke bepalingen opgenomen voor publieke kritieke entiteiten⁶, die het meewegen van de kritieke infrastructuur, de diversificatie van toeleveringsketens, voorzieningszekerheid leveringszekerheid en crisisparaatheid ondersteunen.

Het voorstel introduceert een horizontaal Europees voorkeursprincipe voor overheidsopdrachten. Het verduidelijkt welke marktdeelnemers en producten onder de internationale aanbestedingsverplichtingen van de Unie vallen en maakt dit gemakkelijker te controleren. De Commissie krijgt in het voorstel de bevoegdheid om de reikwijdte te beperken als uit een markttoegangsanalyse blijkt dat een derde land heeft nagelaten marktdeelnemers uit de Unie eerlijke markttoegang te verlenen of wanneer beperkingen nodig zijn om de afhankelijkheid van de leveringszekerheid teniet te doen of onze economische veiligheidsbelangen te beschermen.

Daarnaast stelt de Commissie ook een nieuw *governance*-hoofdstuk voor. Dit zet verschillende overheidsinstrumenten en -mechanismen uiteen die een monitoring van het aanbestedingsstelsel mogelijk maken. Daarnaast bevat het een verplichting tot aanwijzing van een nationale coördinerende instantie die onder meer moet zorgen voor coördinatie tussen de bevoegde nationale autoriteiten, als centraal aanspreekpunt moet fungeren voor de Commissie en andere lidstaten, en standaarddocumenten en richtsnoeren moet bieden voor grote infrastructuurprojecten en langlopende contracten zoals concessies.

b) Impact assessment Commissie

Uit de evaluatie⁷ van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen volgde dat de doelstelling van grotere duidelijkheid en rechtszekerheid met betrekking tot het bereik en dekking van de richtlijnen niet is bereikt. Ook andere doelstellingen⁸ zijn maar deels bereikt:

De Commissie heeft daarop een impact assessment uitgevoerd voor dit Commissievoorstel.⁹ De impact assessment is opgebouwd rond een set van vier specifieke doelstellingen die de door de Commissie geïdentificeerde probleemfactoren aanpakken. Voor elke specifieke doelstelling worden twee of drie beleidsopties uiteengezet: Flexibiliteit (FLX); Milieu, Sociaal en Innovatie (ESI); 'Buy European' (BEU), en de digitale marktplaats (MPL)). Op basis hiervan kiest de Commissie voor de combinatie van de opties FLX.2, ESI.2, BEU.2 en MPL.1.

Volgens de Commissie verlagen de gekozen opties de administratieve lastendruk voor publieke inkopers en marktpartijen door middel van eenvoudigere en flexibelere procedures. Marktconsultaties, onderhandeling en correcties maken aanbesteden eenvoudiger en beperken vroegtijdig afgebroken aanbestedingen. Daarnaast bevorderen de voorkeursopties de

⁶ Zoals aangewezen onder de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten

⁷ Commission Staff Working Document Evaluation of Directive 2014/23/EU on Concessions, Directive 2014/24/EU on Public Procurement and Directive 2014/25/EU on Utilities (SWD(2025) 332 final).

⁸ Vereenvoudiging, stroomlijning en flexibilisering van aanbestedingsprocedures; gebruik van aanbestedingen om strategische doelen te bereiken; bevorderen van grensoverschrijdende mededinging en deelname van het mkb; versterken van het *governance* raamwerk door transparantie over de activiteiten van publieke inkopers te vergroten en daarmee corruptie te voorkomen en professionalisering van publieke inkopers te bevorderen.

⁹ Commission Staff Working Document Impact Assessment Report (SWD(2026) 591 final).

begrijpelijkheid en samenhang van de nieuwe regels en de samenhang met aanbestedingsbepalingen in sectorale regelgeving. De Commissie schat de jaarlijkse EU-brede besparing als gevolg van het voorstel op 649 miljoen euro (waarvan 79 miljoen euro voor publieke inkopers en 570 miljoen euro voor bedrijven en ondernemers).

3. Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

De kern van het Nederlandse aanbestedingsbeleid¹⁰ is het waarborgen van een eerlijke, transparante en doelmatige besteding van publiek geld, waarbij alle ondernemers gelijke kansen krijgen. De Aanbestedingswet 2012 is grotendeels gebaseerd op de huidige Aanbestedingsrichtlijnen. Verder wordt in de Gids Proportionaliteit een nationale invulling gegeven aan hoe inkopers een goede invulling geven aan het proportionaliteitsbeginsel in hun aanbestedingen.

Sinds de evaluatie van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen heeft het kabinet zich in Europa actief ingezet voor een herziening van het stelsel. Het kabinet zag de herziening als een kans om aanbestedingsregels te moderniseren en te vereenvoudigen, zodat deze beter aansluiten bij de praktijk van publieke inkopers en ondernemers. Het kabinet heeft dit uitgewerkt in vier prioriteiten¹¹.

Als eerste prioriteit zet het kabinet zich in voor een aanbestedingskader dat eenvoudiger toepasbaar is en beter aansluit bij de praktijk, met inachtneming van de grondbeginselen van proportionaliteit, transparantie, gelijke behandeling en eerlijke mededinging. Dit doet het kabinet door onder meer in te zetten op het terugbrengen van het aantal procedures, verruiming van de mogelijkheden voor contractwijzigingen en het verlengen van de duur van raamovereenkomsten.

De tweede prioriteit van het kabinet ziet op de inzet van een Europees voorkeursprincipe voor strategische sectoren en technologieën. Het kabinet zet in op een terughoudende inzet van het principe en weegt per sector zorgvuldig af of de baten opwegen tegen de kosten. Daarbij wordt het instrument in beginsel enkel ingezet om de weerbaarheid van de EU te versterken en, wanneer minder ingrijpende maatregelen ontoereikend zijn, om strategische nieuwe markten te stimuleren. Daarbij ziet het kabinet dat een Europees voorkeursprincipe in specifieke gevallen kan bijdragen aan het versterken van de economische weerbaarheid en strategische autonomie van de Europese Unie. Een eventuele inzet van een dergelijk instrument dient zorgvuldig en gericht te zijn. De toepassing moet daarbij tijdelijk, doelmatig en proportioneel zijn en de toegang voor gelijkgestemde handelspartners niet belemmeren. Per sector moet worden afgewogen of de baten van de inzet van een dergelijk principe opwegen tegen de kosten.

¹⁰ zoals is vastgelegd in de Aanbestedingswet 2012

¹¹ Kamerstukken II, 26485, nr. 461: Kamerbrief Inkoopkracht van de overheid en vereenvoudiging aanbestedingsregels

Dit sluit aan bij het kabinetsstandpunt over het Europees voorkeursprincipe bij aanbesteden¹², dat ook wordt uitgedragen in onder andere de onderhandelingen over de *Industrial Accelerator Act* (IAA).

De veranderende geopolitieke situatie benadrukt dat aanbestedingen een belangrijke rol kunnen spelen bij het versterken van de economische weerbaarheid en strategische autonomie van Nederland en de EU. Daarom zet het kabinet zich als derde prioriteit ervoor in dat publieke inkopers voldoende ruimte behouden om bij aanbestedingen rekening te houden met strategische belangen, waaronder leveringszekerheid, innovatie en nationale veiligheid, met behoud van een goed functionerende Europese interne markt. Het kabinet zet daarbij onder meer in op duidelijke mogelijkheden om ondernemers uit te sluiten wanneer risico's voor de nationale veiligheid daartoe aanleiding geven en op betere mogelijkheden om risico's in toeleveringsketens te beheersen.

Als vierde prioriteit zet het kabinet zich in voor een modernisering van het digitale kader voor aanbestedingen, waarbij digitalisering bijdraagt aan vereenvoudiging van procedures, betere datakwaliteit en vermindering van administratieve lasten voor publieke inkopers en ondernemers. Betrouwbare en goed toegankelijke aanbestedingsdata zijn daarbij onmisbaar voor transparantie en beter inzicht in marktontwikkelingen en strategische afhankelijkheden. Daarnaast zijn datakwaliteit, toegankelijkheid en analyse belangrijk voor de monitoring van de werking van het aanbestedingsstelsel, zodat ontwikkelingen in de aanbestedingspraktijk beter gevolgd kunnen worden en beleidsmaatregelen waar nodig kunnen worden bijgestuurd. Nederland heeft met TenderNed reeds een sterk nationaal digitaal platform voor aanbestedingen. Om administratieve lasten te verlichten is het belangrijk om instrumenten zoals het Uniform Europees Aanbestedingsdocument en eForms te moderniseren en te digitaliseren, in lijn met het '*once only*'-beginsel, waarbij gegevens die al beschikbaar zijn niet opnieuw hoeven te worden aangeleverd.

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Op hoofdlijnen kan het kabinet zich vinden in het voorstel voor de Aanbestedingsverordening. De doelen van de Commissie bij deze herziening sluiten goed aan bij de Nederlandse inzet tijdens deze herziening zoals hierboven uiteengezet. Tijdens de onderhandelingen zal het kabinet zich actief blijven inzetten dat vereenvoudiging en modernisering van het stelsel voorop moet staan. Dit zal enerzijds kunnen betekenen dat er ingezet wordt op meer duidelijkheid en keuzes door de Commissie en lidstaten hoe een publieke inkoper de instrumenten uit het voorstel kan inzetten. Anderzijds kan dit betekenen dat er meer ruimte gecreëerd wordt voor publieke inkopers om zelf keuzes te maken. Het kabinet zal er tijdens de onderhandelingen scherp op blijven dat het uiteindelijke voorstel geen barrières zal opwerpen voor de Nederlandse ambities op het gebied van digitale autonomie, zoals uiteengezet in onder andere de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS), en innovatie, met de oprichting van het Nationaal Agentschap Disruptieve Innovatie (NADI). Het kabinet acht het daarnaast van belang dat het horizontale kader voldoende ruimte laat voor sectorspecifieke regelgeving, waaronder de *Critical Medicines Act* (CMA), IAA en het *Tech Sovereignty package*, om waar nodig aanvullende en proportionele maatregelen te treffen.

¹² Bijlage bij *Kamerstukken II* 2024/25 21501-30, nr. 680.

Het kabinet is positief over het voorstel voor samenvoeging van de drie separate Aanbestedingsrichtlijnen naar één wetgevingsinstrument. Deze samenvoeging haalt veel dubbele regelgeving weg. Wel is het voor het kabinet van belang dat dit niet ten koste gaat van de flexibiliteit die speciale-sectorbedrijven en concessieverleners nu genieten vanwege hun aparte regime. Dit zal dan ook de inzet blijven tijdens de onderhandelingen, waar de samenvoeging van de regelgeving dus ten koste gaat van de flexibiliteit voor speciale-sectorbedrijven en concessies, zal het kabinet pleiten om deze flexibiliteit terug te krijgen. Omdat het voorstel een verordening betreft in plaats van een richtlijn, zal het kabinet in de onderhandeling vragen om verduidelijking van het voorstel, om scherp te krijgen wat precies wordt bedoeld met een aantal verplichtingen en hoever deze reiken. Omdat in beginsel geen nationale implementatie is toegestaan, is het van groot belang dat alle begrippen, reikwijdtes en procedures goed uiteengezet worden in de verordening zelf. Daarnaast zal het kabinet vragen waarom de Rechtsbeschermingsrichtlijn 2007/66 geen onderdeel van deze herziening is. Dit zou namelijk alle procedurele regelgeving bij elkaar brengen.

Het kabinet verwelkomt de flinke opschoning van sectorale regelgeving. Veel mechanismen die de afgelopen jaren zijn geïntroduceerd, zijn beter passend in het algemene regelgevend kader van aanbesteden en dus in dit voorstel. Wel heeft het kabinet nog vragen bij de wijze waarop een aantal bepalingen is omgezet. Ook heeft het kabinet zorgen over de nieuwe versnippering van aanbestedingsregelgeving die met nieuwe sectorale regelgeving lijkt te ontstaan. Zo bevatten de Cloud and AI Development Act en de Chips Act II regelgeving over gezamenlijk aanbesteden, bevat de Innovatieverordening regelgeving over hoe R&D-aanbestedingen moeten worden aanbesteed en bevat de CMA regelgeving eveneens procedurele regels voor aanbestedingen. Dit zijn alle procedurele regels over het aanbesteden en zijn volgens het kabinet dus beter passend binnen het procedurele regelgevend kader over aanbesteden, de voorgestelde Aanbestedingsverordening. Een versnippering zorgt voor een toename van administratieve lasten en regeldruk die het kabinet juist naar beneden wil brengen met dit voorstel.

Het kabinet verwelkomt de uitbreiding van de strategische doelen bij aanbesteden die zien op het stimuleren van het Europees concurrentievermogen en de Europese (economische) veiligheid en weerbaarheid. Daarnaast verwelkomt het kabinet de voorgenomen inzet van de Europese Commissie om samen met de partners uit de *Government Procurement Agreement* (GPA van het WTO) de vraag te onderzoeken of de drempelwaarden uit de GPA mogelijk verhoogd kunnen worden. Deze drempelwaarden zijn de afgelopen jaren niet meegegroeid met de inflatie. Het kabinet begrijpt dat de Europese drempelwaarden zijn gebonden aan de drempelwaarden uit deze overeenkomst en dat de Commissie hier dus weinig aan kan doen in dit voorstel, maar een verhoging van de drempelwaarden en het wegnemen van het verschil in drempelbedragen voor centrale en decentrale overheden zouden de administratieve lasten kunnen verlagen.

Op de uitbreiding van de uitzonderingsprocedure van nutsvoorzieningen is het kabinet kritisch. Voorheen was het enkel mogelijk voor lidstaten om deze uitzondering aan te vragen. Het voorstel breidt dit uit zodat ook speciale-sectorbedrijven dit zelf kunnen aanvragen bij de Commissie,

zonder melding aan de lidstaat. Het kabinet zal er in de onderhandelingen voor pleiten dat het aanvragen van deze uitzondering enkel mogelijk zal zijn voor lidstaten.

Het kabinet vindt het belangrijk dat er duidelijkheid is rondom het gebruik van onderaannemingsketens. Daarom onderkent het kabinet de wenselijkheid dat op basis van dit voorstel de gegunde opdracht niet volledig aan onderaannemers kan worden uitbesteed. Het voorstel lijkt nu te bedoelen dat het alleen niet volledig mag worden uitbesteed, maar dat 95% uitbesteding wel is toegestaan. Het kabinet zal hier duidelijkheid over vragen. Deze maatregel is met name relevant voor sectoren die door kostendruk en complexe onderaannemingsketens een hoger risico hebben op slechte arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden. Hiernaast krijgen publieke inkopers in dit voorstel de mogelijkheid om onderaanneming van bepaalde taken te verbieden als zij daar gegronde redenen voor hebben. Het kabinet acht het van belang dat met gegronde redenen in ieder geval situaties waar een hoog risico op misstanden bestaat wordt bedoeld en zal hiervoor ook om verduidelijking vragen.

Het kabinet verwelkomt de uitbreiding van de verplichte en optionele uitsluitingsgronden met de uitsluitingsgronden die nu enkel in sectorale regelgeving waren opgenomen en de toevoeging van de uitsluitingsgrond voor veiligheidsoverwegingen. Het kabinet zet erop in dat zelfreinigende maatregelen ook in het voorstel niet mogelijk zijn voor deze uitsluitingsgrond. Het kabinet is kritisch op de toevoeging van de optionele uitsluitingsgrond die gekoppeld is aan een beoordeling onder de Verordening buitenlandse subsidies.¹³ Dit strookt niet met de regel uit deze Verordening beoordelingen onder deze verordening beperkt blijven tot de betreffende aanbesteding. Het kabinet is positief over de aanscherping dat de mogelijkheden voor zelfreiniging nu enkel nog mogelijk zijn als er geen sprake is van een onherroepelijke rechterlijke uitspraak.

Het kabinet is op het eerste oog positief over het terugbrengen van het aantal reguliere procedures van zes naar vier: de open procedure, de dynamische procedure, de innovatieprocedure en de procedure zonder voorafgaande aankondiging. Daarnaast verwelkomt het kabinet het artikel over marktconsultaties: dit geeft publieke inkopers duidelijkheid over de mogelijkheden om de markt te consulteren voorafgaand aan het uitzetten van de aanbesteding. Ook is het kabinet positief over de mogelijkheid dat onderhandelingen in alle procedures mogelijk zijn. Dit geeft publieke inkopers en markt meer duidelijkheid over hoe ze met elkaar in gesprek kunnen en geeft publieke inkopers de mogelijkheid om de aanbesteding beter passend te maken op het aanbod van de markt. Wel merkt het kabinet op dat de open en dynamische procedure nu vrij compact staan uitgeschreven, in tegenstelling tot de innovatieprocedure, waardoor niet altijd helder is welke stappen een publieke inkoper precies moet doorlopen en hoe selectie precies plaatsvindt. Het kabinet zet in de onderhandelingen daarom in op het duidelijk en helder uitschrijven van de procedures in het voorstel. Ook vindt het kabinet het van belang om duidelijk te krijgen hoe omgegaan wordt met het delen van gevoelige informatie in deze procedures. Daarvoor lijken nu nog geen waarborgen voor ingebouwd.

¹³ Verordening (EU) 2022/2560 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 betreffende buitenlandse subsidies die de interne markt verstoren.

Het voorstel benoemt dat bij het bekend maken van de interesse in de open procedure ook al een inschrijving moet worden aangeleverd. Dit is een grote administratieve last voor zowel ondernemers als publieke inkopers, zeker als de ondernemers uiteindelijk niet compatibel blijken met de selectiecriteria. Ook is in het voorstel het artikel over het vaststellen van de contractwaarde flink ingekort, wat ten kostte gaat van de duidelijkheid die nodig is rondom het vaststellen van de contractwaarde, zoals op welk tijdstip de raming gemaakt moet worden. Het kabinet zet erop in dat dit artikel weer voldoende duidelijkheid gaat bieden.

Het kabinet is positief dat de erkenningsregeling voor speciale-sectorbedrijven behouden blijft. Het kabinet wil tijdens de onderhandelingen onderzoeken of het mogelijk voordelig is om deze procedure beschikbaar te maken voor alle publieke inkopers.

Het kabinet verwelkomt de koers van de Commissie om inkoop strategisch in te zetten voor de belangen van de EU zoals klimaat, circulaire economie, milieu, voedselkwaliteit en sociaal en de aanmoediging om bijbehorende eisen en criteria in aanbestedingen structureel en proportioneel toe te passen. In lijn met de Agenda Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) 2026-2030, heeft de overheid als *launching customer* een belangrijke rol in het vergroten van marktcreatie van maatschappelijk verantwoorde producten en diensten.

Het kabinet onderschrijft het belang van harmonisatie in eisen en criteria tussen lidstaten ten behoeve van een gelijk speelveld en eenduidigheid richting de markt. Tegelijkertijd pleit het voor voldoende ruimte voor publieke inkopers of lidstaten die ambitieuzere eisen en criteria willen hanteren dan vanuit de verordening en sectorale regelgeving wordt verplicht. In het voorstel is nog onvoldoende expliciet gemaakt dat die ruimte blijft bestaan. Het kabinet ziet dit graag verduidelijkt.

Vanuit de optiek dat disproportionele verplichtingen moeten worden voorkomen, verwelkomt het kabinet de consolidatie van horizontale bepalingen uit andere sectorale wetgeving om de ontstane versnippering en onduidelijkheid te corrigeren. Het kabinet pleit voor zoveel mogelijk harmonisatie van de aanbestedingskaders binnen Europa. Het is voor het kabinet echter onduidelijk hoe de Commissie ten aanzien van *Green Public Procurement* tot de beperkte selectie van sectorale regelgeving in Annex VII is gekomen. Het inconsistente gebruik van zowel "*may*" en "*shall*" in dit hoofdstuk leidt bovendien tot onduidelijkheid. Het kabinet ziet graag dat er op eenduidige wijze verduidelijkt wordt dat inkoop voor strategische doeleinden ingezet wordt. Hierbij is van belang dat de publieke inkoper ruimte krijgt om de toepassing zelf vorm te geven. Voorts kent het voorstel de Commissie een te ruim mandaat toe bij het vaststellen van minimumeisen en criteria die verder gaan dan op grond van de sectorale regelgeving is vereist.

Het kabinet verwelkomt het specifieke artikel voor inkoop van voedsel en cateringdiensten. Daarmee krijgen aanbestedende diensten een heldere juridische basis om bij de inkoop van voedsel specifieke kwaliteits- en duurzaamheidscriteria op te nemen.

Het kabinet is geen voorstander om alleen het EU-ecokeurmerk als ecokeurmerk te verplichten daar waar beschikbaar. Dit heeft een versturende werking in de markt van private ecokeurmerken, sluit mogelijk innovaties en hogere en/of bredere ambities uit en kan tot extra kosten voor marktpartijen leiden. Het kabinet ziet graag dat de toegang tot kwalitatief hoogwaardige private labels blijft bestaan, zolang deze voldoen aan dezelfde ISO-standaarden.

Het kabinet is positief over de sociale beleidsdoelstellingen. Het kabinet spant zich in om het ambitieniveau op dit punt van het voorstel te behouden. Wel is het belangrijk dat in het voorstel wordt verduidelijkt dat publieke inkopers sociale aanbestedingsvoorwaarden kunnen meewegen in het aanbestedingsproces, zodat via publieke aanbestedingen een positieve sociale impact kan worden gegenereerd.

Voor opdrachten in het sociaal domein is het van belang dat publieke inkopers ruimte hebben voor maatwerk, dialoog en duurzame samenwerking met vertrouwde en betrouwbare aanbieders. Deze diensten kenmerken zich vaak door een sterke relatie met de lokale context en het belang van continuïteit van dienstverlening voor kwetsbare groepen. Het kabinet wil een duidelijk breed keuzepalet dat voldoende ruimte biedt, als onderdeel van de bredere inzet op vereenvoudiging.

Het kabinet merkt wel op dat in de hoofdstukken over groen en sociaal aanbesteden nu onvoldoende naar voren komt dat publieke inkopers ook deze eisen en criteria inzetten met een gepaste zorgvuldigheid (*due diligence*). De *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD) en staand MVOI-beleid bieden momenteel wel deze mogelijkheid. Het kabinet ziet deze gepaste zorgvuldigheid graag terugkomen in het voorstel.

Het voorstel introduceert een specifieke procedure voor innovatieve aanbesteding. Innovatief aanbesteden kan een belangrijk instrument zijn om innovaties aan te jagen en om innovaties aan te kopen. Het kabinet zal tijdens de onderhandelingen er scherp op letten dat het instrument aansluit bij de onzekerheden die gepaard gaan met innovatieve aanbesteding. Daarnaast is flexibiliteit en snelheid van groot belang.

Het kabinet is positief over het voorstel om in het aanbestedingsproces veiligheidsbelangen doorlopend mee te wegen en gepaste maatregelen te nemen om risico's tegen deze belangen te mitigeren, waaronder in het aanbestedingsproces van publieke kritieke entiteiten.

Het voorstel sluit aan bij de Nederlandse inzet op dit punt. Het kabinet acht het van belang dat binnen het aanbestedingskader voldoende mogelijkheden bestaan om veiligheidsrisico's te identificeren en passende maatregelen te treffen, mede gelet op de toenemende risico's op het gebied van nationale en economische veiligheid, cybersecurity, risicovolle strategische afhankelijkheden en de weerbaarheid van essentiële diensten.

Het kabinet verwelkomt in het bijzonder dat het voorstel een brede benadering van veiligheid hanteert, met aandacht voor risicovolle strategische afhankelijkheden, buitenlandse beïnvloeding, cybersecurity en de continuïteit van essentiële dienstverlening. Dit sluit aan bij de Nederlandse

inzet op nationale en economische veiligheid en open strategische autonomie. Het kabinet acht het daarbij van belang dat risicovolle strategische afhankelijkheden en risico's voor de economische weerbaarheid op nationaal en EU-niveau kunnen worden geïdentificeerd en vertaald naar passende aanbestedingsmaatregelen. Hierbij ziet het kabinet een belangrijke rol voor de nationale overheid en de Commissie, in samenwerking met de lidstaten, om dergelijke risico's in kaart te brengen en waar nodig te vertalen naar duidelijke kaders of maatregelen voor publieke inkopers. Het kabinet erkent dat er voldoende ruimte is om de veiligheidsoverwegingen mee te nemen en acht het van belang dat het voorstel ook voldoende mogelijkheden blijft bieden. Het kabinet ziet nog wel punten die verduidelijkt of verbeterd kunnen worden.

Het kabinet ziet in specifieke gevallen de meerwaarde van een Europees voorkeursprincipe, maar heeft zorgen bij de invulling door de Commissie in dit wetsvoorstel. Het kabinet verwelkomt het feit dat ook landen waarmee de EU een handelsovereenkomst heeft of landen die lid zijn van de GPA vallen onder de term '*covered countries*'. Dit past bij de kabinetsinzet op het Europees voorkeursprincipe waar gepleit wordt voor het voorkomen van onnodige belemmeringen voor gelijkgestemde handelspartners. Wel merkt het kabinet op dat hier momenteel een andere term wordt gebruikt dan in de *IAA* en *Chips Act 2.0*, het kabinet zal er tijdens de onderhandelingen op inzetten dat deze terminologie zoveel mogelijk gelijk blijft. Daarnaast heeft het kabinet vragen over de manier waarop de mogelijkheid voor de Commissie om de reikwijdte van het Europees voorkeursprincipe in te perken zich verhoudt tot de internationale verplichtingen van de EU op basis van bilaterale handelsakkoorden en de GPA.

Het kabinet is geen voorstander van het vrijwillig toepasbaar Europees voorkeursprincipe waar publieke inkopers zelf kiezen of zij het inzetten in hun aanbesteding. Dit gezien de terughoudende positie van het kabinet, zoals eerder toegelicht. Hierbij hoort, volgens het kabinet, dat de keuze voor een inzet van een Europees voorkeursprincipe ligt bij de Commissie en lidstaten gezamenlijk. De keuze voor de inzet van een Europees voorkeursprincipe bij de publieke inkoper laten, past niet bij deze kabinetsinzet en leidt daarnaast tot fragmentatie en heeft impact op de effectiviteit van het instrument. Het kabinet zal tijdens de onderhandelingen stevig inzetten op het weghalen van dit vrijwillig inzetbare Europees voorkeursprincipe. Daarnaast zet het kabinet in op een 'passieve' bepaling over hoe het Europees voorkeursprincipe wordt uitgevoerd. Dit kan dan vervolgens kan worden 'geactiveerd' in sectorale regelgeving als er een zorgvuldige afweging door de Commissie en lidstaten is gemaakt.

Het kabinet verwelkomt de nieuwe uitzondering voor lokale publiek-publieke samenwerkingen waarin taken voor elkaar kunnen worden uitgevoerd. Dit biedt namelijk een uitkomst voor de situaties waar er een onderlinge lokale samenwerking is tussen bijvoorbeeld gemeenten, provincies of waterschappen, en er volledig of vrijwel volledig geleund moet worden op de interne voorzieningen van één van de deelnemende decentrale overheden.

Het kabinet is kritisch op de inperking van de uitzondering voor opdrachten op juridische adviesdiensten in het voorstel en zet in op het behoud van de huidige ruimere uitzondering. In

Nederland wordt momenteel veel gebruik gemaakt van de ruimere uitzonderingsgrond zoals hij nu in de Aanbestedingsrichtlijnen staat. Het voorstel zou dit niet meer mogelijk maken.

Het kabinet is positief over de voorgestelde uitbreiding van het begrip '*verbonden met het voorwerp van de opdracht*': publieke inkopers mogen nu niet enkel meer eisen stellen die direct met het voorwerp van de opdracht zijn verbonden, maar ook eisen die indirect zijn verbonden. Dit maakt het voor publieke inkopers makkelijker om sociale eisen op te nemen, zoals eisen die zien op de werkomstandigheden van werknemers betrokken bij de uitvoering van de aanbesteding.

Het kabinet verwelkomt het belang dat de Commissie hecht aan het gebruik van kwalitatieve gunningscriteria. Het kabinet ziet dat de Commissie hiermee de structurele gunning op de laagste prijs wil aanpakken en ondersteunt dat inkopers worden gestimuleerd om ambities op kwaliteit toe te passen. Echter is het kabinet terughoudend in het verplichten van een vast percentage. Hiermee wordt de inkoper beperkt in het toepassen van maatwerk en een robuust beoordelingskader. Daarnaast ontstaat het risico dat inkopers zich beperken tot 30%, daar waar een hoger percentage doelmatiger/doeltreffender zou zijn. Het kabinet zal vragen om verduidelijking wat arbeidsintensieve contracten zijn, dit is nog onduidelijk.

Het kabinet is kritisch op de aanpassing van de duur van raamwerkovereenkomsten in het voorstel (drie jaar voor raamwerkovereenkomsten met één aanbieder en vijf jaar voor raamwerkovereenkomsten met meerdere aanbieders), ondanks dat het voorstel de mogelijkheid bevat om af te wijken van deze lengte als het goed gemotiveerd is. Het kabinet verwelkomt deze mogelijkheid om af te wijken van de gestelde duur van een raamwerkovereenkomst en zal zich tegelijkertijd inzetten om de maximale duur van raamwerkovereenkomsten te verlengen.

Het kabinet verwelkomt de uitbreiding van het mechanisme van wezenlijke wijziging. Zo wordt de de-minimis drempel van wezenlijke wijziging verhoogd naar 15% van de geraamde contractwaarde (wijzigingen onder dit percentage worden niet als wezenlijk gezien) en worden rectificaties van inschrijvingen mogelijk zolang dit de inschrijving zelf niet aanpast. Het kabinet verwelkomt deze uitbreiding. Wel zal het kabinet vragen om verduidelijking welke soort rectificaties niet zullen leiden tot een wijziging van de inschrijving. In de huidige Aanbestedingsrichtlijnen bestaat de mogelijkheid tot herhalingsopdrachten: dit is een veelgebruikt instrument om flexibiliteit in de grote(re) en/of complexe(re) opdrachten te behouden en voorkomt vaak 'wezenlijke wijzigingen'. Het kabinet zal bezien of het wenselijk is deze mogelijkheid terug te laten komen in het voorstel.

Het kabinet staat in beginsel positief tegenover de digitale ambities van de Commissie voor aanbesteden. Naar het oordeel van het kabinet zit het grootste risico van het voorstel in de wijze waarop de nieuwe digitale infrastructuur wordt geïmplementeerd. Verplichtingen zouden pas van toepassing moeten worden nadat de daarvoor benodigde standaarden en specificaties zijn vastgesteld. Het kabinet pleit er daarom voor om vaste einddata's in het voorstel te schrappen.

Nieuwe monitoringsmogelijkheden komen mede voort uit de nationale en Europese dataruimtes voor aanbestedingsgegevens (NPPDS en PPDS). Deze dataruimtes verplichten ook tot openbaarmaking van gegevens over contracten vanaf EUR 10.000 onder de Europese drempel; dit kan beter inzicht geven in aanbestedingen onder de drempel, maar het kabinet blijft alert op een proportionele toename van de lasten.

Het voorstel introduceert daarnaast een elektronisch geschiktheidssysteem via een *digital business credential tool*, zodat ondernemers bewijsstukken niet meer per aanbesteding hoeven aan te leveren. Het kabinet steunt dit *once-only*-principe. Onduidelijk is nog hoe dit systeem in de praktijk zal functioneren, met name hoe bestaande nationale screeningsmodellen zoals de Gedragsverklaring Aanbesteden van Justis hierin worden ingepast. Het kabinet zal zich tijdens de onderhandelingen inzetten voor het behoud van de huidige werkwijze via een screeningsmodel.

Het kabinet vindt het belangrijk dat de uitvoering van de interoperabiliteitsverplichting voor e-aanbestedingsplatformen proportioneel is, gelet op de mogelijke gevolgen voor TenderNed. Het kabinet zal tijdens de onderhandelingen om verduidelijking vragen hoe deze verplichting technisch wordt ingevuld en de verdere technische uitwerking daarvan kritisch blijven volgen. Het kabinet is daarnaast kritisch op de voorstelde verplichting tot het aanwijzen van een toezichthouder op deze platformen, met tijdelijke stopzetting van dienstverlening als mogelijke sanctie. Dit omdat TenderNed, als overheidsorganisatie al onder publieke verantwoording valt. Bovendien kan een mogelijke sanctie voor TenderNed aanbestedingsprocedures in Nederland stilleggen.

Het kabinet is positief over de inzet van de Commissie op duidelijkere monitoringsverplichtingen voor de lidstaat. Wel vindt het kabinet het belangrijk dat hier een duidelijke link met de NPPDS wordt gemaakt. Het kabinet is positief over de inzet van de Commissie op professionalisering van het aanbestedingsstelsel. Het voorstel verplicht lidstaten daarnaast tot het aanwijzen van één nationale coördinerende autoriteit. Het kabinet zal bezien welke autoriteit deze rol het beste kan vervullen.

Tot slot mist het kabinet nog in het voorstel een overgangsbepaling over hoe wordt omgegaan met lopende aanbestedingen als deze voorgestelde verordening in werking treedt.

c) Eerste inschatting van krachtenveld

In de aanloop naar publicatie van het voorstel hebben verschillende lidstaten, waaronder Nederland, steun uitgesproken voor de herziening van het aanbestedingskader. Lidstaten benadrukken de noodzaak van versimpeling en modernisering van de bestaande wetgeving.

Hoewel lidstaten de strategische inzet van overheidsopdrachten voor het verder brengen van andere beleidsdoelen steunen, zijn er zorgen over de uitvoerbaarheid en kosten van onder andere het Europees voorkeursprincipe.

Een meerderheid van de lidstaten pleit op dit moment voor de omzetting van het voorstel naar een richtlijn.

De publicatie van de Innovatieverordening, die een uitgebreid aanbestedingshoofdstuk kent, valt samen met de herziening van de Europese (algemene) Aanbestedingsverordening. Meerdere lidstaten onderschrijven, net als Nederland, het belang van vereenvoudiging en verduidelijking voor publieke inkopers, zodat het 'hoe' van aanbesteden (de procedures). Dit dient op één centrale plek in de EU-wetgeving vindbaar te zijn, uit oogpunt van consistentie en uniformiteit dienen de aanbestedingsbepalingen van de Europese Innovatieverordening alsnog ondergebracht te worden onder de Aanbestedingsverordening.

4. Beoordeling bevoegdheid, subsidiariteit en proportionaliteit

a) Bevoegdheid

Als onderdeel van de toets of de EU mag optreden conform de EU-verdragen toetst het kabinet of de EU handelt binnen de grenzen van de bevoegdheden die haar door de lidstaten in de EU-verdragen zijn toegedeeld om de daarin bepaalde doelstellingen te verwezenlijken. Het oordeel van het kabinet ten aanzien van de bevoegdheid is positief. Het voorstel is gebaseerd op artikel 114 van het Verdrag van de Werking van de Europese Unie (VWEU). Artikel 114 VWEU geeft de EU de bevoegdheid tot het treffen van harmonisatiemaatregelen ter verwezenlijking van de interne markt. Op dit terrein is sprake van een gedeelde bevoegdheid tussen de EU en de lidstaten op grond van artikel 4, tweede lid, sub a, VWEU.

b) Subsidiariteit

Als onderdeel van de toets of de EU mag optreden conform de EU-verdragen toetst het kabinet de subsidiariteit van het optreden van de Commissie. Dit houdt in dat het kabinet op de gebieden die niet onder de exclusieve bevoegdheid van de Unie vallen of wanneer sprake is van een voorstel dat gezien zijn aard enkel door de EU kan worden uitgeoefend, toetst of het overwogen optreden niet voldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau kan worden verwezenlijkt, maar vanwege de omvang of de gevolgen van het overwogen optreden beter door de Unie kan worden bereikt (het subsidiariteitsbeginsel).

Het oordeel van het kabinet ten aanzien van de subsidiariteit is positief. De verordening heeft tot doel om de gesignaleerde tekortkomingen van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen aan te pakken. Gezien het feit dat aanbesteden een kernonderdeel is van de interne markt en fragmentatie in implementatie de effectiviteit van aanbesteding als interne marktinstrument kan ondermijnen, kan dit onvoldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau worden verwezenlijkt, daarom is een EU-aanpak wel nodig. Door het verder harmoniseren van het regelgevend kader voor aanbestedingen worden belemmeringen op de interne markt voor aanbesteden weggenomen, en wordt het aantrekkelijker voor EU-ondernemingen om in andere lidstaten mee te dingen bij aanbestedingsprocedures. Om die redenen is optreden op het niveau van de EU gerechtvaardigd.

c) Proportionaliteit

Als onderdeel van de toets of de EU mag optreden conform de EU-verdragen toetst het kabinet of de inhoud en vorm van het optreden van de Unie niet verder gaan dan wat nodig is om de doelstellingen van de EU-verdragen te verwezenlijken (het proportionaliteitsbeginsel). Het oordeel van het kabinet is positief met kanttekeningen. De verordening heeft tot doel om de gesignaleerde tekortkomingen van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen aan te pakken. Het voorgestelde optreden is geschikt om deze doelstelling te bereiken, omdat de huidige Aanbestedingsrichtlijnen laten zien dat Europese regelgeving op aanbesteden dat een geharmoniseerd coherent kader bijdraagt aan een goede werking van de interne markt voor aanbesteden. Daarnaast worden in het voorstel concrete voorstellen gedaan om de problematiek, zoals geconstateerd in de evaluatie van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen, aan te pakken. Zo wordt bij de twee aanbestedingsprocedures die het voorstel introduceert veel meer flexibiliteit aan de publieke inkopers gegeven om deze zelf in te richten. Ook wordt er veel meer aandacht besteed aan de strategische doelen, zoals groen, innovatief en sociaal en geeft het voorstel publieke inkopers verdere handvatten hoe dit in te vullen in hun aanbestedingen.

Het kabinet plaatst ten aanzien van de proportionaliteit de volgende kanttekening bij het voorstel. Het voorgestelde optreden gaat op het punt van toegang tot nationale databases neergelegd in artikel 29 van het voorstel verder dan noodzakelijk, omdat het voorstel onbeperkte en onverkorte toegang vraagt tot nationale registers op het gebied onder andere strafrechtelijke veroordelingen en belastingbetalingen alsmede tot alle overige mogelijk relevante registers. Het voorstel werkt niet uit aan wie en onder welke voorwaarden deze toegang moet worden verleend en hoe de vertrouwelijkheid van gegevens wordt geborgd. Zolang hier geen duidelijkheid over is, kan het kabinet niet beoordelen of de toegang proportioneel is. Het kabinet zal daarom om verduidelijking vragen en beziet of minder ingrijpende maatregelen ook mogelijk zijn.

5. Financiële consequenties, gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

a) Consequenties EU-begroting

Het voorstel geeft aan dat onder het Meerjarig Financieel Kader (MFK) 2028-2034 voor de gehele periode een budget van 163,5 miljoen euro nodig is voor het voorstel. Het kabinet is van mening dat de benodigde middelen moeten worden ingepast binnen de toekomstige financiële kaders van de EU-begroting 2028-2034 en dat deze moeten passen bij een prudente ontwikkeling van de jaarbegroting. Het kabinet wil niet vooruit lopen op de integrale afweging van middelen na 2027.

Het voorstel geeft ook aan 17 FTE extra nodig te hebben binnen de Commissie voor de uitvoering van het voorstel. Het ziet met name op het technisch en operationeel maken en ondersteunen van de digitale infrastructuur. Ook wordt voorgesteld een deel van deze extra FTE in te zetten voor de coördinatie met lidstaten voor een goede en consistente toepassing van het voorstel. De ontwikkeling van de administratieve uitgaven moeten echter in lijn zijn met de ER-conclusies van juli 2020 over het MFK-akkoord. Het kabinet is kritisch over de stijging van het aantal werknemers.

b) Financiële consequenties (incl. personele) voor rijksoverheid en/ of medeoverheden

Nederland kent een grote diversiteit aan publieke inkopers, van kleine gemeenten en scholengemeenschappen tot de Rijksoverheid zelf. Het is van belang dat alle soorten publieke inkopers goed uit te voeren kunnen met het nieuwe kader. Het kabinet ziet dat het voorstel vraagt om een grote professionaliseringsslag, met name bij de kleinere publieke inkopers, maar dat dit ook een resultaat is van de gevraagde ruimte om zelf beter afwegingen te maken. Het kabinet zal zich actief inzetten om een goede balans te vinden tussen een duidelijk maar ook flexibel kader.

De Rijksoverheid en haar medeoverheden zijn publieke inkopers in de zin van dit voorstel. Dit betekent dat de financiële gevolgen van de voorgestelde wijzigingen voor publieke inkopers hier uiteen worden gezet.

Voor de flexibiliteit in de procedures verwacht de Commissie dat het gebruik van onderhandelingen in de aanbestedingsprocedures tussen de 0 en 25 procentpunten zal stijgen. De Commissie verwacht een kostenstijging omdat publieke inkopers meer arbeid moeten inzetten voor de procedures waarin zij gebruik maken van de optie om te onderhandelen tijdens de procedure. De Commissie stelt dit gemiddeld een kostenstijging per jaar van EUR 1673 per publieke inkoper zal betekenen.

Het berekenen van de financiële gevolgen voor het gebruik van duurzaamheids-, sociale of innovatiecriteria is iets ingewikkelder. Dit is namelijk een optie die publieke inkopers ook nu al vrij staat. De Commissie verwacht dat het aantal laagste prijs aanbestedingen zal halveren. Volgens de Commissie komt dit neer op een jaarlijkse kostenstijging van gemiddeld EUR 1180 per publieke inkoper. De verwachting van het kabinet is dat deze kostenstijging in Nederland lager zal liggen. Dit omdat Nederland al boven het Europees gemiddelde aanbesteed op beste prijs-kwaliteit verhouding (>80%).

Voor het gebruik van het optioneel toepasbare Europees voorkeursprincipe, stelt de Commissie dat dit voor een jaarlijkse kostenstijging zal zorgen van gemiddeld EUR 160 per publieke inkoper. Het is voor nu nog lastig inschatten in hoeveel aanbestedingsprocedures een publieke inkoper het Europees voorkeursprincipe gaan toepassen, de Commissie gaat in haar berekeningen uit van een gebruik van 10% in het totaal aantal procedures in Europa. Het kabinet zet vraagtekens bij deze berekening. Het kabinet verwacht dat de tijdsbesteding voor het verifiëren van de herkomst van een inschrijver wel eens hoger zouden kunnen liggen dan twee uur per inschrijver. Ook is voor nu niet te voorspellen hoe vaak publieke inkopers gebruik zullen maken van het Europees voorkeursprincipe in hun aanbestedingsprocedures. Het gebruik van een gericht Europees voorkeursprincipe is volgens het kabinet veel voorspelbaarder en kan daarmee ook beter onderbouwd worden welke kosten dit met zich meebrengen. De Commissie laat dit ook zien in haar impact assessment als ze de kostenstijging uitrekent voor een verplicht Europees voorkeursprincipe in een aantal strategische sectoren.

Hoewel bovenstaande berekeningen laten lijken dat het voorstel vooral een kostenstijging met zich meebrengen, zit de grootste kostenbesparing voor publieke inkopers, volgens de Commissie in het gaan gebruiken van de digitale marktplaats. Het gebruik van het nieuw voorgestelde digitale systeem zou publieke inkopers een gemiddelde besparing opleveren van EUR 33 duizend per publieke inkoper over de periode van 2026 tot 2032. Dit zou neerkomen op een gemiddelde kostenbesparing van EUR 4714 per publieke inkoper per jaar. De Commissie onderbouwt verder niet hoe zij komt tot de berekening van deze kostenbesparing. Het kabinet zal hier nog om verduidelijking vragen.

Het kabinet kan op een aantal onderdelen de berekening van de Commissie goed volgen, maar heeft twijfels over de berekening voor het Europees voorkeursprincipe en onduidelijkheid over de berekening voor de digitale marktplaats. Ook merkt het kabinet op dat in de impact assessment wordt gerekend met een lager gemiddeld uurloon dan waar in Nederland mee wordt gerekend. Het kabinet vindt het positief dat het voorstel lijkt te zorgen voor een kostenbesparing vindt het belangrijk dat zo blijft.

In het voorstel zit daarnaast ook nog een specifieke kostenpost voor de Rijksoverheid, namelijk het ontwikkelen van de aansluiting op de nieuwe digitale infrastructuur. Het is voor het kabinet momenteel nog niet mogelijk om een exacte kostenraming te maken voor de gevolgen van de Rijksbegroting. Dit omdat de kosten afhangen van het verloop van de onderhandelingen over de precieze technische en functionele invulling van de digitaliseringsverplichtingen en een beter begrip van wat de voorgestelde bepalingen in de praktijk van uitvoeringsorganisaties zoals TenderNed zullen vragen. Het kabinet zal hier tijdens de onderhandelingen verduidelijking over vragen. Onderstaande biedt een eerste, voorlopige duiding van de belangrijkste kostenposten en de orde van grootte daarvan.

Verschillende onderdelen van het voorstel hebben financiële gevolgen voor de Rijksoverheid, met name voor TenderNed als nationale uitvoeringsorganisatie voor elektronisch aanbesteden. Het gaat onder meer om de implementatie van de voorgeschreven standaarden voor elektronische communicatie en gegevensuitwisseling, waaronder aanpassing van platform, de aansluiting op het Europese interoperabiliteitsnetwerk zelf, en het inrichten van een nationale publieke aanbestedingsdatabank (NPPDS) voor aanbestedingsgegevens, die in Nederland op deze schaal nog niet bestaat. Bovendien vereist het voorstel het kosteloos beschikbaar stellen van gegevens uit nationale registers ten behoeve van de geautomatiseerde verificatie en bewijsvoering van uitsluitingsgronden, selectiecriteria en herkomst van ondernemers. Deze verschillende componenten uit de digitale marktplaats worden gekoppeld aan de *digital business credential tool*, wat aansluitingskosten met zich mee kan brengen. Deze onderdelen kunnen zowel eenmalige ontwikkelkosten als structurele beheerlasten met zich meebrengen.

Voor zover kostenramingen beschikbaar zijn laten deze een wisselend beeld zien. De impact assessment van de Commissie gaat voor de ontwikkeling van een nationale publieke NPPDS uit van gemiddeld EUR 5,41 miljoen over de periode 2026-2032 per lidstaat, waarvan EUR 3,8 miljoen

als extra kosten ten opzichte van voortzetting van de huidige situatie. Voor de implementatie van de standaarden voor elektronische communicatie en gegevensuitwisseling en de aansluiting op het interoperabiliteitsnetwerk berekent de Commissie voor één platform kosten van gemiddeld EUR 750.000 over de periode 2026-2032, oftewel ruim EUR 100.000 per jaar. Dit cijfer is gebaseerd op een platform met basisfunctionaliteit; TenderNed's functionaliteit gaat op onderdelen verder dan dat uitgangspunt, wat een aanwijzing kan zijn dat de daadwerkelijke kosten voor Nederland lager kunnen liggen dan de berekening door de Commissie.

Een eerder door het ministerie (samen met BZK) opgestelde raming voor de ontwikkeling van een Nederlands dataplatform voor overheidsopdrachten¹⁴ gaat voor een eerste, beperktere versie uit van eenmalige ontwikkelkosten van circa EUR 2,3 miljoen en structurele jaarlijkse kosten van circa EUR 550.000, oplopend met naar schatting EUR 2,5 miljoen per jaar bij uitbreiding met gegevens onder de Europese drempel, waar het voorstel eveneens op lijkt te sturen. Deze cijfers geven een indicatie dat de daadwerkelijke Nederlandse kosten de EU-raming kunnen overstijgen.

Tegenover deze kosten staan mogelijke baten. De Commissie raamt voor de EU als geheel een jaarlijkse besparing van circa EUR 1 miljard, voortvloeiend uit meer concurrentie en lagere prijzen voor publieke inkopers en ondernemers gezamenlijk. Een uitsplitsing voor Nederland ontbreekt hierin. Het eerdergenoemde Nederlandse onderzoek schat het besparingspotentieel voor Nederland op EUR 7 tot 22 miljoen per jaar bij ontsluiting van uitsluitend data boven de Europese drempel, oplopend tot EUR 140 tot 465 miljoen per jaar bij volledige ontsluiting van de inkoopketen, onder meer door meer concurrentie, meer gezamenlijke inkoop en minder fraude en vriendjespolitiek.¹⁵

Zoals eerder aangegeven is een definitieve kosteninschatting op dit moment niet te geven. (Eventuele) budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting(en) van het/de beleidsverantwoordelijk(e) departement(en), conform de begrotingsregels.

c) Financiële consequenties en gevolgen voor regeldruk voor bedrijfsleven en burger

Uit de evaluatie van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen, maar ook op basis van signalen van ondernemers, is te concluderen dat het huidige systeem complex is ook voor ondernemers. Dit maakt deelname voor het mkb vaak lastig. In deze paragraaf is vooral aandacht besteed aan nieuwe regeldruk of gevolgen die juist de regeldruk verlichten, omdat de basisverplichtingen uit de aanbestedingssystematiek nu ook al geldend zijn voor ondernemers.

Het voorstel brengt een vrij nieuwe systematiek met zich mee, waarvan het bedrijfsleven straks goed kennis zal moeten nemen. Op basis van het Handboek Meting Regeldrukkosten, zal dit voor het bedrijfsleven om en nabij 60 minuten in beslag nemen à EUR 56 per uur.

Voor de flexibiliteit in de procedures verwacht de Commissie dat het gebruik van onderhandelingen in de aanbestedingsprocedures tussen de 0 en 25 procentpunten zal stijgen. Om een goede

¹⁴ Business Case PPDS NL, 1 april 2025.

¹⁵ Onderzoek naar een nationale dataspace voor overheidsopdrachten, Utrecht University Centre for Public Procurement, 10 februari 2025.

berekening te maken op het totaal pakt de Commissie het gemiddelde van 10 procentpunten. Uit de berekeningen volgt dat dit voor een kostenbesparing van gemiddeld EUR 180 per aanbestedingsprocedure waarop een ondernemer inschrijft. De Commissie berekent ook dat dit gemiddeld een kostenbesparing per jaar van EUR 444 per ondernemer zal betekenen. Tijdens de onderhandelingen zal het kabinet duidelijkheid vragen waar deze kostenbesparing dan precies in zit.

Het berekenen van de financiële gevolgen voor het deelnemen aan aanbestedingsprocedures waarin duurzaamheids-, sociale of innovatiecriteria worden gesteld, is iets ingewikkelder. Dit is namelijk iets wat nu ook al voorkomt. Momenteel wordt Europees breed 63% van het aantal procedures op beste prijs-kwaliteitverhouding gegund. De Commissie verwacht dat het aantal laagste prijs aanbestedingen zal halveren, dit zou betekenen dat het gunnen op beste prijs-kwaliteit met 18,5% zal stijgen. De Commissie stelt dat een ondernemer gemiddeld EUR 2689 per aanbestedingsprocedure kwijt is waarin gebruik wordt gemaakt van kwalitatieve criteria. Met een stijging van 18,5% van het aantal procedures waar kwalitatieve criteria worden gebruikt, komt dit neer op gemiddeld een kostenstijging van EUR 495 (incl. EU-ecokeurmerk) per aanbestedingsprocedure en een jaarlijkse kostenstijging van gemiddeld EUR 1260 (incl. EU-ecokeurmerk) per ondernemer. De verwachting van het kabinet is dat deze kostenstijging in Nederland lager zal liggen. Dit omdat Nederland al boven het Europees gemiddelde aanbesteed op beste prijs-kwaliteit verhouding (>80%).

Ondernemers in Nederland zijn dus ook al beter gewend aan het aanleveren van bewijslast dat zij voldoen aan de gestelde kwalitatieve criteria. Deze inspanning zal voor ondernemers in Nederland dus minder ingrijpend zijn dan ondernemers in overige lidstaten.

Voor het gebruik van het optioneel toepasbare Europees voorkeursprincipe, stelt de Commissie dat dit voor een kostenstijging zal zorgen van gemiddeld EUR 81 per aanbestedingsprocedure waarop zij inschrijven. Dit wordt berekend met de gegevens dat een ondernemer gemiddeld twee uur nodig heeft om de juiste documentatie voor zijn/haar herkomst aan te tonen (á EUR 41 per uur). Het is voor nu nog lastig inschatten in hoeveel aanbestedingsprocedures een publieke inkoper het Europees voorkeursprincipe gaan toepassen, de Commissie gaat in haar berekeningen uit van een gebruik van 10% in het totaal aantal procedures in Europa. Dit zou neerkomen op een kostenstijging van gemiddeld EUR 7 per aanbestedingsprocedure waar zij op inschrijven en een jaarlijkse kostenstijging van EUR 20 per ondernemer. Het kabinet zet vraagtekens bij deze berekening. Daarnaast wordt in de impact assessment met een lager uurloon gerekend dan dat wij gemiddeld in Nederland gebruiken bij berekeningen van regeldrukkosten.

Ook is voor nu niet te voorspellen hoe vaak publieke inkopers gebruik zullen maken van het Europees voorkeursprincipe in hun aanbestedingsprocedures. Het gebruik van een gericht Europees voorkeursprincipe is volgens het kabinet veel voorspelbaarder en kan daarmee ook beter onderbouwd worden welke kosten dit met zich meebrengen. De Commissie laat dit ook zien in haar impact assessment als ze de kostenstijging uitrekent voor een verplicht Europees voorkeursprincipe in een aantal strategische sectoren.

Ook voor ondernemers zal het gebruik van de digitale marktplaats een kostenbesparing gaan opleveren. Zonder verdere uitwerking stelt de Commissie dat deze kostenbesparing EUR 19 duizend is over de periode 2026-2032. Het gemiddelde tussen gewonnen en niet gewonnen procedures zit daarbij op een kostenbesparing van EUR 2366 per aanbesteding waar ze op inschrijven. Het kabinet zal tijdens de onderhandelingen vragen naar de onderbouwing.

Dit voorstel stelt ook een verbod op volledige onderaanneming van opdrachten. Het kabinet kan zich voorstellen dat hier ook enige bewijslast van de ondernemer wordt gevraagd. Hier wordt echter geen aandacht aan besteed in de impact assessment van de Commissie. Het kabinet zal hier om duidelijkheid vragen bij de Commissie. De inschatting van het kabinet is dat dit een eenvoudige handeling is om gegevens te verzamelen en aan te leveren, de regeldrukkosten zullen naar verwachting dus laag zijn (5 minuten * EUR 56 per uur = ongeveer EUR 5 per aanbesteding).

De CSDDD legt nu in de basis enkel verplichtingen op voor grote bedrijven en laat de keuze bij de publieke inkoper om de naleving van deze verplichtingen of de vrijwillige uitvoering daarvan uit te vragen in hun aanbesteding. Het is de bedoeling van de Commissie dat de inhoud van het betreffende artikel uit de CSDDD in dit voorstel wordt verwerkt. Het voorstel geeft nog steeds de mogelijkheid om sociale en milieuoverwegingen mee te nemen bij publieke inkoop. Voor het kabinet is het van belang dat dit voorstel proportionaliteit in acht neemt ten opzichte van het mkb. Het voorstel moet niet leiden tot een achteruitgang van de positie van het mkb, dan wel een verzwaring van de verplichtingen voor het MKB, ten opzichte van hetgeen nu is geregeld in de CSDDD.

ATR adviseert het volgende:

1. **ATR adviseert de regeldrukeffecten van ruimere onderhandelingsmogelijkheden in aanbestedingsprocedures in beeld te brengen voor specifiek het Nederlandse mkb en daarbij het mogelijke risico op extra onderhandelingsrondes en langere doorlooptijden van procedures te betrekken.**
2. **ATR adviseert om de regeldrukeffecten voor Nederlandse bedrijven, in het bijzonder mkb, van extra duurzaamheidscriteria en afhankelijkheid van certificering expliciet te adresseren.**
3. **ATR adviseert nader uit te werken welke extra complexiteit en regeldrukeffecten voor Nederlandse bedrijven kunnen ontstaan uit de verplichting om aan te tonen wat de herkomst van goederen, diensten of ondernemingen is. ATR adviseert hierover een concrete onderhandelingsinzet te formuleren.**
4. **ATR adviseert op te nemen dat Nederland zich er in de onderhandelingen voor inzet dat de Europese Commissie bij het vaststellen van gedelegeerde handelingen regeldruk expliciet als afwegingscriterium meeneemt. Dit geldt in het bijzonder waar het Commissievoorstel voorziet in de mogelijkheid om via gedelegeerde handelingen Europese voorkeurscriteria te verplichten.**

5. **ATR adviseert aandacht te besteden aan de gevolgen voor de regeldruk van de blijvende versnippering van regelgeving en hieraan een concrete actie voor de onderhandelingsinzet te verbinden.**
6. **ATR adviseert de regeldrukeffecten van de uitbreiding van het begrip '*verbonden met het voorwerp van de opdracht*' inzichtelijk te maken en daarbij aan te geven hoe de extra eisen zich verhouden tot bestaande wettelijke normen.**

Het kabinet onderschrijft dat de regeldrukeffecten voor mkb mogelijk hoger liggen bij de ruimere onderhandelingsmogelijkheden dan grote ondernemingen. Net zoals het kabinet aangeeft rekening te houden met de verschillen in administratieve lasten door de grote diversiteit aan publieke inkopers, zal het kabinet ook tijdens de onderhandelingen aandacht hebben voor de grote diversiteit aan ondernemers, en specifiek het mkb, en voor de regeldruk die komt kijken bij de ruimere onderhandelingsmogelijkheden.

Het kabinet is geen voorstander van enkel de verplichting om EU ecokeurkenmerken uit te vragen, wanneer gelijkwaardige private keurmerken ook beschikbaar zijn. Dit kan namelijk leiden tot extra kosten voor ondernemers als zij, om te voldoen aan een aanbesteding, nog specifiek een EU-ecokeurmerk moeten aanvragen. Het kabinet is dus van mening dat hier de regeldrukeffecten voor ondernemers weggenomen kunnen worden ten opzichte van het huidige voorstel. Het kabinet kan de berekening voor de regeldrukkosten om te voldoen aan duurzaamheidscriteria en certificaten van de impact assessment goed volgen.

Het kabinet erkent dat het inzetten van een Europees voorkeursprincipe effect kan hebben op de regeldruk voor ondernemingen. Om als kabinet de afweging te maken of een Europees voorkeursprincipe in een bepaalde strategische sector wenselijk is, wordt gekeken naar alle kosten en baten, inclusief de regeldrukeffecten voor ondernemers.

Het kabinet neemt het advies over om zich er in de onderhandelingen voor in te zetten dat de Commissie bij het vaststellen van gedelegeerde handelingen regeldruk expliciet als afwegingscriterium meeneemt.

Het kabinet zal tijdens de onderhandelingen aandacht besteden aan de gevolgen voor de regeldruk van de blijvende versnippering van regelgeving.

De uitbreiding van het begrip '*verbonden met het voorwerp van de opdracht*' heeft met name gevolgen voor publieke inkopers. Zij hoeven door deze uitbreiding minder snel uitgebreid te motiveren waarom een gesteld kwalitatief criteria moet worden gezien als verbonden met het voorwerp van de opdracht. De regeldruk voor ondernemers is gebonden aan het leveren van bewijs dat zij voldoen aan de gestelde kwalitatieve criteria.

d) Gevolgen voor concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

In het algemeen heeft het voorstel geen andere gevolgen voor de concurrentiekracht en geopolitieke aspecten ten opzichte van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen. Gelijke toegang moet worden geboden aan bedrijven uit EU-landen en van internationale handelspartners, publieke inkopers mogen geen discriminatoire eisen stellen voor deze bedrijven. Voor bedrijven uit landen die geen onderdeel zijn van een bilaterale of internationale handelsovereenkomst van de EU, zijn publieke inkopers niet verplicht om gelijke toegang te bieden. Dit is in lijn met de recente uitspraak van het Europese Hof van Justitie *Kolin Insaat*.¹⁶

Het voorgestelde Europese voorkeursprincipe zal wel effect hebben op het concurrentievermogen en de geopolitieke aspecten. Een Europees voorkeursprincipe kan leiden tot prijsopdrijvende effecten o.a. door het stellen van oorsprongseisen aan de inschrijvers of producten, dit kan effect hebben op het Europees concurrentievermogen. Voor de geopolitieke aspecten kan het Europese voorkeursprincipe de handelsrelatie met *non-covered countries* (verder) onder druk zetten, met mogelijke tegenmaatregelen als gevolg die de toegang voor Europese bedrijven tot de aanbestedingsmarkten van derde landen juist beperken.

6. Implicaties juridisch

a) Consequenties voor nationale en decentrale regelgeving en/of sanctionering beleid (inclusief toepassing van de lex silencio positivo)

Het voorstel is een verordening en vervangt de drie bestaande Aanbestedingsrichtlijnen. Het kabinet voorziet dat de uitvoering van het voorstel consequenties zal hebben voor Nederlandse regelgeving. Dit houdt voor een groot deel verband met de overgang van richtlijnen naar een verordening. Op grond van artikel 288 WVEU is een verordening in haar geheel verbindend en rechtstreeks toepasselijk in alle lidstaten en mag daarom, anders dan EU-richtlijnen, in beginsel niet worden omgezet in nationale wet- en regelgeving. Daarentegen rust op de lidstaten wel de verplichting effectief uitvoering te kunnen geven aan de verplichtingen van de verordening. Dat vergt vaak de totstandbrenging van nationale uitvoeringsregelgeving, bijvoorbeeld om te voldoen aan de bepalingen waarin een concrete verplichting aan de lidstaten is opgelegd. Daarnaast zijn lidstaten verplicht om nationale regelgeving te wijzigen of in te trekken als die strijdig is met de betreffende verordening.

Een groot deel van de Aanbestedingswet 2012 en de daarop gebaseerde regelgeving zijn het resultaat van de omzetting van de huidige Aanbestedingsrichtlijnen. Daarnaast bevat de Aanbestedingswet 2012 ook een kader voor nationaal aanbesteden, onder de Europese drempelwaarden. Het kabinet verwacht dat in ieder geval de Aanbestedingswet 2012 en daarop gebaseerde regelgeving ingrijpend zal moeten worden gewijzigd. Grote delen van de bepalingen met betrekking tot aanbestedingen boven de Europese drempels, zullen waarschijnlijk moeten worden geschrapt, omdat zij voortaan zullen staan in de rechtstreeks toepasselijke verordening. Ook de regels met betrekking tot nationaal aanbesteden (onder de Europese drempelwaardes) zijn

¹⁶ HvJEU 22 oktober 2024, *Kolin Insaat*, C-652/22.

gebaseerd op de Europese aanbestedingsbeginselen. Er zijn bepalingen die zowel zien op nationale aanbestedingen als op Europese aanbestedingen en er wordt in de bepalingen met betrekking tot nationaal aanbesteden in sommige gevallen verwezen naar implementatiebepalingen. Verwacht wordt daarom dat ook de nationale bepalingen (technisch) aangepast moeten worden, om te borgen dat de nationale bepalingen ook na het schrappen van de Europese regels nog een consistent, logisch en sluitend geheel vormen.

De overheveling van enkele bepalingen van sectorale Unieregelgeving naar het voorstel voor de aanbestedingsverordening zal mogelijk gevolgen hebben voor nationale regelgeving ter implementatie van de sectorale Unieregelgeving. Zo zal naar verwachting in ieder geval de Wet implementatie EU-handelingen energie-efficiëntie moeten worden aangepast.

Daarnaast wordt verwacht dat in ieder geval een aantal verplichtingen die in de verordening aan de lidstaten is opgelegd, noopt tot uitvoeringswetgeving. Dit betreft onder andere het aanwijzen van een nationale autoriteit die toeziet op de naleving van de verplichtingen opgelegd aan aanbieders van e-aanbestedingsplatformen en die bij het overtreden van die verplichtingen sancties moet kunnen opleggen, waaronder een tijdelijk verbod op het verlenen van hun diensten. Daarnaast moet naar verwachting ook uitvoeringswetgeving worden opgesteld voor het oprichten van de NPPDS, het stellen van regels met betrekking tot het tijdig, compleet en correct aanleveren van data aan de NPPDS, en de verplichting aan lidstaten om doeltreffende, evenredige en afschrikwekkende boetes op te kunnen leggen in geval van inbreuken op de verplichting om toegang te verlenen tot aanbestedingsdata. Ook de bepaling dat publieke inkopers voor het gunnen van contracten voor SAS-diensten gebruik kunnen blijven maken van procedures ingericht overeenkomstig nationaal recht, vergt naar verwachting uitvoeringswetgeving.

Pas nadat de verordening definitief vastgesteld is kan worden gezien wat de precieze gevolgen zijn voor nationale regelgeving, zo ook voor de Gids Proportionaliteit en het Aanbestedingsreglement Werken 2016.

b) Gedelegeerde en/of uitvoeringshandelingen, incl. NL-beoordeling daarvan

Het voorstel bevat dertien grondslagen voor de vaststelling van gedelegeerde handelingen. Artikel 141 voldoet aan de vereisten van het Interinstitutioneel Akkoord Beter Wetgeven. Er is gekozen voor optie 1 van de modelbepalingen.

Artikel 2, tweede lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van gedelegeerde handelingen om de drempelwaarden aan te passen waarboven Europees moet worden aanbesteed. Toekenning van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentieel onderdeel van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheid acht het kabinet wenselijk, omdat hiermee snel en flexibel de drempelwaarden aan kunnen worden gepast, indien de drempelwaarden opgenomen in de GPA, gewijzigd worden. De drempelwaarden in het voorstel zijn immers gebaseerd op de drempelwaarden in de GPA. Delegatie in plaats van uitvoering ligt hier voor de hand omdat het gaat om een wijziging van de basishandeling. Het kabinet acht deze bevoegdheid voldoende

afgebakend, omdat artikel 3 van het voorstel helder omschrijft wanneer en op welke wijze de drempelwaarden kunnen worden herzien, gekoppeld aan de GPA.

Artikel 7, vijfde lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van een gedelegeerde handeling om bijlage I van het voorstel, met een lijst van centraal aanbestedende diensten, aan te passen. Toekenning van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentieel onderdeel van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheid acht het kabinet wenselijk, om de actualiteit van deze lijst te borgen. Delegatie in plaats van uitvoering ligt hier voor de hand omdat het gaat om een wijziging van de basishandeling. Het kabinet acht deze bevoegdheid voldoende afgebakend, omdat deze gekoppeld is aan notificatie van de betreffende lidstaat over veranderingen van de centraal aanbestedende diensten in hun lidstaat.

Artikel 54, tweede lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van gedelegeerde handelingen waarmee de Commissie bepaalde maatregelen die de publieke inkopers met betrekking tot milieukeurmerken kunnen nemen, verplicht kan stellen, in geval er een reëel risico op fragmentatie van de interne markt is, of om de vraag te stimuleren naar de producten als bedoeld in de wetgeving, opgenomen in bijlage VII van het voorstel. Toekenning van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentieel onderdeel van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheid acht het kabinet echter niet wenselijk, omdat de toekenning van deze bevoegdheid de Commissie een te ruim mandaat geeft bij het vaststellen van minimumeisen en criteria die verder gaan dan op grond van de sectorale regelgeving is vereist. De zorgen van het kabinet zijn dat de Commissie deze bevoegdheid zal gebruiken om verder te gaan dan sectoraal is vereist. Bovendien pleit het kabinet voor voldoende ruimte voor publieke inkopers of lidstaten die ambitieuzere eisen en criteria willen hanteren dan vanuit de verordening en sectorale regelgeving wordt verplicht. Daarnaast is het kabinet bezorgd dat de Europese Commissie de bevoegdheid zou krijgen om gedelegeerde handelingen vast te stellen zonder voorafgaand aan de vaststelling rekening te houden met de behoeften en lasten van het mkb. Omdat het hier specifiek gaat om een handeling waarmee eenvormige uitvoering van de basishandeling wordt verzekerd, meent het kabinet daarnaast dat, als de grondslag ondanks bovenstaande bezwaren blijft bestaan, een uitvoeringshandeling die overeenkomstig de onderzoeksprocedure neergelegd in artikel 5 van Verordening (EU) 182/2011 worden vastgesteld, het aangewezen instrument is. Dit omdat het een uitvoeringshandeling van algemene strekking is.

Artikel 54, vierde lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van gedelegeerde handelingen waarmee de Commissie nieuwe Uniewetgeving waarin milieueisen of klimaatgerelateerde eisen worden vastgesteld voor het op de markt aanbieden van producten of technologieën, mag toevoegen aan bijlage VII van het voorstel. Toekenning van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentieel onderdeel van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheid acht het kabinet wenselijk, omdat dit borgt dat op de bijlage alle relevante regelgeving is opgenomen. Delegatie in plaats van uitvoering ligt hier voor de hand omdat het gaat om een wijziging van de basishandeling. Het kabinet acht deze bevoegdheid voldoende afgebakend, omdat deze gekoppeld is aan specifieke nieuwe sectorale Uniewetgeving.

Artikel 65, vierde lid, voorziet in de mogelijkheid voor het aannemen van gedelegeerde handelingen waarmee de drempelwaarde waarboven het verplicht is om het bouwwerkinformatiemodel toe te passen, kan worden verlaagd. Toekenning van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentieel onderdeel van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheid acht het kabinet wenselijk, omdat hiermee snel en flexibel de drempelwaarde kan worden aangepast. Delegatie in plaats van uitvoering ligt hier voor de hand omdat het gaat om een wijziging van de basishandeling. Het kabinet acht deze bevoegdheid echter nog niet voldoende afgebakend, omdat onvoldoende duidelijk is op welke gronden bepaald wordt of en hoe de drempelwaarde precies verlaagd wordt. Het kabinet zet daarom in op het aanscherpen van deze afbakening.

Artikel 66, zesde lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van gedelegeerde handelingen waarmee de Commissie publieke inkopers kan verplichten om bepaalde veiligheidsmaatregelen te nemen bij aanbestedingen vanwege een vastgesteld specifiek EU-belang op het gebied van veiligheid. Artikel 69, vierde lid, van het voorstel voorziet in een grondslag voor het aannemen van gedelegeerde handelingen waarmee, in geval een publiek contract gegund wordt aan een kritieke entiteit als bedoeld in Richtlijn (EU) 2022/2557, publieke inkopers verplicht kunnen worden gesteld bepaalde maatregelen te treffen, in geval er een kritieke afhankelijkheid, een systeemrisico of een belang voor kritieke infrastructuur geïdentificeerd is. Toekenning van deze bevoegdheden is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentiële onderdelen van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheden acht het kabinet ook wenselijk, omdat het belangrijk is dat in deze gevallen snel gehandeld kan worden. De keuze voor gedelegeerde handelingen acht het kabinet echter onjuist, nu het gaat om eenvormige uitvoering van de basishandeling. De handelingen borgen uniforme toepassing van de maatregelen die publieke inkopers treffen met betrekking tot veiligheid (artikel 66) en met betrekking tot leveringszekerheid en weerbaarheid van kritieke entiteiten (artikel 69). Daarnaast is het kabinet van mening dat de afbakening scherper moet, in het bijzonder hoe zo'n specifiek veiligheidsbelang van de Unie dan wel kritieke afhankelijkheid, systeemrisico of belang voor kritieke infrastructuur geïdentificeerd wordt. Het kabinet pleit er daarom voor deze bevoegdheidsgrondslagen voor gedelegeerde handelingen te wijzigen in de bevoegdheidsgrondslagen voor uitvoeringshandelingen die overeenkomstig de onderzoeksprocedure neergelegd in artikel 5 van Verordening (EU) 182/2011 worden vastgesteld, en voor het verder afbakenen van de omstandigheden waaronder de grondslagen mogen worden ingezet. Het betreft hier een uitvoeringshandeling van algemene strekking.

In artikel 72, eerste lid, is een grondslag opgenomen voor het vaststellen van gedelegeerde handelingen waarmee *covered countries* in de zin van het voorstel, kunnen worden uitgesloten van gelijke behandeling met Unielanden, ondanks een tot preferente behandeling strekkend akkoord met dat derde land. De Commissie kan hier toe besluiten indien a) het derde land het beginsel van nationale behandeling van EU-producten en EU-ondernemers niet respecteert, b) zo'n uitsluiting gerechtvaardigd is om strategische afhankelijkheden of andere ontwikkelingen de voorzienings- en leveringszekerheid van deze producten in de Unie in gevaar kan brengen, of c) zo'n uitsluiting gerechtvaardigd is op andere gronden opgenomen in het desbetreffende akkoord met het derde

land, in het bijzonder gerelateerd aan het beschermen van economische veiligheidsbelangen. Het derde land dat aldus wordt uitgesloten, wordt beschouwd als niet meer “covered” en mag daarmee door publieke inkopers worden uitgesloten van aanbestedingen, door het toepassen van Europese voorkeursmaatregelen overeenkomstig artikel 73 van het voorstel. Artikel 75 van het voorstel geeft daarnaast een grondslag voor de Commissie om gedelegeerde handelingen vast te stellen waarmee publieke inkopers verplicht worden om Europese voorkeursmaatregelen toe te passen, wanneer dit in het belang van de Unie is. In geval van zo’n gedelegeerde handeling worden publieke inkopers dus verplicht om derde landen en/of goederen, diensten en werken uit derde landen uit te sluiten van aanbestedingen. Dit kan in ieder geval zien op derde landen waarmee geen akkoord over preferente behandeling is gesloten, maar mogelijk – als de Commissie een gedelegeerde handeling als bedoeld in artikel 72 heeft vastgesteld – eveneens die aldus uitgesloten derde landen waarmee wel zo’n akkoord is gesloten. De keuze voor gedelegeerde handelingen acht het kabinet onjuist, nu het niet gaat om het wijzigen dan wel aanvullen van de basishandeling. Het kabinet ziet deze maatregel als een handelspolitieke maatregel die bepaalde preferenties opschort als reactie op de gedragingen van het derde land. Daarmee toont het een veel grotere gelijkenis met handelsdefensieve maatregelen of zelfs uitvoeringshandelingen die vastgesteld kunnen worden op grond van Verordening (EU) 2023/2675 van het Europees Parlement en de Raad van 22 november 2023 over de bescherming van de Unie en haar lidstaten tegen economische dwang door derde landen. Het kabinet pleit er dan in ieder geval voor deze twee bevoegdheidsgrondslagen voor gedelegeerde handelingen te wijzigen in bevoegdheidsgrondslagen voor de vaststelling van uitvoeringshandelingen die overeenkomstig de onderzoeksprocedure neergelegd in artikel 5 van Verordening (EU) 182/2011 worden vastgesteld, aangezien de handelingen zien op uitvoering van het voorstel volgens eenvormige voorwaarden. Gelet op de grote geopolitieke impact van dergelijke uitvoeringshandelingen, acht het kabinet zelfs voorstelbaar dat de vaststelling van deze uitvoeringshandelingen aan de Raad wordt voorbehouden ingevolge artikel 291, tweede lid, VWEU, vergelijkbaar met de benadering gekozen bij artikel 5 van Verordening (EU) 2023/2675. Daarnaast is de grondslag opgenomen in artikel 75 volgens het kabinet onvoldoende afgebakend. Het kabinet pleit er dan ook voor de afbakening aan te vullen, zodat de verordening duidelijke regels stelt over wanneer van deze grondslag gebruikt kan worden.

Artikel 110, zesde lid, bepaalt dat de Commissie gedelegeerde handelingen mag aannemen waarmee de informatie die verplicht aangeleverd moet worden voor de openbare samenvattingen, aangevuld mag worden, in overeenstemming met de implementatiebehoeften. Het toekennen van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de basishandeling betreft. Het kabinet acht toekenning van deze bevoegdheid daarentegen onwenselijk, omdat het kabinet van mening is dat de informatie die aangeleverd moet worden per publieke samenvatting, direct bij het aannemen van de basishandeling al duidelijk moet worden omschreven. De informatieverplichtingen zijn al erg uitgebreid, en er is al een restcategorie opgenomen (“andere noodzakelijke informatie”). Als de Commissie nog extra informatieverplichtingen kan toevoegen, leidt dit tot extra administratieve lasten voor publieke inkopers. Daarnaast is de bevoegdheid niet goed afgebakend. Het is onduidelijk wanneer er sprake is van

implementatiebehoeften. Het kabinet zet daarom in op het schrappen van delegatiegrondslag, dan wel het strikt afbakenen van deze grondslag.

Artikel 128, tweede lid, voorziet in het aannemen van gedelegeerde handelingen door de Commissie om het interoperabele netwerk op te zetten of aan te wijzen.

Toekenning van deze bevoegdheid is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentieel onderdeel van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheid acht het kabinet wenselijk, omdat hiermee het interoperabele netwerk snel en flexibel kan worden opgezet of aangewezen. Delegatie in plaats van uitvoering ligt hier voor de hand, omdat het gaat om een wijziging van de basishandeling. Hoewel in de bepaling wel wordt uitgewerkt waar het netwerk in hoofdlijnen aan moet voldoen, is het kabinet van mening dat de grondslag nog onvoldoende afgebakend is. De opgenomen randvoorwaarden maken onvoldoende inzichtelijk hoe het interoperabele netwerk er precies uit kan komen te zien. Het kabinet zet dan ook in op een specifiekere afbakening van deze randvoorwaarden in de basishandeling.

Artikel 133, derde lid, geeft aan de Commissie de bevoegdheid om gedelegeerde handelingen aan te nemen met betrekking tot het beheer van het elektronisch geschiktheidssysteem, het aanwijzen van de *digital business credential tool* en het gerelateerde netwerk dat gebruikt moet worden door ondernemers om geschiktheid aan te tonen. Het toekennen van deze bevoegdheden is mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de basishandeling betreft. Het kabinet acht toekenning van deze bevoegdheid op dit moment niet wenselijk, omdat nog onvoldoende uitgewerkt is hoe het elektronisch geschiktheidssysteem er precies uit gaat zien. Zoals blijkt uit pagina 15, is in het voorstel opgenomen dat lidstaten onvoorwaardelijke en onverkorte toegang moeten verlenen aan de *digital business credential tool* tot diverse nationale registers. Zolang niet duidelijk is hoe deze keuze wordt gemaakt en of het systeem proportioneel is, kan het kabinet niet instemmen met een grondslag voor gedelegeerde handelingen. Pas als duidelijkheid verkregen is over dit systeem en de proportionaliteit daarvan, kan opnieuw beoordeeld worden in hoeverre toekenning van de bevoegdheid wenselijk is.

Artikel 134, zevende lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van gedelegeerde handelingen waarmee er meer informatiecategorieën kunnen worden toegevoegd die beschikbaar moeten worden gemaakt via de NPPDS. Toekenning van deze bevoegdheden is mogelijk, omdat het gaat om een niet-essentiële onderdelen van de basishandeling. Toekenning van deze bevoegdheden acht het kabinet onwenselijk, omdat het van mening is dat de informatie die via de NPPDS aangeleverd moet worden, direct bij het aannemen van de basishandeling al duidelijk moet worden omschreven. De informatie- en transparantieplichtingen zijn al erg uitgebreid, en verdergaande uitbreiding na aannemen van de basishandeling acht het kabinet niet wenselijk. Daarnaast is de bevoegdheid niet afgebakend. Het is onduidelijk onder welke voorwaarden extra informatiecategorieën toegevoegd kunnen worden. Het kabinet zet daarom in op het schrappen van delegatiegrondslag, dan wel het strikter afbakenen van deze grondslag.

Het voorstel bevat negen bevoegdheidsgrondslagen voor de vaststelling van uitvoeringshandelingen.

Artikel 20, vierde lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van een uitvoeringshandeling als de Commissie vaststelt dat, waar het aanbesteding door speciale-sectoren betreft, een activiteit direct blootgesteld is aan competitie. In geval van zo'n uitvoeringshandeling valt de betreffende activiteit in het betreffende geografische gebied niet onder de reikwijdte van de verordening. Dit is in overeenstemming met wat nu al geregeld is onder Richtlijn 2014/25/EU met betrekking tot speciale sectoren. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk, omdat het voor de speciale-sectoren mogelijk moet blijven dat een bepaalde activiteit die direct blootgesteld is aan competitie uitgezonderd kan worden. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op een geografisch gebied binnen één lidstaat en dus geen maatregel van algemene strekking is. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Gelet op het feit dat de uitvoeringshandeling slechts betrekking heeft op één lidstaat acht het kabinet de keuze voor deze procedure juist overeenkomstig artikel 2, derde lid, van Verordening 182/2011.

Artikel 110, zevende lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van een uitvoeringshandeling die onder meer de details van de informatie die in elke publieke samenvatting moet worden opgenomen en de verbinding tussen de publieke samenvattingen nader uitwerkt, en die regels stelt over hoe publieke inkopers informatie mogen hergebruiken. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk, omwille van flexibiliteit en snelheid. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op technische details en uitvoering volgens eenvormige voorwaarden. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet kan met het gebruik van deze procedure instemmen, omdat het puur om technische details gaat en geen van de situaties uit artikel 2, tweede lid, van Verordening 182/2011 van toepassing is.

Artikel 112, zevende lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van een uitvoeringshandeling die specificeert hoe de publieke samenvattingen aan het Publicatiebureau van de Unie geleverd moeten worden, evenals de bron van de technische validatie-eisen. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk, omwille van flexibiliteit en snelheid. De keuze voor uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op technische details.

De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet kan met het gebruik van deze procedure instemmen, omdat het betrekking heeft op technische details die alleen zien op de aanlevering aan het

Publicatiebureau en daarmee geen van de situaties uit artikel 2, tweede lid, van Verordening 182/2011 van toepassing is.

Artikel 128, derde lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van een uitvoeringshandeling die gedetailleerd uitwerkt hoe het interoperabele netwerk wordt geïmplementeerd en functioneert. Gedetailleerd wordt hierbij beschreven wat de uitvoeringshandelingen in ieder geval moeten specificeren. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk, omwille van flexibiliteit en snelheid. Hierbij maakt het kabinet wel de kanttekening dat eerst de grondslag voor de gedelegeerde handeling waarmee het interoperabele netwerk wordt opgezet en aangewezen, duidelijker afgebakend moet worden. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op technische details en uitvoering overeenkomstige eenvormige voorwaarden. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet acht, vanwege het belang van het interoperabele netwerk voor de digitale infrastructuur voor de lidstaten, de onderzoeksprocedure als bedoeld in artikel 5 van Verordening 182/2011 echter de passende procedure in dit verband, gezien dit een uitvoeringshandeling van algemene strekking betreft.

Artikel 130, eerste lid, geeft de commissie de bevoegdheid om uitvoeringshandelingen vast te stellen waarmee de gemeenschappelijke specificaties worden vastgesteld voor een semantisch datamodel met betrekking tot de kernelementen van de aanbestedingsprocedures. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk, als achtervang wanneer er geen geharmoniseerde standaard kan worden vastgesteld. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op technische details en uitvoering overeenkomstige eenvormige voorwaarden. In het artikel ontbreekt de bepaling waarin is opgenomen overeenkomstig welke procedure de handeling wordt vastgesteld. Ingezet wordt op vaststelling volgens de onderzoeksprocedure als bedoeld in artikel 5 van Verordening 182/2011, omdat het zou gaan om uitvoeringshandelingen van algemene strekking (artikel 2, tweede lid onder a Verordening 182/2011). Eveneens wordt in het derde lid van artikel 130 aan de Commissie de bevoegdheid toegekend om de uitvoeringshandeling aan te passen. Ook voor deze aanpassingsbevoegdheid ontbreekt een verwijzing naar de comitologieprocedure. Het kabinet pleit ervoor dit alsnog te verduidelijken in de verordening.

Artikel 133, zesde lid, geeft de Commissie de bevoegdheid om uitvoeringshandelingen vast te stellen waarmee de technische regelingen van het elektronisch geschiktheidssysteem gespecificeerd kunnen worden. Het kabinet zet in eerste instantie in op het helder in de verordening vormgeven van dit systeem, hoever dit systeem reikt en hoe de toegang tot registers geregeld is. Zolang niet duidelijk is of dit systeem proportioneel is, kan het kabinet niet instemmen met deze uitvoeringshandeling. Als alle randvoorwaarden van het systeem in de verordening duidelijk zijn en het systeem proportioneel wordt geacht, dan acht het kabinet toekenning van de

bevoegdheid mogelijk en wenselijk. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling hoofdzakelijk ziet op technische details en uitvoering overeenkomstige eenvormige voorwaarden. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet acht, vanwege het belang van het elektronisch geschiktheidssysteem voor alle aanbestedingen en de samenhang met de nationale registers van lidstaten, de onderzoeksprocedure als bedoeld in artikel 5 van Verordening 182/2011 de passende procedure in dit verband, omdat dit een uitvoeringshandeling van algemene strekking betreft.

Artikel 134, achtste lid, voorziet in een grondslag voor het aannemen van uitvoeringshandelingen, onder meer tot specificering van de aanbestedingsinformatie die via de NPPDS beschikbaar moet worden gesteld, de aanwijzing van informatie als al dan niet openbaar beschikbaar en het hergebruik van informatie. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk omwille van flexibiliteit en snelheid. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op details en uitvoering overeenkomstige eenvormige voorwaarden. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet acht hier echter de onderzoeksprocedure als bedoeld in artikel 5 van Verordening 182/2011 de aangewezen procedure, vanwege het belang van inspraak van de lidstaten op deze details, onder meer met betrekking tot welke informatie openbaar en niet-openbaar beschikbaar is. Daarmee gaat het hier om een uitvoeringshandeling van algemene strekking.

Op grond van artikel 135, derde lid, kan de Commissie uitvoeringshandelingen aannemen ter specificering van de aanbestedingsinformatie die lidstaten via het PPDS moeten aanleveren, inclusief het technische formaat, de minimale publicatietermijnen voor niet-openbare informatie en de bron van de technische validatie-eisen. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk omwille van flexibiliteit en snelheid. Deze technische specificaties, zoals dataformaten en validatie-eisen, vergen naar verwachting periodieke actualisering naarmate standaarden en technische praktijk zich ontwikkelen, zoals ook gebruikelijk is bij vergelijkbare instrumenten als eForms. Een uitvoeringshandeling maakt een dergelijke actualisering sneller mogelijk, zonder dat dit raakt aan de inhoudelijke keuze welke informatie openbaar wordt gemaakt. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op details en uitvoering overeenkomstige eenvormige voorwaarden. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet kan met het gebruik van deze procedure instemmen, omdat de grondslag alleen betrekking heeft op technische details die zien op de aanlevering van reeds beschikbare informatie aan de PPDS en geen van de situaties uit artikel 2, tweede lid, van Verordening 182/2011 betreft..

Tot slot voorziet artikel 136, tweede lid, van het voorstel in een grondslag waarmee uitvoeringshandelingen kunnen worden aangenomen om te borgen dat data-uitwisseling veilig kan plaatsvinden tussen het NPPDS enerzijds en het PPDS anderzijds. Het kabinet acht het toekennen van de bevoegdheid mogelijk, omdat het niet-essentiële onderdelen van de handeling betreft. Toekenning van de bevoegdheid is ook wenselijk omwille van flexibiliteit en snelheid. Uitvoering in plaats van delegatie ligt hier voor de hand, omdat de handeling uitsluitend ziet op details en uitvoering overeenkomstige eenvormige voorwaarden. De uitvoeringshandeling wordt vastgesteld volgens de raadplegingsprocedure als bedoeld in artikel 4 van Verordening 182/2011. Het kabinet kan met het gebruik van deze procedure instemmen, omdat de grondslag alleen ziet op de technische en beveiligingstechnische inrichting van de gegevensuitwisseling tussen NPPDS en PPDS, en geen van de situaties uit artikel 2, tweede lid, van Verordening 182/2011 betreft.

c) Voorgestelde implementatietermijn (bij richtlijnen), dan wel voorgestelde datum inwerkingtreding (bij verordeningen en besluiten) met commentaar t.a.v. haalbaarheid

Het voorstel betreft een verordening. De voorgestelde datum van inwerkingtreding betreft 20 dagen na publicatie in het Publicatieblad van de Europese Unie. De voorgestelde datum van toepassing betreft twee jaar na inwerkingtreding.

Gezien de complexiteit van het voorstel en de daarbij gevraagde nationale uitvoeringsregelingen, acht het kabinet een verruiming van de toepassingstermijn wenselijk. Daarnaast is het voor een effectieve toepassing van het voorstel nodig dat de voorgestelde nationale en Europese digitale infrastructuur volledig operationeel is. Het kabinet betwijfelt of het volledig opzetten van deze digitale infrastructuur binnen de gestelde termijn haalbaar is.

d) Wenselijkheid evaluatie-/horizonbepaling

In het voorstel staat een evaluatiebepaling opgenomen. Deze bepaalt dat zeven jaar na inwerkingtreding van de voorgestelde Verordening een evaluatie zal plaatsvinden. Het kabinet acht dit wenselijk.

e) Constitutionele toets

Niet van toepassing

7. Implicaties voor uitvoering en/of handhaving

Voor de Belastingdienst is de inschatting dat de in het kader van de verordening noodzakelijke gegevens naar de huidige stand niet volgens een gestandaardiseerd proces zijn ontsloten. De impact van ontsluiting behoeft verdere uitwerking vanuit de perspectieven van haalbaarheid, noodzakelijke doorlooptijd en inpassing in een reeds overvol IV-portfolio waarin dit met andere prioriteiten moet concurreren.

8. Implicaties voor ontwikkelingslanden

Geen implicaties voor ontwikkelingslanden anders dan de genoemde consequenties voor derde landen in het algemeen, zoals aangegeven onder onderdeel 5d.

Fiche 2: Mededeling EU-strategie AgRI 2040 en Food 2040

1. Algemene gegevens

a) *Titel voorstel*

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS
New Strategic Approach to Research and Innovation for competitive, resilient and sustainable agriculture, forestry, rural areas and food systems Future-proofing EU agri-food through AgRI 2040 and Food 2040

b) *Datum ontvangst Commissiedocument*

8 september 2026

c) *Nr. Commissiedocument*

COM(2026)453

d) *EUR-Lex*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2026:453:FIN>

e) *Nr. impact assessment Commissie en Opinie*

Niet opgesteld

f) *Behandelingstraject Raad*

Landbouw- en Visserijraad

g) *Eerstverantwoordelijk ministerie*

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)

2. Essentie voorstel

De Europese Commissie (hierna: de Commissie) presenteert in de mededeling van 8 september jl. een nieuwe strategische aanpak voor onderzoek en innovatie voor landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen (hierna: de mededeling). Deze aanpak is bedoeld om bij te dragen aan een concurrerende, weerbare en duurzame Europese agrofoodsector. De Commissie stelt daarbij twee nauw met elkaar verbonden strategische kaders voor: *AgRI 2040* en *Food 2040*. Deze kaders geven strategische richting aan toekomstige onderzoek en innovatie (O&I)-prioriteiten, zonder vooruit te lopen op de precieze invulling en financiering binnen het volgende Meerjarig Financieel Kader (MFK).

In de mededeling benadrukt de Commissie het strategische belang van de Europese landbouw- en voedselsector voor voedselzekerheid, duurzaamheid en concurrentiekracht. De sector staat voor grote uitdagingen zoals toenemende geopolitieke onzekerheid, strategische afhankelijkheden en druk op arbeid en natuurlijke hulpbronnen. Dit versterkt de noodzaak om innovatie sneller van onderzoek naar toepassing en de markt te krijgen.

Daarmee wordt ook de strategische autonomie van Europa versterkt. Om die reden plaatst de Commissie duurzame concurrentiekracht via onderzoek en innovatie als centraal uitgangspunt van deze strategie. De Commissie benoemt ook dat investeringen in Europese agri-foodtech tussen 2020 en 2024 sterk zijn afgenomen en dat Europa voor bepaalde technologieën afhankelijker is geworden van andere mondiale spelers.

De Commissie verbindt deze nieuwe O&I-aanpak nadrukkelijk met andere recente Europese beleidsontwikkelingen, waaronder de Visie voor Landbouw en Voedsel¹, de Europese Life Sciences Strategie², de EU-bio-economiestrategie³ en de bredere Europese agenda voor concurrentiekracht⁴. De nieuwe aanpak moet daarmee niet als een afzonderlijke onderzoeksagenda worden gezien, maar als onderdeel van een bredere Europese inzet op concurrentiekracht, weerbaarheid, duurzaamheid en strategische autonomie.

De strategie bestaat zoals aangegeven uit twee kaders, namelijk AgRI 2040 en Food 2040. AgRI 2040 actualiseert en vervangt de eerdere strategische aanpak voor landbouwonderzoek en -innovatie uit 2016. AgRI 2040 richt zich vooral op onderzoek en innovatie in de landbouw, bosbouw en plattlandsgebieden. Thema's die binnen AgRI 2040 een plek krijgen zijn onder andere de toekomst van primaire productie, bodem en natuurlijke hulpbronnen, gewassen en plantgezondheid, veehouderij en dierenwelzijn, bio-economie, digitalisering, AI en robotica. Ook wordt aandacht besteed aan de ontwikkeling van plattlandsgebieden en aan sterkere en meer weerbare agrofoodketens. Food 2040 bouwt voort op Food 2030 en kijkt naar de bijdrage van kennis en innovatie aan het volledige voedselsysteem: van productie en verwerking tot distributie, consumptie en voedselverspilling. Daarbij wordt ook gekeken naar gezonde en duurzame voedingspatronen, voedselomgevingen, consumentengedrag, nieuwe voedselinnovaties en aquatische voedselproductie. De thematische prioriteiten binnen AgRI 2040 en Food 2040 geven de beoogde inhoudelijke focus voor toekomstige O&I-activiteiten. De Commissie wil deze prioriteiten de komende periode samen met de lidstaten en stakeholders verder uitwerken.

De Commissie benoemt zes gemeenschappelijke strategische prioriteiten voor beide kaders. Deze hebben betrekking op (1) concurrentiekracht en *start-ups* en *scale-ups*, (2) voedselzekerheid en weerbaarheid, (3) natuurlijke hulpbronnen en circulariteit, (4) voedselveiligheid/voeding en gezondheid, (5) eerlijkheid en inclusiviteit, en (6) internationale samenwerking.

De strategie beoogt drie doelen te bereiken, namelijk een sterker en meer verbonden Europees innovatie-ecosysteem, een snellere toepassing en opschaling van kennis en innovaties en een

¹ Europese Commissie, *Een visie voor landbouw en voedsel Samen de landbouw- en voedselsector van de EU aantrekkelijk maken voor de toekomstige generaties*, COM(2025) 75 final.

² Europese Commissie, *Kies Europa voor biowetenschappen: Een strategie om de EU te positioneren als 's werelds aantrekkelijkste plaats voor biowetenschappen tegen 2030*, COM(2025) 525

³ Europese Commissie, *Een strategisch kader voor een concurrerende en duurzame bio-economie in de EU*, COM(2025) 960

⁴ Europese Commissie, *Het EU-kompas voor concurrentievermogen*. COM(2025) 30

grotere bijdrage van O&I aan voedselzekerheid, weerbaarheid en strategische autonomie. Deze drie doelen worden hieronder nader toegelicht.

Ten eerste wil de Commissie de verbinding binnen het Europese innovatie-ecosysteem versterken. De ambitie is om de hele innovatieketen beter met elkaar te verbinden, van fundamenteel onderzoek en ontwikkeling tot toepassing en marktintroductie ("*closing the gap from lab to fab*"). Daarbij wil de Commissie onder meer de betrokkenheid van startups en bedrijven vergroten, Europese innovatie- en financieringsinstrumenten beter met elkaar verbinden en ruimte bieden voor experimenten en nieuwe vormen van samenwerking. Ook aspecten als talent, onderwijs en arbeidsproductiviteit krijgen aandacht.

Ten tweede wil de Commissie ervoor zorgen dat kennis en innovaties sneller en op grotere schaal worden verspreid en toegepast. Daarbij kijkt zij niet alleen naar het verspreiden van bewezen oplossingen naar meer gebruikers en locaties (*scaling out*), maar ook naar de rol van beleid en regelgeving (*scaling up*) en naar het duurzaam verankeren van nieuwe werkwijzen, waarden en overtuigingen in de samenleving (*scaling deep*). Om de impact van de kennis- en innovatie-instrumenten te vergroten kijkt de Commissie naar synergie met het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

Ten derde ziet de Commissie kansen om voedseltechnologie sterker in te zetten voor voedselzekerheid, weerbaarheid en strategische autonomie. De nadruk ligt daarbij op het overbruggen van de kloof tussen innovatie en marktintroductie, bijvoorbeeld door betere toegang tot pilot- en demonstratiefaciliteiten en mogelijkheden voor opschaling. Instrumenten zoals het toekomstige Europees Concurrentievermogenfonds (ECF) en InvestEU kunnen helpen om innovaties verder richting markt te brengen en tegelijkertijd strategische afhankelijkheden te verminderen.

De Commissie wil bij de implementatie bewust de verbinding leggen tussen *Horizon Europe*, het toekomstige Europees Concurrentievermogenfonds (ECF) en instrumenten die innovaties beter van ontwikkeling naar demonstratie en markt kunnen brengen, zoals *scale-up pathways*, ondersteuning voor *startups* en *scale-ups*, *cascade funding*, *Living Labs* en *pilot-* en demonstratiefaciliteiten. Bij *cascade funding* gaat het om het via Europese projecten beschikbaar stellen van kleinere bedragen aan bijvoorbeeld startups, mkb-bedrijven of andere partijen, zodat zij makkelijker kunnen deelnemen aan innovatieactiviteiten. Ook wordt ingezet op experimenteerruimte, bijvoorbeeld via *regulatory sandboxes*. Dit kan met name relevant zijn voor innovaties die een relatief lange of complexe route naar de markt hebben, zoals alternatieve eiwitten en nieuwe veredelings technieken.

Daarnaast voorziet de Commissie in een *Science for Policy Centre on Agriculture, Forestry, Rural Development and Food System Innovation and Transformation* binnen het *Joint Research Centre* (JRC). Dit centrum moet onder meer innovatiekansen, economische effecten en de kloof tussen

ontwikkeling en daadwerkelijke toepassing analyseren en beleidsmakers en stakeholders voorzien van bruikbare kennis.

De verdere uitwerking van deze lange termijn strategie vindt de komende jaren plaats. De Commissie wil de strategische kaders AgRI 2040 en Food 2040 samen met lidstaten en stakeholders verder uitwerken.

3. Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

Het kennis- en innovatiebeleid (K&I-beleid) van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) richt zich op het verduurzamen en vernieuwen van de landbouw-, visserij- en voedselsector en het natuurbeheer. Hierin staan het stimuleren van kwalitatief hoogwaardige kennis en innovatie en de ontwikkeling, verspreiding en toepassing daarvan centraal. De kennis, kunde en innovatiekracht van de Nederlandse landbouw-, visserij- en natuursector scoren hoog op wereldschaal. Om de sterke positie van de sectoren te behouden, de urgente uitdagingen het hoofd te kunnen bieden en een goede onderbouwing van het beleid te waarborgen wordt er ingezet op de ontwikkeling van kennis en innovatie en de doorwerking daarvan naar de praktijk.

De Kennis & Innovatie Agenda Landbouw, Water, Voedsel (KIA-LWV)⁵ is een belangrijk instrument in de uitvoering van bovenstaand K&I-beleid. Het is de uitvoeringsagenda waarmee de overheid publiek-private samenwerkingen en onderzoeksgelden doelgericht inzet voor opgaven en vraagstukken binnen deze drie domeinen.

Recent is de Agrifood Innovatieagenda⁶ aangekondigd waarbij wordt ingezet op het toekomstbestendig maken van de agrofoodsector en het versnellen en opschalen van innovaties. In de innovatieagenda worden innovaties binnen vier domeinen verder ontwikkeld en versneld door het gericht wegnemen van belemmeringen en het aantrekken van privaat kapitaal. De agenda werkt aan de volgende vier domeinen: Ag tech, weerbaar telen, voedselinnovaties (waaronder biotechnologie) en glastuinbouw. Het doel van de agenda is het versterken van de positie van de Nederlandse agrifoodsector en bijdragen aan het verdienvermogen van Nederland.

Ook wordt gewerkt aan de Nederlandse strategische agenda voedselzekerheid⁷. Deze richt zich op het toekomstbestendig, weerbaar en crisisbestendig maken van het Nederlandse voedselsysteem. Aanleiding zijn onder meer geopolitieke ontwikkelingen, verstoringen van handelsstromen en toenemende kwetsbaarheden en afhankelijkheden in de voedselketen. De strategische agenda voedselzekerheid richt zich op drie prioriteiten: een veerkrachtig voedselsysteem, minder strategische afhankelijkheden en betere crisisparaatheid. Daarbij wordt gekeken naar de gehele voedselketen, van productie en verwerking tot handel, logistiek, distributie en *retail*.

⁵ Kennis- en Innovatieagenda Landbouw, Water en Voedsel (KIA-LWV): kia-landbouwwatervoedsel.nl

⁶ Contouren Agrifood Innovatieagenda, Kamerstuk 33 009, nr. 179, 18 juni 2026;

⁷ Aankondiging Strategische Agenda Voedselzekerheid, Kamerstuk 31 532, nr. 310.

Innovatie en technologie zijn hierin belangrijke handelingsperspectieven. De agenda wordt nadrukkelijk in een Europese context geplaatst, omdat veel afhankelijkheden en verstoringen grensoverschrijdend zijn en een deel van de handelingsmogelijkheden op Europees niveau ligt.

Zoals het rapport van Draghi duidelijk heeft gemaakt, is de versterking van het Europees concurrentievermogen essentieel voor de toekomst van de EU. Draghi benadrukt het belang van het huidige *Horizon Europe* (2021-2027) en de opvolger ervan voor het stimuleren van innovatie en concurrentievermogen in de EU. Het kabinet onderschrijft in reactie op dit rapport⁸ dat kennis en innovatie katalysatoren zijn voor productiviteit en welvaart.

Horizon Europe, het Europese kaderprogramma voor onderzoek en innovatie, is ook voor Nederland een belangrijk instrument. Het programma stelt het Nederlandse kennisveld en het innovatieve bedrijfsleven in staat om mee te doen met de internationale top op het terrein van O&I. Nederlandse kennisinstellingen en bedrijven nemen zeer succesvol deel. Het programma stimuleert zowel publieke als private investeringen in O&I in Nederland en ondersteunt zo de doelstelling om minstens 3% van het bbp te besteden aan onderzoek en ontwikkeling. Het belang van het faciliteren van de aansluiting bij Europese O&I-initiatieven heeft het kabinet ook benadrukt in de Kamerbrief over 3%-R&D-actieplan⁹. Het kabinet vindt het van belang dat het kaderprogramma op een samenhangende en integrale wijze het hele spectrum van O&I ondersteunt: van fundamenteel onderzoek tot innovatie, commercialisatie en maatschappelijke impact, en van nieuwsgierigheid-gedreven tot thematisch gestuurd O&I.

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet verwelkomt deze nieuwe strategische benadering van onderzoek en innovatie om te komen tot concurrerende, veerkrachtige en duurzame landbouw, bosbouw, plattelandsontwikkeling en voedselsystemen.

Deze strategie geeft een goed beeld van de Europese prioriteiten voor onderzoek en innovatie en de mogelijke instrumenten die de Europese Commissie daarvoor wil gaan inzetten. De keuze om de strategische benadering voor landbouw, bosbouw en plattelandsontwikkeling te integreren met een strategische benadering voor voedsel ziet het kabinet als belangrijke stap om de vele uitdagingen voor deze sectoren het hoofd te kunnen bieden.

Voor het kabinet is het belangrijk dat, conform de adviezen van Letta en Draghi, kennisontwikkeling en opschaling beter worden geïntegreerd en verbonden om het EU-concurrentievermogen te versterken. De mededeling van de Commissie draagt dan ook bij aan de gewenste inzet op grensoverschrijdende O&I-ecosystemen die strategische onderzoeksprioriteiten en technologiegebieden langdurig, gericht en substantieel ondersteunen. Het kabinet verwelkomt de aandacht die de Commissie in de mededeling legt op het versterken van de concurrentiekracht

⁸ Kamerstuk 21501-30, nr. 614

⁹ Kamerbrief 'Investeren in een weerbare en toekomstbestendige economie: het 3%-R&D-actieplan', Kamerstuk 33 009, nr. 165

voor de gehele kennisketen: van fundamenteel onderzoek tot introductie op de markt. Hierdoor wordt de samenwerking tussen publieke en private deelnemers, inclusief innovatief mkb, bevorderd en kunnen we de weg van idee tot markt borgen.

Het kabinet staat bijgevolg positief tegenover de drie geschetste doelen van de strategie namelijk (1) de nadruk op een sterk innovatie-ecosysteem, (2) het beter benutten en opschalen van kennis en innovatie en (3) de inzet van nieuwe technologieën voor een concurrerend, duurzaam en weerbaar agrofood-systeem. Deze sluiten op hoofdlijnen goed aan bij de Nederlandse beleidsinzet.

Wat betreft het eerste doel, het versterken van het innovatie-ecosysteem, is de koppeling tussen het agrarische systeem en het voedselsysteem van groot belang. Innovatie vraagt om samenwerking tussen kennisinstellingen, ondernemers, bedrijven en andere partijen in de keten in onderzoeks- en innovatie-ecosystemen. Dit is ook een van de uitgangspunten van de Nederlandse Agrifood Innovatieagenda, waarin ondernemers, onderzoekers, investeerders en overheden bij elkaar worden gebracht om innovatie te versnellen. De inzet om drempels weg te nemen voor startups en mkb-bedrijven om meer deel te nemen aan *Horizon Europe* kan hieraan bijdragen. Ook de oproep van de Commissie tot meer private investeringen om de publieke inzet op kennis en innovatie te versterken, ondersteunt het kabinet. Tegelijkertijd blijft een sterke publieke kennisbasis van belang als fundament voor toekomstige innovaties en oplossingen. Voor het kabinet is een goed functionerend agrarisch kennis- en innovatiesysteem (AKIS) een belangrijk aandachtspunt. De infrastructuur om kennis tussen onderzoek en praktijk te laten stromen moet op orde zijn. Het beter betrekken van agrarische ondernemers bij onderzoek, bijvoorbeeld via de *Multi-Actor Approach* in *Horizon Europe* en via ondernemersgedreven innovatie binnen het *European Innovation Partnership* (EIP), kan hieraan bijdragen. Het kabinet steunt dan ook de intentie om mkb-bedrijven en startups makkelijker toegang te geven tot *Horizon Europe*-projecten. Een betere verbinding tussen *Horizon Europe* en het GLB kan bovendien helpen om kennis te valideren en breder in de praktijk toe te passen, bijvoorbeeld door synergie tussen *Living Labs* binnen *Horizon Europe* en operationele groepen binnen EIP.

Het tweede doel, het beter benutten en sneller opschalen van kennis en innovatie, sluit eveneens goed aan bij de Nederlandse beleidsinzet. Belangrijk is dat kansrijke innovaties niet alleen ontwikkeld worden, maar daadwerkelijk hun weg vinden naar de praktijk en de markt. De Nederlandse inzet op onder meer experimenteerlocaties, living labs en publiek-private samenwerking sluit aan bij de Europese aandacht voor demonstratie, toepassing en opschaling. De Commissie legt nadruk op het verbinden van verschillende Europese instrumenten. Het kabinet verwelkomt de voorgestelde verbinding tussen *Horizon Europe* (2028-2034) en het toekomstige ECF, evenals de verbinding binnen *Horizon Europe* tussen het samenwerkingsgerichte onderzoek in pijler 2 en de meer innovatiegerichte ondersteuning via de *European Innovation Council* (EIC). Dit kan de mogelijkheden voor impact en valorisatie van onderzoeksresultaten en voor kansrijke opschaling en uitrol versterken. De precieze invulling hiervan moet nog plaatsvinden binnen de toekomstige programma's.

Daarbij is het van belang dat lidstaten nauw worden betrokken en dat de uitwerking past binnen de bredere programmering en de uitkomsten van de onderhandelingen over het nieuwe MFK.

Het derde doel, de inzet van nieuwe technologieën voor een concurrerend, duurzaam en weerbaar agrofood-systeem, onderschrijft het kabinet in het bijzonder waar het gaat om de bijdrage van voedseltechnologie aan voedselzekerheid, weerbaarheid en strategische autonomie. De Europese aandacht voor het ontwikkelen en opschalen van nieuwe technologieën, productiemethoden en voedseloplossingen sluit aan bij de Agrifood Innovatieagenda, waarin voedselinnovaties en het naar de praktijk en markt brengen van innovaties centraal staan. Tegelijkertijd kan deze mededeling bijdragen aan de doelen van de Strategische Agenda Voedselzekerheid, met name waar innovatie kan helpen om kwetsbare afhankelijkheden te verminderen, alternatieven te ontwikkelen en de continuïteit van voedselketens bij verstoringen te versterken. De mededeling biedt daarmee een relevant aanvullend O&I-perspectief op beide nationale strategische agenda's.

Het kabinet verwelkomt daarom ook dat de mededeling o.a. inzet op biotechnologie. Dit sluit aan bij de Kabinetsvisie op biotechnologie 2025-2040¹⁰ en de uitvoeringsagenda¹¹ die biotech-toepassingen expliciet koppelen aan klimaatneutrale landbouw, circulaire voedselproductie en voedselzekerheid. Beide documenten benadrukken het belang van innovatie, veiligheid, regelgevingsvereenvoudiging en maatschappelijk vertrouwen. Belangrijke zaken als ketensamenwerking en *regulatory sandboxes*¹² staan ook hierin centraal.

Binnen biotechnologie is het van belang dat Europa open blijft staan voor alle innovaties en niet op voorhand innovaties uitsluit, met uiteraard de bescherming van de veiligheid voor mens, dier en milieu en van de nationale veiligheid als belangrijke randvoorwaarden. Het actief beschikbaar stellen en verspreiden van betrouwbare, toegankelijke en wetenschappelijk onderbouwde kennis kan bijdragen aan een beter begrip van de mogelijkheden en mogelijke gevolgen van biotechnologische innovaties.

Het kabinet acht het van belang dat er aandacht is voor het wegnemen van knelpunten in Europese regelgeving die bedrijven ervaren voor het op de markt brengen van nieuwe technologieën en toepassingen. Zo zijn in de Biotech Act I wel *regulatory sandboxes* als instrument benoemd, maar daarvan zijn *novel foods* uitgesloten vanwege de ethische of culturele bezwaren die ze kunnen oproepen. *Novel foods* worden vaak gemaakt met nieuwe of innovatieve technieken en is er een grote behoefte om deze producten te proeven of te testen onder gecontroleerde omstandigheden alvorens deze op de markt te brengen. Het kabinet is daarom voorstander van het invoeren van bepalingen waarmee het testen van innovaties onder gecontroleerde omstandigheden mogelijk wordt gemaakt. De in de Europese *Biotech Act I* beschreven *regulatory sandboxes* vragen veel van de lidstaten en de bedrijven. Daarom ziet het kabinet graag een opzet voor *regulatory sandboxes* voor levensmiddelen, inclusief *novel foods*, waarbij de taken en

¹⁰ Kabinetsvisie Biotechnologie 2025-2040, Kamerbrief 27428, nr. 408

¹¹ Interdepartementale Uitvoeringsagenda Biotechnologie 2026, Kamerbrief 27428, nr. 413

¹² Europese Commissie, COUNCIL RECOMMENDATION on common principles on regulatory sandboxes to support innovation and a future proof regulatory framework, COM(2026) 568

verantwoordelijkheden voor het opzetten, uitvoeren en monitoren ervan op een logische en effectieve wijze worden verdeeld. Het kabinet is voorstander van een *sandbox* voor *novel foods* naar het model van de Nederlandse 'Code of Practices'. In de Nederlandse CoP voor kweekvleesproeverijen en voor proeverijen van producten gemaakt met innovatieve fermentatie, zijn de bedrijven zelf verantwoordelijk voor de juiste naleving en vindt de evaluatie van het proces door een onafhankelijke partij achteraf plaats.

Het kabinet onderschrijft het belang van digitalisering, AI en robotica als motor voor innovatie, duurzaamheid, productiviteit en concurrentiekracht van de Europese agrofoodsector. Dit sluit goed aan bij het Nederlandse Actieprogramma Digitalisering LVVN, waarin digitalisering eveneens wordt gezien als belangrijke randvoorwaarde voor een toekomstbestendige en concurrerende landbouw, visserij, voedselverwerking en robuuste natuur. Echter het programma signaleert ook praktische knelpunten in Europese wet- en regelgeving, zoals rondom drone-wetgeving en machinerichtlijnen. Een aandachtspunt blijft bijvoorbeeld de zeggenschap over en toegang tot data die op het boerenerf door digitale toepassingen bij landbouwmachines worden gegenereerd. Het kabinet zet zich om deze knelpunten op Europees niveau te agenderen om tot gezamenlijke oplossingen te komen. Daarnaast sluiten de rigide, vaak nog papieren of fysieke controle-eisen vanuit Europese landbouwrichtlijnen (zoals het GLB) nog onvoldoende aan bij moderne, digitale alternatieven zoals *realtime* satellietmonitoring, as-applied kaarten en plaats-specifieke teeltmaatregelen. Dit probleem wordt versterkt door een grote versnippering van standaarden, waardoor systemen en software uit verschillende lidstaten of van diverse fabrikanten niet goed met elkaar kunnen communiceren. Het kabinet zet zich in om digitale monitoring en handhaving wettelijk toe te staan op Europees niveau en om via Europese subsidies (zoals de GLB/ EIP-regeling) samenwerking tussen lidstaten te stimuleren om deze barrières te doorbreken.

Het kabinet steunt eveneens Europese initiatieven zoals de *Common European Dataspace for Agriculture* (CEADS) en het *European Digital Infrastructure Consortium for Agrifood* (EDIC)), die kunnen bijdragen aan de bredere toepassing en opschaling van digitale innovaties in de landbouw.

Het kabinet kan zich ook vinden in de nadruk die er in de nieuwe strategische Europese aanpak wordt gegeven aan het duurzamer en weerbaarder maken van de sector, het bevorderen van circulariteit en het verminderen van de impact op de leefomgeving. Het kabinet verwelkomt daarbij de ambitie van de mededeling om te komen tot een innovatief voedselsysteem, waarbij biogebaseerde grondstoffen een centrale rol spelen; dit met het oog op de transitie naar een klimaatneutrale economie. De ambitie uit de mededeling sluit aan bij de Nederlandse bio-economie-strategie. Beide gaan uit van een integrale ketenaanpak, technologische innovatie en regelgevingsvereenvoudiging om de biobased economie te versnellen. Het kabinet is positief dat de mededeling aansluit bij de doelen van de bio-economie strategie. Het is belangrijk om dat de focus daarbij niet alleen ligt op energiegewassen en houtige biomassa, maar ook onderzocht wordt hoe de teelt van vezelgewassen en hoogwaardig gebruik van bio-grondstoffen in algemene zin ten behoeve van bio-economie kan worden vergroot. Daarnaast vindt het kabinet het belangrijk dat bij het ontwikkelen van nieuw EU-biogrondstoffenbeleid rekening wordt gehouden met een rechtvaardige verdeling van welvaart tussen hier en nu, elders en later.

c) Eerste inschatting van krachtenveld.

De verwachting is dat onder de lidstaten brede steun zal zijn voor deze mededeling. Deze is in lijn met voorgaande rapporten (bijv. Letta en Draghi) waarbij de noodzaak om concurrerender en duurzamer te worden breed gedeeld wordt. Het efficiënter inzetten van het *Horizon Europe* budget, meer private investeringen, intensievere relatie tussen Agro en Food en steun voor *startups en scale ups* zijn acties die op brede steun kunnen rekenen.

Veel acties komen ook voort uit de adviezen van de Europese werkgroep van het permanent comité voor landbouwkundig onderzoek op het gebied van kennis en innovatie *Standing Committee on Agricultural Research (SCAR)*) waar alle EU-lidstaten aan deelnemen.

De positie van het Europees Parlement is niet bekend.

4. Grondhouding ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit, financiële gevolgen en gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

a) Bevoegdheid

De grondhouding van het kabinet is positief. De mededeling bevat een langetermijn strategie voor onderzoek en innovatie voor landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen. Op het terrein van onderzoek is er sprake van een parallelle bevoegdheid van de EU en de lidstaten, waarbij de uitoefening van die bevoegdheid door de EU de lidstaten niet belet hun eigen bevoegdheid uit te oefenen (artikel 4(3) VWEU).

b) Subsidiariteit

De grondhouding van het kabinet is positief. Deze mededeling heeft tot doel om (1) een sterker en meer verbonden Europees innovatie-ecosysteem, (2) een snellere toepassing en opschaling van kennis en innovaties en (3) een grotere bijdrage van O&I aan voedselzekerheid, weerbaarheid en strategische autonomie te bereiken. De nieuwe strategie geeft richting aan toekomstige onderzoek- en innovatie(O&I)-prioriteiten op EU-niveau. Gezien de schaalgrootte die nodig is om deze doelstellingen te realiseren, is een EU-aanpak nodig aanvullend op wat door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau kan worden verwezenlijkt.

De voorgestelde acties worden uitgevoerd via Europese instrumenten zoals *Horizon Europe* en onderdelen van het toekomstige ECF. Dit zijn beide EU-fondsen waarbij via de programmacomités de lidstaten en de Commissie gezamenlijk komen tot de uiteindelijke invullingen van de werkprogramma's. Gelet op het voorgaande is optreden op EU-niveau gerechtvaardigd.

c) Proportionaliteit

De grondhouding van het kabinet ten aanzien van proportionaliteit is positief. De mededeling heeft tot doel om (1) een sterker en meer verbonden Europees innovatie-ecosysteem, (2) een snellere toepassing en opschaling van kennis en innovaties en (3) een grotere bijdrage van O&I aan voedselzekerheid, weerbaarheid en strategische autonomie te bereiken.

Het voorgestelde optreden is geschikt om deze doelstelling te bereiken omdat de Europese strategische aanpak een aanvulling is op nationale initiatieven en een stabiele basis biedt voor

langetermijninvesteringen in O&I, waardoor ontwikkelingen worden versneld en impact wordt vergroot. Bovendien gaat het voorgestelde optreden om te komen tot een betere onderzoek- en innovatiestrategie in EU-verband niet verder dan noodzakelijk. Het voorgestelde optreden brengt geen verplichtingen met zich mee voor lidstaten. De aangekondigde acties richten zich met name op ondersteuning, stimulering en coördinatie en sluiten aan bij reeds bestaande instrumenten en beleidskaders. Bovendien behouden de lidstaten inspraak in de precieze invulling van de aangekondigde acties.

d) Financiële gevolgen

Deze mededeling heeft op zichzelf geen financiële consequenties. De mededeling richt zich vooral op EU instrumenten zoals het Europese *Horizon Europe* fonds en het toekomstige ECF. Er worden geen extra middelen gevraagd.

Het kabinet wil niet vooruit lopen op de integrale afweging van middelen na 2027. Eventuele nationale budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting van het/de beleidsverantwoordelijk(e) departement(en), conform de regels van de budgetdiscipline.

e) Gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

Het voorstel bevat geen bindende verplichtingen voor burgers, bedrijven of overheden en leidt daarom naar verwachting niet tot een toename van de regeldruk of administratieve lasten. De Commissie geeft in de mededeling aan te streven naar het verminderen van administratieve procedures binnen *Horizon Europe* om zo de deelname van startups, mkb-bedrijven, landbouwers en andere belanghebbenden aan *Horizon Europe* te vergemakkelijken.

Het kabinet onderschrijft het belang van een concurrerende, weerbare en duurzame Europese agrofoodsector. De Europese strategische aanpak beoogt door een sterke O&I inzet hieraan een bijdrage te leveren.

De mededeling plaatst de Europese agrofoodsector in de context van geopolitieke onzekerheid en strategische autonomie. Toenemende afhankelijkheden van derde landen voor kritieke inputs, technologieën en grondstoffen maken voedselzekerheid ook tot een vraagstuk van economische en geopolitieke weerbaarheid. Dit vergroot het belang van diversificatie van toeleveringsketens, het verminderen van strategische afhankelijkheden en het versterken van de Europese eigen kennis- & innovatiekracht. Tegelijkertijd blijft internationale samenwerking belangrijk. Het kabinet onderschrijft het belang van een strategische Europese aanpak voor onderzoek en innovatie, als middel om een sterke concurrerende, weerbare en duurzame Europese agrofoodsector te blijven en ook als onderdeel van bredere mondiale samenwerking en handelsrelaties.

Fiche 3: Verordening betaalbaar wonen (Affordable Housing Act)

1. Algemene gegevens

a) Titel voorstel

Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een kader voor maatregelen in de lidstaten ter waarborging van de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen (verordening betaalbaar wonen)

b) Datum ontvangst Commissiedocument

9 september 2026

c) Nr. Commissiedocument

COM(2026) 599

d) EUR-lex

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2026%3A599%3AFIN&qid=1789023722179>

e) Nr. impact assessment Commissie en Opinie Raad voor Regelgevingstoetsing

SWD(2026) 606 final; SEC(2026) 599 final

f) Behandelingstraject Raad

Raad Concurrentievermogen

g) Eerstverantwoordelijk ministerie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

h) Rechtsbasis

Artikel 114 Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (VWEU)

i) Besluitvormingsprocedure Raad

Gekwalificeerde meerderheid

j) Rol Europees Parlement

Medebeslissing

2. Essentie voorstel

a) Inhoud voorstel

Op 9 september 2026 publiceerde de Europese Commissie (hierna: Commissie) de Verordening betaalbaar wonen (*Affordable Housing Act*, hierna: AHA). Het voorstel is gepubliceerd samen met een aanbeveling over betaalbaarheid en aanbod van woningen in gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt (*‘areas under housing stress’*).

De AHA introduceert een gemeenschappelijk kader voor nationale, regionale en lokale overheden om aan te tonen dat er in een specifiek gebied sprake is van een overspannen woningmarkt. Op basis van dit kader mag de bevoegde autoriteit maatregelen nemen om kortetermijnverhuur in te perken in woningen¹ die niet voor de verhuurder de hoofdverblijfplaats vormen en de verwerving van grond of woningen die niet als hoofdverblijfplaats worden gebruikt. Enkel voor deze maatregelen vervangt de AHA de Dienstenrichtlijn als juridische grondslag, voor zover deze maatregelen worden genomen op grond van het beschermen van beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. Wanneer maatregelen op andere gronden worden genomen, zoals leefbaarheid, geldt de Dienstenrichtlijn. Ook wanneer maatregelen worden genomen om toeristische verhuur in het hoofdverblijf te reguleren, geldt de Dienstenrichtlijn. De tekst geeft echter nog geen volledig uitsluitel over gevallen waarin sprake is van meerdere gronden (zowel beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen als leefbaarheid).

Volgens de Commissie is een gemeenschappelijk kader nodig, omdat in de huidige situatie uiteenlopende nationale en lokale beoordelingskaders worden gebruikt om maatregelen die beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen verbeteren te rechtvaardigen. Dat kan leiden tot verschillen in de toepassing van het Unierecht en daarmee tot rechtsonzekerheid voor overheden, burgers en marktpartijen. De Commissie is van mening dat een gemeenschappelijk kader kan bijdragen aan een gelijk speelveld en een meer consistente toepassing van de regels van de interne markt.

De AHA is van toepassing op twee categorieën maatregelen. Ten eerste gaat het om maatregelen die de toegang tot of het aanbieden van kortetermijnverhuur van woonruimte beperken. In de Nederlandse context betreft dit concreet de toeristische verhuur van woonruimte.

Kortetermijnverhuur van woningen waarin een hoofdbewoner woont, vallen buiten de reikwijdte van de voorgestelde verordening. Het voorstel zondert daarmee toeristische verhuur van woningen die ook regulier worden bewoond uit van beperkingen die mogelijk zijn op basis van de AHA en uitsluitend op betaalbaarheid en beschikbaarheid zijn gebaseerd. De reden die de Commissie hiervoor geeft is dat incidentele toeristische verhuur van de eigen woning die woning doorgaans niet van de markt voor langdurige bewoning haalt.

Ten tweede gaat het om maatregelen die de verwerving of het gebruik van grond en woningen beperken als deze niet worden verworven of gebruikt voor bewoning, ongeacht of die bewoning door de eigenaar of door een ander zou plaatsvinden. Hieronder kunnen specifieke maatregelen tegen langdurige leegstand of het hebben van een tweede woning vallen. Het Commissievoorstel dat nu voorligt geeft onvoldoende uitsluitel of de Nederlandse opkoopbescherming (onderdeel van de Huisvestingswet 2014) onder deze categorie valt. In de toelichting worden voorbeelden genoemd van maatregelen zoals het reserveren van woningen voor hoofdbewoning of specifieke groepen, zoals starters.

¹ 'Residentieel vastgoed'.

Een bevoegde autoriteit (in de Nederlandse context betreft dit gemeenten) kan deze maatregelen nemen als aan de volgende voorwaarden is voldaan. Allereerst moet worden vastgesteld dat er in het gebied sprake is van een overspannen woningmarkt. Een gebied kwalificeert als aan de volgende drie criteria is voldaan: de verhouding tussen de gemiddelde transactieprijs van een woning gedeeld door het mediane besteedbare inkomen bedraagt tenminste 8, deze prijs-inkomensverhouding is in de voorafgaande 10 jaar gestegen en de woningmarkt zal naar verwachting de komende 3 jaar niet minder overspannen worden. Deze laatste indicator moet gebaseerd zijn op bevolkingsdynamiek (bijv. groei, migratie), het aanbod van woningen (bijv. bouwactiviteit, leegstand) en de vraag naar woningen (bijv. toerisme, economische groei). Wanneer de prijs-inkomensverhouding tenminste 10 is, vervalt de eis dat deze in de afgelopen 10 jaar gestegen moet zijn.

Daarnaast stelt de Commissie een aantal aanvullende eisen. Een gebied mag niet groter zijn dan noodzakelijk, maatregelen mogen niet discrimineren en moeten noodzakelijk en proportioneel zijn. Een maatregel is volgens de Commissie noodzakelijk, als de concrete activiteit in de afgelopen 3 jaar een significant nadelig effect gehad heeft op de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. Een maatregel is proportioneel, als kan worden aangetoond dat minder beperkende maatregelen niet hetzelfde effect kunnen bereiken. Bevoegde autoriteiten moeten maatregelen ten minste iedere vijf jaar opnieuw beoordelen. Indien niet langer aan de voorwaarden wordt voldaan, moet de maatregel worden ingetrokken.

Voor maatregelen die aan deze voorwaarden voldoen, geldt de Dienstenrichtlijn volgens artikel 3, eerste lid, van de AHA niet. Ook de notificatieplicht van artikel 15, zevende lid, Dienstenrichtlijn wordt uitgeschakeld. Maatregelen die een ander algemeen belang dienen, of betrekking hebben op het reguleren van het hoofdverblijf, vallen buiten de AHA en moeten alsnog beoordeeld worden op basis van de Dienstenrichtlijn.

Bestaande maatregelen die vóór de inwerkingtreding zijn vastgesteld, vallen op grond van artikel 14 niet automatisch onder de AHA. Het voorstel heeft enkel gevolgen voor nieuwe maatregelen en wijzigingen of uitbreidingen van bestaande maatregelen die worden gemotiveerd vanuit beschikbaarheid of betaalbaarheid van woningen.

b) Impact assessment Commissie

In de impact assessment ter onderbouwing van het voorstel geeft de Commissie aan drie beleidsopties te hebben onderzocht. De onderzochte opties bevatten vergelijkbare maatregelen maar verschillen aanzienlijk in het niveau van interventie. Een optie ziet op niet-bindende richtsnoeren waarin het bestaande Unierecht wordt toegelicht en praktische aanbevelingen worden gedaan. Deze optie heeft niet de voorkeur van de Commissie aangezien de vrijblijvendheid in deze optie de veelheid aan nationale en lokale beoordelingskaders onvoldoende zal terugdringen. Een andere optie die is onderzocht gaat verder dan het voorliggende voorstel. In deze optie zouden alle lidstaten worden verplicht tot aanwijzing van gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt, en zouden geharmoniseerde drempelwaarden en huisvestingsplannen worden

ingevoerd. Hoewel de Commissie aangeeft dat deze optie de hoogste mate van rechtszekerheid bereikt, brengt dit een grote administratieve last met zich mee en werkt het beperkend in de beleidsvrijheid van de lidstaten en medeoverheden.

3. Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

Het Nederlandse beleid is gericht op het vergroten van de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. Het kabinet heeft als doel gesteld om jaarlijks 100.000 woningen toe te voegen aan de woningvoorraad, waarvan twee derde betaalbaar en 30% sociale huurwoningen. Dit is een gezamenlijke opgave van het Rijk en medeoverheden, omdat zij samen verantwoordelijk zijn voor het woonbeleid. Het Rijk stelt de nationale wettelijke kaders en beleidsdoelstellingen vast. Gemeenten hebben, binnen de nationale wettelijke kaders, bevoegdheden om lokaal in te grijpen wanneer de lokale woningmarkt daartoe aanleiding geeft.

De Huisvestingswet 2014 heeft het doel te zorgen voor een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van woningen.² Maatregelen inzake de toeristische verhuur van woonruimte en de opkoopbescherming kunnen ook genomen worden indien dat noodzakelijk is voor het behoud van de leefbaarheid van de woonomgeving.³ Op basis van deze wet kunnen gemeenten hun eigen lokale huisvestingsverordening met voorschriften vaststellen. De maatregelen kunnen onder meer gaan over de toewijzing van huurwoningen, het aanwijzen van groepen met voorrang of urgentie, de invoering van een vergunningplicht voor het aanpassen van woningen, een registratie-, meld of vergunningsplicht voor toeristische verhuur van woonruimte of de invoering van maatregelen die moeten voorkomen dat woningen worden opgekocht om ze te verhuren.⁴ Daarnaast zijn in de wet ook verplichtingen opgenomen voor platforms voor toeristische verhuur van woonruimte. Deze platforms hebben een informatieplicht over lokale regelgeving richting de aanbieders en de verplichting geen advertenties te tonen zonder registratienummer. Gemeenten mogen de instrumenten uit de Huisvestingswet 2014 alleen inzetten als zij de noodzaak en proportionaliteit van de maatregelen kunnen onderbouwen.

Per 20 mei 2026 is de Short-Term Rental (STR) verordening (EU) 2024/1028 in werking getreden. Het streven is dat de hieruit voortvloeiende wijzigingen in de Huisvestingswet 2014 per 1 november 2026 in Nederland in werking treden. Deze verordening zorgt voor een Europees kader voor registratie en het delen van gegevens door online platforms. Dit ondersteunt gemeenten bij toezicht, handhaving en het onderbouwen van regulering.

Onder de Leegstandswet kunnen Nederlandse gemeenten via een verordening inzicht krijgen in leegstand en daartegen optreden. De Leegstandswet is recent geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie wordt momenteel een wetswijziging voorbereid die thans aan de Tweede Kamer is aangeboden. Een nieuw instrument is daarnaast de leegstandsbelasting. Dit kan worden ingezet

² Artikel 2, eerste lid, van de Huisvestingswet 2014

³ Respectievelijk artikel 2, twee lid en artikel 40, eerste lid van de Huisvestingswet 2014

⁴ De opkoopbescherming is recent geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie zal het instrument worden aangepast waarvan het wetgevingsproces in het najaar van 2026 van start zal gaan

om langdurige leegstand van woningen aan te pakken. Met deze maatregel kunnen gemeenten een heffing opleggen aan eigenaren van woningen die langer dan één jaar leegstaan.

Het Nederlandse grondbeleid is uitgewerkt in de Omgevingswet, en bevat meerdere instrumenten die gemeenten in staat stellen om directer te sturen op het vergroten van het woonaanbod. Belangrijkste instrumenten zijn het voorkeursrecht en onteigening. Het voorkeursrecht geeft gemeenten (of de provincie of het Rijk) het recht van eerste koop op grond en andere roerende zaken wanneer de gemeente een andere functie voor de grond beoogt. Een overheid kan onteigenen als zij het Omgevingsplan wijzigt en een ander gebruik voor de grond voor ogen heeft dan het huidige gebruik.

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet verwelkomt de inzet van de Commissie om betaalbaarheid van wonen in de Europese Unie te verbeteren. De Eurocommissaris heeft met het eerder gepubliceerde *Affordable Housing Plan* een ambitieuze koers uitgezet om de wooncrisis in Europa te bestrijden. Het kabinet waardeert de inspanningen van de Commissie tot nu toe.⁵

Het kabinet acht het daarbij wel wenselijk dat lidstaten en decentrale overheden voldoende beleidsruimte houden om op basis van lokale omstandigheden maatregelen te nemen op de woningmarkt. Het kabinet is kritisch over de mate waarin het voorgestelde kader van de Commissie op dit moment deze ruimte biedt. Hoewel de Commissie stelt dat het voorgestelde kader moet helpen bij het introduceren van regels, lijkt het voorstel in relatie tot de Nederlandse context juist een beperking in te houden van de op dit moment in Nederland geldende maatregelen. Hierbij baseert het kabinet haar beoordeling op de aanname dat de door de Commissie geïntroduceerde grondslag beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen gelijk is aan de grondslag schaarste zoals we die in Nederland hanteren. Hierover zal verduidelijking worden gevraagd bij de Commissie.

Het kabinet is kritisch op een EU-brede harmonisatie van het begrip 'overspannen woningmarkt', omdat dit in praktijk voor gemeenten mogelijk een extra drempel opwerpt om hun beleid voort te zetten onder de voorgestelde verordening. In Nederland reguleren op dit moment 34 gemeenten toeristische verhuur, die onder de voorgestelde verordening zullen moeten aantonen of ze aan de voorgestelde voorwaarden voldoen wanneer dit op grond is van het beschermen van beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. Zo moeten gemeenten straks onder meer aantonen dat er volgens de voorgeschreven criteria sprake is van een overspannen woningmarkt en dat toeristische verhuur hier effect op heeft. Hoewel veel Nederlandse gemeenten aan de drempelwaarde voor de prijs-inkomensverhouding lijken te voldoen, wil het kabinet nog nader onderzoeken of voorgeschreven berekenmethode voldoende recht doet aan de complexiteit van de oorzaken en gevolgen van overspannenheid op de woningmarkt op lokaal niveau.

⁵ Kamerstukken 2025-2026, 22112, nr. 4274

Daarnaast zijn er circa 70 gemeenten die op basis van de Huisvestingswet 2014 opkoopbescherming hebben ingevoerd. Mogelijk valt de opkoopbescherming ook onder het voorstel. Hierover zal verduidelijking worden gevraagd bij de Commissie. Het kabinet vindt het van belang dat bestaande gemeentelijke maatregelen onder het nieuwe kader kunnen worden voortgezet.

Een deel van het huidige beleid kan worden voortgezet onder de Dienstenrichtlijn. De AHA is op dit moment enkel van toepassing op toeristische verhuur van woningen die niet als hoofdverblijf gebruikt worden, dus geen bewoner hebben. In Nederland stellen gemeenten juist vaak regels over toeristische verhuur van hoofdverblijven. De Commissie heeft desgevraagd bevestigd dat dit mogelijk zal blijven onder de Dienstenrichtlijn, zoals in de huidige situatie al mogelijk is. Het kabinet hecht er waarde aan om, waar lokaal noodzakelijk, toeristische verhuur vanuit een hoofdverblijf te reguleren – ook vanuit redenen van schaarste en beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. De aansluiting met de STR-verordening en bestaande Nederlandse systematiek moet daarbij worden geborgd.

Ook blijft het in algemene zin mogelijk om maatregelen te nemen op basis van andere dwingende redenen van algemeen belang, zoals bescherming van het stedelijk milieu, voorkoming van overlast (leefbaarheid), openbare orde of consumentenbescherming. Dit betekent dat gemeenten deze argumenten kunnen blijven hanteren om in te grijpen. De verwachting van het kabinet is dat gemeenten dit ook zullen blijven doen. Daarmee zal de AHA in de praktijk, gezien de mogelijkheid voor gemeenten om op grond van de Dienstenrichtlijn bij leefbaarheidsproblematiek regels te blijven stellen, materieel weinig effect hebben.

Er zullen echter wel twee verschillende regimes ontstaan. Maatregelen op grond van beschikbaarheid en betaalbaarheid die niet betrekking hebben op het hoofdverblijf vallen onder de AHA. Maatregelen die wel betrekking hebben op het hoofdverblijf, en/of worden genomen op basis van andere dwingende reden van algemeen belang, zoals leefbaarheid, vallen onder de Dienstenrichtlijn. In praktijk zullen gemeenten twee verantwoordingsdossiers moeten aanhouden, wat zal leiden tot meer bewijslast voor gemeenten. Dit acht het kabinet onwenselijk. Indien tijdens de onderhandelingen toch zou blijken dat het voorgestelde systeem anders moet gaan werken dan het kabinet nu aanneemt, zal het kabinet zijn positie ten aanzien van dit voorstel moeten heroverwegen.

Het is naar mening van het kabinet niet nodig maatregelen te treffen die de aankoop van grond voor andere doeleinden dan bewoning als hoofdverblijf in te perken. Een vastgoedtransactie heeft geen invloed op de toegestane functie in het Omgevingsplan. Als de functie wonen is, blijft de functie wonen van toepassing en kan korte termijn verhuur worden uitgesloten. Leegstand kan het gemeentebestuur tegen gaan met maatregelen opgenomen in de Leegstandswet. Wijzigingen van de functie in het in het Omgevingsplan zijn voorbehouden aan het gemeentebestuur. Een gemeentebestuur kan een verzoek van een eigenaar om de functie te wijzigen weigeren. Het is daarmee niet nodig beperkingen op te leggen aan vastgoedtransacties.

Samengevat is het kabinet kritisch op de meerwaarde van de voorgestelde verordening in zijn huidige vorm, omdat het het potentieel juist lastiger maakt om waar nodig regels te stellen om met als doel om tot meer betaalbare woningen te komen. Daarbij is onvoldoende gemotiveerd waarom een minder vergaand instrument niet zouden volstaan, te meer omdat de Commissie zelf ook stelt dat het stellen van regels op het gebied van wonen primair aan lidstaten zelf is en niet aan de EU.

c) Eerste inschatting van krachtenveld

Het voorstel is door een groep lidstaten kritisch ontvangen. De kritiek van deze groep ziet vooral op de rechtsbasis van het voorstel en de subsidiariteit. Er is ook een grote groep lidstaten die zich nog niet heeft uitgesproken. Binnen het Europees Parlement lopen de eerste opvattingen over het voorstel uiteen, met zowel voorstanders voor meer Europees optreden als ook veel zorgen over de effectiviteit, bevoegdheid en regeldruk. De commissie Interne Markt en Consumentenbescherming (IMCO) zal het voorstel behandelen. Een rapporteur is nog niet aangewezen.

4. Beoordeling bevoegdheid, subsidiariteit en proportionaliteit

a) Bevoegdheid

Het oordeel van het kabinet ten aanzien van de bevoegdheid is positief. Het voorstel is gebaseerd op art. 114 VWEU. Art. 114 VWEU geeft de EU de bevoegdheid tot het vaststellen van maatregelen om nationale regels die van invloed zijn op de interne markt op elkaar af te stemmen. De Commissie baseert het voorstel op dit artikel omdat het een gemeenschappelijk kader creëert voor de beoordeling van woningmarktmaatregelen die het vrije verkeer van diensten, de vrijheid van vestiging en het vrije verkeer van kapitaal kunnen beperken. Het kabinet kan zich vinden in deze rechtsgrondslag. Deze rechtsgrondslag is consistent met eerdere wetgeving die de Europese wetgever op grond van artikel 114 VWEU aannam voor kortetermijnverhuur.⁶ Ten aanzien van maatregelen die zien op de verkrijging of het gebruik beperken van grond en woningen dat niet is verkregen of wordt gebruikt als hoofdvrijblijfplaats zal het kabinet om nadere toelichting vragen bij de Commissie over de precieze uitwerking van dit onderdeel, met name waar het mogelijk raakt aan opkoopbescherming. Het wetsvoorstel harmoniseert nadrukkelijk niet het nationale woonbeleid van de lidstaten. Huisvesting, ruimtelijke ordening en grondgebruik blijven in hoofdzaak bevoegdheden van de lidstaten. Het wetsvoorstel heeft betrekking op de rechtvaardiging van beperkingen van het vrij verkeer van diensten, vestiging en kapitaal omwille van betaalbare en toegankelijke huisvesting. Op het terrein van interne markt is sprake van een gedeelde bevoegdheid tussen de EU en de lidstaten (artikel 4, tweede lid, onder a, VWEU).

b) Subsidiariteit

Als onderdeel van de toets of de EU mag optreden conform de EU-verdragen toetst het kabinet de subsidiariteit van het optreden van de Commissie. Dit houdt in dat het kabinet op de gebieden die

⁶ (Verordening (EU) 2024/1028 van het Europees Parlement en de Raad van 11 april 2024 betreffende het verzamelen en delen van gegevens met betrekking tot diensten voor kortetermijnverhuur van accommodatie).

niet onder de exclusieve bevoegdheid van de Unie vallen of wanneer sprake is van een voorstel dat gezien zijn aard enkel door de EU kan worden uitgeoefend, toetst of het overwogen optreden niet voldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau kan worden verwezenlijkt, maar vanwege de omvang of de gevolgen van het overwogen optreden beter door de Unie kan worden bereikt (het subsidiariteitsbeginsel).

Het oordeel van het kabinet ten aanzien van de subsidiariteit is positief. De verordening heeft tot doel een gemeenschappelijk kader vast te stellen voor het opwerpen van belemmeringen ten aanzien van vrije marktwerking voor verhuurders van woonruimte voor korte termijn en voor de verkrijging of het gebruik van grond en woningen voor andere doeleinden dan hoofdverblijf. Dergelijke belemmeringen kunnen gevolgen hebben voor grensoverschrijdende dienstverlening. Op dit moment kunnen deze maatregelen worden genomen onder de Dienstenrichtlijn. Hiervoor worden uiteenlopende beoordelingsmethodes en onderbouwingen gebruikt. Een Europees kader kan bijdragen aan een consistentere toepassing van de interne marktregels. Gezien het voorgaande kan dit onvoldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau worden verwezenlijkt, daarom is een EU-aanpak nodig. Tegelijkertijd is het voor het kabinet een aandachtspunt dat voldoende ruimte blijft voor nationale en lokale afweging, om zo effectief en flexibel mogelijk in te kunnen spelen op de problemen om de woningmarkt die vaak zeer lokaal opspelen en door de tijd heen wisselen. Zowel om de proportionaliteit (zie hieronder) als de subsidiariteit te waarborgen dient daarom volgens het kabinet in de verdeling van bevoegdheden goed bezien te worden welke (hoofd)uitgangspunten Europees verankerd moeten worden, en welke uitwerking lokaal kan plaatsvinden.

c) Proportionaliteit

Als onderdeel van de toets of de EU mag optreden conform de EU-verdragen toetst het kabinet of de inhoud en vorm van het optreden van de Unie niet verder gaan dan wat nodig is om de doelstellingen van de EU-verdragen te verwezenlijken (het proportionaliteitsbeginsel).

Het oordeel van het kabinet ten aanzien van de proportionaliteit is positief met kanttekeningen. De verordening heeft tot doel een gemeenschappelijk kader vast te stellen voor het opwerpen van belemmeringen ten aanzien van vrije marktwerking voor verhuurders van woonruimte voor korte termijn en voor de verkrijging of het gebruik van grond en woningen voor andere doeleinden dan hoofdverblijf. De AHA harmoniseert de methodologie en bewijsstandaarden voor lidstaten om maatregelen te kunnen nemen die de verwerving of het gebruik beperken van grond of woningen die niet als hoofdverblijf worden verworven of gebruikt. Hiermee biedt de Commissie meer duidelijkheid in welke gevallen dergelijke maatregelen juridisch houdbaar worden geacht, hetgeen het kabinet als positief waardeert. Het voorstel gaat echter verder dan noodzakelijk omdat het gemeenten beknot in de beleidsruimte die zij nu hebben om de woningcrisis aan te pakken. Gemeenten zullen namelijk te maken krijgen met een bewijslast voor het aanwijzen van een gebied waar sprake is van een overspannen woningmarkt. Daarnaast moet volgens artikel 9 een causaliteit aangetoond worden tussen kortetermijnverhuur en woningnood over een periode van drie jaar. Verder wordt het stellen van regels ten aanzien van toeristische verhuur voor woningen

die niet als hoofdverblijf worden gebruikt en mogelijk ook opkoopbescherming met als argument schaarste met dit voorstel beperkt tot die gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt. Dit zal veel gemeenten in de mogelijkheden beperken ten opzichte van de huidige situatie in Nederland.

Het kabinet plaatst wel een kanttekening bij de mate waarin lidstaten en decentrale overheden voldoende beleidsruimte houden om op basis van lokale omstandigheden maatregelen te nemen op de woningmarkt. De noodzaak en geschiktheid van maatregelen kan het beste door lidstaten en decentrale overheden worden ingeschat, omdat het sterk samenhangt met de situatie op de lokale woningmarkt. Het kabinet acht het daarom noodzakelijk dat een kader voldoende ruimte laat voor deze lokale afweging. Het kabinet is kritisch over de mate waarin het voorgestelde kader van de Commissie op dit moment deze ruimte biedt.

Deze kanttekening wordt ook geplaatst bij de opkoopbescherming. De opkoopbescherming valt, zoals reeds toegelicht, in de huidige formulering deels ook onder de verordening. Het kabinet acht het noodzakelijk dat een kader voldoende ruimte laat voor een lokale afweging. De opkoopbescherming mag in Nederland alleen gebiedsgericht ingezet worden binnen een stad of dorp. De geschiktheid van dit instrument kan dus het beste op dat niveau, de lokale woningmarkt, plaatsvinden.

Daarnaast plaatst het kabinet een kanttekening bij de instrumentkeuze. Naar oordeel van het kabinet is er een minder ingrijpend alternatief beschikbaar, namelijk een richtlijn die meer ruimte laat voor de lokale omstandigheden en afwegingen waarbij ook het bestaande nationale en lokale kader in stand kan blijven, zonder ingrijpende wijzigingen in de systematiek. De Commissie motiveert niet waarom een ander instrument, zoals een richtlijn, niet tot concretisering en harmonisatie zou leiden en tegelijkertijd lidstaten meer ruimte geeft voor maatwerk voor hun specifieke huisvestingssituaties. Aangezien de AHA de gemeentelijke beleidsruimte bij verschillende aspecten van huurbeleid raakt, zou de Commissie nader kunnen motiveren waarom een rechtstreeks toepasselijke verordening noodzakelijk is of een ander middel kunnen overwegen. Een richtlijn biedt Nederland meer ruimte om een kader op te stellen dat past bij de uitvoeringspraktijk zoals we dat nu kennen, zodat gemeenten meer beleidsvrijheid houden.

5. Financiële consequenties, gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

a) Consequenties EU-begroting

Uit de impact assessment blijkt dat de Commissie van het implementeren en uitvoeren van de voorkeursoptie geen grote financiële gevolgen verwacht voor de EU-begroting. Het kabinet is desondanks van mening dat eventuele benodigde EU-middelen gevonden dienen te worden binnen de in de Raad afgesproken financiële kaders van de EU-begroting 2021-2027 en dat deze moeten passen bij een prudente ontwikkeling van de jaarbegroting. Het kabinet wil niet vooruitlopen op de integrale afweging van middelen na 2027.

b) Financiële consequenties (incl. personele) voor Rijksoverheid en/ of medeoverheden

Het voorstel leidt naar verwachting niet tot grote directe financiële consequenties en regeldrukgevolgen voor de Rijksoverheid. (Eventuele) nationale budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting van het/de beleidsverantwoordelijk (e) departement(en), conform de regels van de budgetdiscipline.

De AHA legt de belangrijkste verplichtingen bij bevoegde autoriteiten die maatregelen willen nemen die binnen de reikwijdte van het voorstel vallen. In Nederland zijn dit gemeenten. De regeldruk voor gemeenten zal met deze verordening naar verwachting toenemen. Gemeenten zullen namelijk te maken krijgen met een bewijslast voor het aanwijzen van een gebied waar sprake is van een overspannen woningmarkt ('*area under housing stress*'). Dit legt een beslag op de ambtelijke capaciteit bij gemeenten, wat de kosten van de uitvoering aanzienlijk kan verhogen. Gemeenten die niet aan de Commissie-definitie van een overspannen woningmarkt voldoen, maar toch regels willen stellen, zullen dit moeten beargumenteren met het argument leefbaarheid, waarbij zal worden getoetst aan de Dienstenrichtlijn. Hierdoor zullen gemeenten twee afzonderlijke verantwoordingsdossiers moeten hanteren: een woningmarktdossier voor betaalbaarheid en beschikbaarheid en leefbaarheidsdossiers met zelfstandige indicatoren.

In het voorstel staat dat de bevoegde autoriteit rekening houdt met gegevens die zijn verkregen op grond van Verordening (EU) 2024/1028 bij het vaststellen van de noodzaak van maatregelen ten aanzien van toeristische verhuur. De reikwijdte gaat echter verder dan de gegevens die beschikbaar zijn op basis van Verordening (EU) 2024/1028 inzake gegevensverzameling en -deling met betrekking tot kortetermijnverhuur. Om aan de AHA te kunnen voldoen zijn aanvullende gegevens nodig. Het betreft onder meer gegevens over de bevolkingsdynamiek en over trends in vraag en aanbod op de woningmarkt en over de te beoordelen de territoriale gebieden, zoals voorgeschreven in artikel 7. Gemeenten beschikken niet standaard over deze gegevens, wat naar verwachting tot extra administratieve lasten voor gemeenten zal leiden.

De Commissie verwacht met dit voorstel meer rechtszekerheid te bereiken voor overheden, omdat zij interventies in de woningmarkt kunnen onderbouwen op basis van een transparant gemeenschappelijk kader. Dit zou volgens de Commissie concreet moeten leiden tot een afname van het aantal juridische procedures waarin maatregelen in aangewezen gebieden worden aangevochten op basis van onvoldoende onderbouwing. Dat zou ook een afname van hiermee gemoeide administratieve lasten en kosten betekenen. Ook in Nederland zijn er uitspraken bekend over de gemeentelijke maatregelen ter regulering van toeristische verhuur.⁷ Ten aanzien van de opkoopbescherming zijn geen rechtszaken bekend waarbij partijen een beroep doen op de Dienstenrichtlijn. De impact assessment van de Commissie geeft geen cijfermatige onderbouwing voor de potentiële afname van administratieve lasten gemoeid met juridische procedures. Voor de situatie in Nederland is daarom moeilijk een inschatting te maken in hoeverre de AHA hier

⁷ [Uitspraak 202102768/1/A3, 202102675/1/A3 en 202102770/1/A3 | Raad van State](#)

daadwerkelijk voor gaat zorgen. Het kabinet zal de potentiële gevolgen voor regeldruk bij de Commissie onder de aandacht blijven houden.

(Eventuele) nationale budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting van het/de beleidsverantwoordelijk(e) departement(en), conform de regels van de budgetdiscipline.

c) Financiële consequenties en gevolgen voor regeldruk voor bedrijfsleven en burger

De Commissie verwacht met dit voorstel meer rechtszekerheid te bereiken voor het bedrijfsleven (investeerders, kopers van onroerend goed, platforms voor kortetermijnverhuur en andere grensoverschrijdend opererende marktpartijen), omdat het juridische kader verduidelijkt wordt. Dit zou concreet moeten leiden tot een vermindering van regeldruk en compliance-kosten die samenhangen met uiteenlopende lokale kaders. Een cijfermatige onderbouwing hiervoor ontbreekt in de impact assessment. Het kabinet zal hiervoor aandacht blijven vragen bij de Commissie.

Het voorstel heeft naar verwachting geen financiële gevolgen voor burgers.

Reactie kabinet op advies ATR

Het Adviescollege toetsing regeldruk kwam tot de volgende adviespunten ten aanzien van het BNC-fiche:

1. ATR adviseert de regeldrukkosten in beeld te brengen voor Nederland, inclusief implementatie-, nalevings- en aanpassingskosten voor verhuurders, vastgoedinvesteerders, verhuurplatforms en andere betrokken marktpartijen.
2. ATR adviseert expliciet aandacht te besteden aan de mogelijk extra complexiteit en regeldrukgevolgen van de afbakening tussen woningmarktmaatregelen en andere publieke belangen, zoals leefbaarheid en bescherming van de leefomgeving.
3. ATR adviseert in de onderhandelingen in te zetten op een duidelijk en werkbaar overgangsrecht voor bestaande nationale en lokale woningmarktmaatregelen, om juridische onzekerheid en onnodige regeldruk te voorkomen.

Ten aanzien van adviespunt 1 is het kabinet voornemens, indien van toepassing, te bezien of verder onderzoek naar mogelijke regeldrukeffecten op stakeholders noodzakelijk is. Er dient eerst meer duidelijkheid geschept te worden over de reikwijdte van het voorstel. Ten aanzien van adviespunt 2 deelt het kabinet de opvatting dat er mogelijk extra complexiteit bestaat doordat er verschillende regimes van regulering ontstaan. Het kabinet zal hier aandacht voor vragen bij de Commissie. Ten aanzien van adviespunt 3 is het kabinet van mening dat het voorstel zelf al in overgangsrecht voorziet. Zo vallen bestaande maatregelen onder het huidige regime (Huisvestingwet) en vallen aangepaste en nieuwe maatregelen onder het nieuwe regime (*Affordable Housing Act*). Hier is geen specifieke overgangsdatum aan te verbinden. Na inwerkingtreding van de verordening hangt het af van: a) of maatregelen worden gewijzigd b) of er nieuwe maatregelen worden geïntroduceerd. Het kabinet zal wel aandacht besteden aan communicatie over dit overgangsrecht.

d) Gevolgen voor concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

Uit de impact assessment blijkt dat de Commissie een beperkt effect op concurrentiekracht verwacht. Het initiatief reguleert niet rechtstreeks internationaal verhandelde goederen of diensten (of economische activiteiten in het algemeen) en heeft naar verwachting geen materiële gevolgen voor de externe concurrentiepositie van Europese ondernemingen. De effecten van het initiatief zijn voornamelijk gericht op het functioneren van de interne markt.

6. Implicaties juridisch

a) Consequenties voor nationale en decentrale regelgeving en/of sanctionering beleid (inclusief toepassing van de lex silencio positivo)

De voorgestelde verordening heeft directe werking en schrijft voor dat bestaande maatregelen van kracht kunnen blijven tot een nader te bepalen tijdstip. Echter, deze maatregelen zijn opgenomen in de lokale huisvestingsverordeningen van de gemeenten. Op basis van de Huisvestingswet 2014 moeten gemeenten hun huisvestingsverordening iedere vier jaar opnieuw vaststellen. Dit heeft naar verwachting tot gevolg dat bij het opnieuw vaststellen van de lokale huisvestingsverordening deze in lijn gebracht moet worden met de AHA. De Commissie heeft naar aanleiding van schriftelijke vragen van het kabinet het volgende verduidelijkt: volgens de interpretatie van de Commissie vormt een lokale maatregel die na de inwerkingtreding van de AHA is vastgesteld in een lokale huisvestingsverordening en die zelf een beperking invoert, een nieuwe maatregel in de zin van de AHA, zelfs wanneer deze is vastgesteld op grond van reeds bestaande nationale bevoegdheidswetgeving. Indien deze maatregel onder artikel 2 valt, moet hij in overeenstemming zijn met de AHA. Het kabinet acht dit onwenselijk omdat het gevolg hiervan is dat er een complexe situatie ontstaat waarbij gemeenten werken met uiteenlopende juridische regimes. De Huisvestingswet 2014 zal te zijner tijd ook moeten worden aangepast, voor zover nieuwe maatregelen worden toegevoegd of bestaande maatregelen inhoudelijk worden gewijzigd, omdat de AHA in die gevallen op deze maatregelen van toepassing zou zijn mits deze worden ingezet op grond van betaalbaarheid en/of beschikbaarheid.

De in de AHA voorgestelde lex silencio is reeds van toepassing op zowel toeristische verhuur als de opkoopbescherming (Huisvestingswet 2014, art 25, vijfde lid en 43, vijfde lid). Vergunningen inzake toeristische verhuur en de opkoopbescherming zijn onderworpen aan de rechtsbescherming van het bestuursrecht (bezwaar en beroep). De AHA schrijft geen specifieke vorm van handhaving voor. Daarom ligt het voor de hand dat de handhaving via het bestuursrecht plaatsvindt, zoals dat nu ook reeds het geval is.

b) Gedelegeerde en/of uitvoeringshandelingen, incl. NL-beoordeling daarvan

Het voorstel bevat bevoegdheden voor de Commissie om voor onbepaalde tijd gedelegeerde handelingen vast te stellen (artikel 15). Deze bevoegdheid ziet op de wijziging van de in artikel 6, eerste lid, onder a, en tweede lid, opgenomen drempelwaarde voor de prijs-inkomensverhouding. Daarnaast kan de Commissie de bij de berekening gehanteerde gegevens, drempelwaarden, indicatoren en methodologie aanpassen, indien objectieve ontwikkelingen daartoe aanleiding geven en deze aanpassing wordt onderbouwd met relevante statistische of andere betrouwbare

gegevens. Het toekennen van deze bevoegdheden is naar het oordeel van het kabinet niet mogelijk, omdat het essentiële onderdelen van de basishandeling betreft. Toekenning van deze bevoegdheden acht het kabinet niet wenselijk, omdat deze onderdelen bepalen onder welke voorwaarden een gebied als gebied met overspannen woningmarkt wordt aangemerkt en daarmee wanneer overheden maatregelen kunnen nemen. Wijziging hiervan vergt afwegingen die aan de Uniewetgever moeten zijn voorbehouden of de delegatie moet nader worden ingekaderd zodat hierdoor geen essentiële onderdelen in opgenomen zijn.

Het kabinet blijft aandacht vragen voor mogelijke uitvoeringskosten die voortvloeien uit aanpassingen op basis van gedelegeerde handelingen. Het kabinet acht het daarom van belang dat de nalevingskosten van dergelijke aanpassingen voorafgaand aan de vaststelling zorgvuldig in beeld worden gebracht en proportioneel blijven.

Met betrekking tot de duur van de bevoegdheidsdelegatie zal het kabinet ervoor pleiten deze bevoegdheidsdelegatie te verlenen voor de duur van vijf jaar met de mogelijkheid van stilzwijgende verlenging waarbij de bevoegdheidsdelegatie naar behoren geëvalueerd kan worden

c) *Voorgestelde implementatietermijn (bij richtlijnen), dan wel voorgestelde datum inwerkingtreding (bij verordeningen en besluiten) met commentaar t.a.v. haalbaarheid*

De verordening is rechtstreeks van toepassing vanaf de datum van inwerkingtreding. Voor een daadwerkelijke en effectieve toepassing in de Nederlandse rechtsorde zal noodzakelijk zijn dat bestaande regelingen moeten worden aangepast.

d) *Wenselijkheid evaluatie-/horizonbepaling*

De verordening bevat een evaluatiebepaling. De Commissie zal de verordening vijf jaar na inwerkingtreding evalueren (artikel 16). Dit acht het kabinet wenselijk.

e) *Constitutionele toets*

Niet van toepassing.

7. Implicaties voor uitvoering en/of handhaving

Het voorstel zal naar verwachting implicaties hebben voor de uitvoering voor gemeenten. Het invoeren van toekomstige maatregelen tegen toeristische verhuur en tegen de aankoop van woningen en grond, die niet bestemd zijn voor het bieden van primaire huisvesting, zal een meer uitgebreide onderbouwing van noodzaak en proportionaliteit vereisen dan nu het geval is. De voorwaarden voor het nemen van maatregelen die dit voorstel introduceert laten minder ruimte voor eigen beoordeling van de lokale situatie in gemeenten. De implicaties van deze verordening voor de handhaving door gemeenten hangt af van welke maatregel een gemeente zelf kiest op basis van deze verordening. De verordening schrijft niet voor welke maatregelen genomen dienen te worden. Deze verordening heeft daarmee geen implicaties voor de uitvoerbaarheid van de handhaving.

Het voorstel introduceert voor lidstaten monitoring- en rapportageverplichtingen in het geval er statistische informatie verzameld moet worden. Indien deze informatie niet aansluit bij de bestaande nationale monitoringskaders is dit een kostbaar proces en kan dit leiden tot extra uitvoeringskosten voor het CBS.

8. Implicaties voor ontwikkelingslanden

Er zijn geen verwachte implicaties voor ontwikkelingslanden, anders dan implicaties voor derde landen in het algemeen.

Fiche 4: Aanbeveling Betaalbaar Wonen

1. Algemene gegevens

a) *Titel voorstel*

Aanbeveling van de Commissie over de betaalbaarheid en het aanbod van huisvesting in gebieden met een overspannen woningmarkt

b) *Datum ontvangst Commissiedocument*

9 september 2026

c) *Nr. Commissiedocument*

C(2026) 6318

d) *EUR-Lex*

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202602069

e) *Nr. impact assessment Commissie en Opinie Raad voor Regelgevingstoetsing*

Niet opgesteld

f) *Behandelingstraject Raad*

Raad voor Concurrentievermogen

g) *Eerstverantwoordelijk ministerie*

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

2. Essentie voorstel

Op 9 september 2026 publiceerde de Europese Commissie (hierna: Commissie) een aanbeveling over betaalbaarheid en aanbod van woningen in gebieden met een overspannen woningmarkt (hierna: aanbeveling). De aanbeveling is gepubliceerd tezamen met een verordening ten behoeve van betaalbare huisvesting: de *Affordable Housing Act* (AHA). De aanbeveling biedt handvatten voor lidstaten om acties te ondernemen voor het vergroten van het aanbod van betaalbare woningen in gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt, met name voor woningbouw onder marktprijs (bv. sociale huurwoningen, betaalbare koopwoningen). In de Nederlandse context betreft dit gereguleerde huurwoningen.

De publicatie van deze aanbeveling (en de aanverwante verordening) is een uitwerking van het Plan voor Betaalbaar Wonen¹, dat de Commissie lanceerde met als doel om het groeiende tekort aan betaalbare huisvesting in de Europese Unie tegen te gaan. Waar de verordening beoogt om bevoegde autoriteiten in lidstaten een wettelijk kader te bieden om maatregelen te treffen aan de vraagzijde van de woningmarkt, biedt deze aanbeveling handvatten voor het realiseren van een

¹ European Affordable Housing Plan, 16 december 2025, COM(2025) 1025 ([EUR-Lex - 52025DC1025 - EN - EUR-Lex](#))

groter woningaanbod. Hiertoe bevat de aanbeveling een aantal concrete acties die lidstaten kunnen ondernemen. De aanbeveling bevat geen wettelijke verplichtingen.

Ten eerste spoort de Commissie 'bevoegde autoriteiten' (in de Nederlandse context betreft dit gemeenten) aan tot het ontwikkelen van lokale huisvestingsversnellingsplannen (*Housing Acceleration Plans*). Deze plannen dienen een lokale benadering te bevatten om de woningvoorraad te vergroten, met name van huisvesting onder marktwaarde (gereguleerde huurwoningen). Deze plannen dienen ook in te gaan op faciliteiten in de ruimte rondom gebieden waar sprake van een overspannen woningmarkt is, om de druk in deze gebieden te verlagen.

Ten tweede moedigt de Commissie aan om middels het vereenvoudigen en versnellen van vergunningstrajecten, aanbestedingen en bouwmethoden, de bouw en renovatie van betaalbare woningen te bespoedigen. In dit kader roept de Commissie lidstaten op om vergunningstrajecten voor herziening van bestaande gebouwen te versnellen. Ook adviseert de Commissie een maximale verwerkingstijd voor vergunningaanvragen van 60 dagen in te stellen. Waar van toepassing denkt de Commissie hierbij ook aan stilzwijgende goedkeuring. Tevens noemt de Commissie zaken als een digitaal vergunningensysteem, innovatieve producten en methoden om bouw en renovatie te versnellen.

Ten derde worden lidstaten gemotiveerd om het aandeel woningen onder marktwaarde te vergroten, bijvoorbeeld door gelijke toegang te verlenen aan (semi-)publieke aanbieders (denk in Nederland aan woningcorporaties) en private aanbieders van betaalbare, fiscale herzieningen voor sociale woningbouw.

De vierde actie in de aanbeveling betreft het beter benutten van bestaande gebouwen door leegstand, onderbenutting en herbestemming aan te pakken. De Commissie noemt het hervormen van bouwcodes en bestemmingsplannen en het creëren van fiscale prikkels om leegstand tegen te gaan en langdurige verhuur te stimuleren als mogelijke acties.

Ten vijfde spoort de Commissie lidstaten aan om in gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt voldoende middelen en capaciteit in te zetten om grond en gebouwen beschikbaar te maken voor betaalbare en sociale woningbouw.

Tot slot worden lidstaten aangemoedigd om publieke en private investeringen vrij te maken voor betaalbare woningbouw, waaronder voor studenten. Dit kan bijvoorbeeld via het creëren van nationale investeringshubs binnen het Europese investeringsplatform voor betaalbare huisvesting en het gebruikmaken van financieringsinstrumenten onder het huidige en toekomstige Meerjarig Financieel Kader. Ook worden lidstaten aangespoord om de inrichting van doorlopende fondsen te onderzoeken, alsmede het aantrekken van private investeerders middels private-publieke samenwerking.

3. Nederlandse positie ten aanzien van de aanbeveling

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

Het Nederlandse beleid is gericht op het vergroten van de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. Het kabinet heeft als doel gesteld om jaarlijks 100.000 woningen toe te voegen aan de woningvoorraad, waarvan tweederde betaalbaar en 30% sociale huurwoningen. Dit is een gezamenlijke opgave van het Rijk en medeoverheden, omdat zij samen verantwoordelijk zijn voor het woonbeleid. Het Rijk stelt de nationale wettelijke kaders en beleidsdoelstellingen vast. Gemeenten hebben, binnen de nationale wettelijke kaders, bevoegdheden om lokaal in te grijpen wanneer de lokale woningmarkt daartoe aanleiding geeft.

Het kabinet zet in op het versnellen van processen en procedures. De wet Versterking regie volkshuisvesting is daarbij van belang. De wet regelt dat het proces rond daarvoor aangewezen woningbouw tot een jaar versneld kan worden. Zo wordt meer gestuurd op coördinatie bij verschillende vergunningsaanvragen. Daarnaast wordt de beroepsprocedure versneld en vereenvoudigd. Ook worden beroepstermijnen aangescherpt en het griffiegeld voor beroepen tegen woningbouwbesluiten verhoogd. De tijdswinst hiervan kan oplopen tot een jaar. Verlening van omgevingsvergunningen van rechtswege (lex silencio positivo) is met de inwerkingtreding van de Omgevingswet komen te vervallen, omdat deze ook betrekking had op activiteiten die, onder meer vanwege verplichtingen voortvloeiend uit internationaal recht, een voorafgaande inhoudelijke beoordeling vereisen.

Met de inwerkingtreding van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen, gelijktijdig met de Omgevingswet, is de 'technische' bouwactiviteit voor woningbouw in veel gevallen uitgezonderd van de vergunningplicht. Voor onder meer complexe projecten is er nog wel een omgevingsvergunning nodig, denk daarbij aan niet grondgebonden woningen, zoals appartementencomplexen. Uit onderzoek bleek dat in 95% van de gevallen, vergunningaanvragen voor een 'technische' bouwactiviteit worden verleend binnen de geldende de beslistermijn van acht weken plus een verlenging van zes weken. Wel kan er vertraging ontstaan waar activiteiten vragen om een individuele beoordeling, bijvoorbeeld ten aanzien van bijvoorbeeld omgevingsplanactiviteiten, Natura 2000-activiteiten of milieubelastende activiteiten. Om decentrale overheden te faciliteren besluitvorming te bespoedigen, en voldoende aandacht te besteden aan individuele beoordeling, zet het kabinet zich in om de uitvoeringskracht van medeoverheden te vergroten.

Het kabinet ziet veel potentie in de verdere digitalisering van de bouwketen om zo woningbouwprocessen te versnellen. Het Rijk is al jaren geleden begonnen met het leggen van een datafundament en een digitale infrastructuur, en het kabinet werkt aan een verdere uitbouw daarvan. Daarbij wordt ingezet op het beter verbinden en benutten van bestaande digitale voorzieningen en gegevens. Zo wordt gewerkt aan een bredere toepassing van digitale modellen en digitale tweelingen van de fysieke leefomgeving, waarmee gegevens beter toegankelijk, kwalitatief hoogwaardig en onderling combineerbaar worden. Dit moet bijdragen aan efficiëntere samenwerking en snellere besluitvorming in de woningbouw.

Voor betaalbare huisvesting, met name in het middenhuursegment, wordt het herziene EC-Vrijstellingsbesluit² geïmplementeerd in de Woningwet, zodat woningcorporaties kunnen bijdragen aan de opgave voor middenhuur. Maatregelen zoals verlaging van de overdrachtsbelasting en optimalisatie van de Wet betaalbare huur moeten de bouw van middenhuurwoningen stimuleren.

Het Nederlandse grondbeleid is uitgewerkt in de Omgevingswet, en bevat meerdere instrumenten die gemeenten in staat stellen om directer te sturen op vergroten van het woonaanbod.

Belangrijkste instrumenten zijn het voorkeursrecht en onteigening. Het voorkeursrecht geeft gemeenten (of de provincie of het Rijk) het recht van eerste koop op grond en andere roerende zaken wanneer de gemeente een andere functie voor de grond beoogd. Een overheid kan onteigenen als zij het Omgevingsplan wijzigt en een ander gebruik voor de grond voor ogen heeft dan het huidige gebruik. Daarnaast zet het kabinet in op een modernisering van het grondbeleid. Onderdeel daarvan is een verkenning van een regeling die gemeenten in staat stelt actief grondbeleid te voeren. Dit moet gemeenten ondersteunen bij het innemen van (strategische) grondposities, waarbij de rijksoverheid meedeelt in de risico's.

Voor het aantrekken van voldoende kapitaal zet het Nederlandse beleid in op het mobiliseren van publieke en private investeringen. Het Rijk ondersteunt de bouw van betaalbare woningen via financiële regelingen zoals de Realisatiestimulans, de Woningbouwimpuls en het Gebiedsbudget, aangevuld met opgavegerichte regelingen voor specifieke maatschappelijke opgaven en doelgroepen. Voor de sociale huursector zorgt het bestaande borgingstelsel ervoor dat woningcorporaties tegen lagere tarieven kunnen lenen voor de bouw van sociale huurwoningen. Voor private investeerders wordt ingezet op het aantrekkelijker maken van investeringen in betaalbare woningbouw, onder meer via fiscale maatregelen, aanpassingen in de huurregulering en de modernisering van de pensioenfondsvrijstelling. Daarnaast voert het Rijk sinds 2024 het Structureel Overleg Investeringsklimaat met private woningbouwinvesteerders over het investeringsklimaat voor de woningbouw.

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet verwelkomt de aanbeveling van de Commissie, die aansluit bij de inzet van Nederland om het woningtekort tegen te gaan en de betaalbaarheid van wonen te verbeteren. Veel doelstellingen uit de aanbevelingen zijn al gedekt door bestaand Nederlands beleid, zoals de Wet versterking regie volkshuisvesting die de coördinatie tussen Rijk, provincies en gemeenten versterkt. Volkshuisvesting is een bevoegdheid van de lidstaten en dus zijn lidstaten aan zet om betaalbare huisvesting te realiseren. Het kabinet ziet de aanbeveling nadrukkelijk niet als een opmaat naar mogelijke toekomstige Europese regelgeving.

Het kabinet ziet toegevoegde waarde in het vaststellen van gezamenlijke richtsnoeren voor lidstaten en medeoverheden ten behoeve van het vergroten van het aanbod van betaalbare

² Herziene Vrijstellingsbesluit, 16 december 2025, 2025/2630 ([Besluit - 2025/2630 - EN - EUR-Lex](#)).

woningen, omdat het kan bijdragen aan kennisuitwisseling. Het kabinet ziet dit als aanzet voor nadere uitwisseling binnen de recent door de Commissie gelanceerde Housing Alliance.

Het kabinet onderschrijft in algemene zin de doelstelling om de woningbouwproductie te versnellen en het aanbod van betaalbare en sociale woningen te vergroten. De aanbeveling bevat hiervoor verschillende mogelijke instrumenten, waaronder het versnellen en digitaliseren van vergunningverlening, het beter benutten van bestaande gebouwen en gronden, het vergroten van het aanbod van gereguleerde huurwoningen en het mobiliseren van publieke en private financiering. Veel van deze instrumenten maken al onderdeel uit van het Nederlandse instrumentarium. De inzet ervan dient naar het oordeel van het kabinet primair plaats te vinden op basis van nationale, regionale en lokale afwegingen.

Het kabinet is positief over de aanbevelingen gericht op het versnellen van procedures rond woningbouw. Het versnellen van procedures en digitalisering kunnen gezamenlijk het ontwerp- en vergunningstraject aanzienlijk verkorten. Het kabinet ziet echter geen meerwaarde in de koppeling aan de door de Commissie voorgestelde afbakening van gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt. De Nederlandse woningbouwopgave wordt bepaald op basis van de ontwikkeling van het aantal huishoudens in relatie tot de woningvoorraad en niet, zoals in het voorstel van de Commissie, op de huidige verhouding tussen prijzen van koopwoningen en inkomens. Het Nederlandse beleid is bovendien gericht op een algehele, in plaats van gebiedsgerichte, versnelling van woningbouwprocessen.

Het kabinet is geen voorstander van het herinvoeren van de *lex silencio positivo* voor omgevingsvergunningen voor woningbouwprojecten die met de reguliere procedure worden voorbereid, dit sluit niet aan bij de Nederlandse Omgevingswet. Voor verschillende activiteiten kan deze vanwege verplichtingen uit onder meer de mer-richtlijn³ en het Verdrag van Aarhus⁴ niet worden toegepast, omdat voorafgaande inhoudelijke beoordeling vereist is. Voor complexe woningbouwprojecten is een vergunning van rechtswege bovendien risicovol, onder meer doordat voorafgaande toetsing aan technische eisen ontbreekt en bezwaar en beroep mogelijk blijven. Het kabinet ziet de *lex silencio positivo* in deze vorm daarom op dit moment niet als een effectief instrument om de vergunningverlening voor woningbouw te versnellen.

Het kabinet steunt de doelstelling om gemeenten in staat te stellen actief te sturen op het vergroten van het woningaanbod, bijvoorbeeld door de aankoop, ontwikkeling en beschikbaarstelling van grond en gebouwen. Veel van de in de aanbeveling genoemde instrumenten, zoals grondverwerving, groundbanken, het behouden van grondbezit en langjarige erfpachtconstructies, behoren al tot het gemeentelijke instrumentarium. De inzet hiervan is altijd het resultaat van een lokale afweging.

Ook hierbij ziet het kabinet geen meerwaarde in de voorgestelde Europese indicatoren voor het aanwijzen van gebieden waar sprake is van een overspannen woningmarkt.

³ Mer-richtlijn, 2011/92/EU ([Richtlijn - 2011/92 - EN - EUR-Lex](#))

⁴ [Toegang tot informatie, inspraak van de bevolking en toegang tot de rechter in milieuzaken \(Verdrag van Aarhus\) | EUR-Lex](#)

Het kabinet acht de aanbevelingen gericht op het mobiliseren van financiering wenselijk en opportuun. Het aantrekken van voldoende kapitaal is essentieel voor de woningbouwopgave. Nederland verwelkomt daarom instrumenten die kunnen bijdragen aan het mobiliseren van publiek en privaat kapitaal. Naast het aantrekkelijker maken van investeringen door het verhogen van het rendement, wordt momenteel verkend op welke wijze het risico van investeringen kan worden verlaagd. Een mogelijke route is het ontwikkelen van nieuwe, mogelijk internationale, fondsstructuren waarin publieke en private financiering wordt gebundeld en waarmee investeringen met een relatief laag rendement en laag risico mogelijk worden. Deze verkenning bevindt zich nog in een vroeg stadium. Het kabinet acht het pan-Europees investeringsplatform voor betaalbare en duurzame huisvesting⁵ en de expertise van de Europese Investeringsbank daarbij van waarde voor kennisuitwisseling en het verder ontwikkelen van dergelijke financieringsmogelijkheden.

c) Eerste inschatting van krachtenveld

Een aantal lidstaten hebben een eerste reactie gegeven op de aanbevelingen. Zij wijzen vooral op het belang van subsidiariteit. Waar de aanbevelingen nationale competenties raken, zoals sociale woningbouw, ruimtelijke ordening en vergunningen, zijn een aantal lidstaten kritisch. Het merendeel van de lidstaten heeft zich echter nog niet uitgesproken. Het Europees Parlement heeft nog geen standpunt ingenomen over deze aanbeveling.

4. Grondhouding ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit, financiële gevolgen en gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

a) Bevoegdheid

De aanbeveling is gebaseerd op artikel 292 VWEU. Het oordeel van het kabinet is positief. De aanbeveling heeft betrekking op betaalbaarheid en aanbod van huisvesting. Op het terrein van huisvesting bestaat geen zelfstandige bevoegdheid van de EU. Wat betreft de inhoudelijke inrichting van het nationale woonbeleid, blijft dit dus een bevoegdheid van de lidstaten. De aangekondigde beleidsvoornemens berusten evenwel op bevoegdheden van de EU op aanpalende beleidsterreinen. De aanbeveling ziet namelijk op de werking van de interne markt (artikel 4, tweede lid, onder a VWEU), de versterking van de economische, sociale en territoriale cohesie (artikel 4, tweede lid, onder c VWEU), het energiebeleid (artikel 4, tweede lid, onder i VWEU) en sociaal beleid (artikel 4, tweede lid, onder b VWEU). Op deze terreinen is sprake van een gedeelde bevoegdheid tussen de EU en de lidstaten.

b) Subsidiariteit

De grondhouding van het kabinet is positief. De aanbeveling heeft tot doel het bevorderen van betaalbare huisvesting. Gezien de grensoverschrijdende effecten zoals arbeidsmobiliteit binnen de bouwsector, prijsdruk in grensregio's en toeristische gebieden en de invloed van internationale investerings- en vastgoedmarkten op nationale woningmarkten kan dit onvoldoende door de lidstaten op centraal, regionaal of lokaal niveau worden verwezenlijkt, daarom is een EU-aanpak

⁵ [Pan-European Housing Investment Platform - Housing - European Commission](#)

wel nodig. Huisvesting is in beginsel een nationale, regionale en lokale bevoegdheid, waarbij lidstaten verschillen in woonstelsels, marktstructuren en beleidsprioriteiten. De aanbeveling erkent deze primaire verantwoordelijkheid van de lidstaten expliciet en beoogt geen harmonisatie van nationaal woonbeleid, maar doet aanbevelingen gebaseerd op ervaringen en goede voorbeelden met voldoende ruimte voor de lidstaat om te bezien of en waar deze oplossingen passend zijn. Om die reden is optreden op het niveau van de EU gerechtvaardigd.

c) Proportionaliteit

De grondhouding van het kabinet is positief. De aanbeveling heeft als doel het bevorderen van betaalbare huisvesting. Het voorgestelde optreden is geschikt om deze doelstelling te bereiken omdat het de voorwaarden schept om het woningaanbod te vergroten, structurele oorzaken van de wooncrisis beoogt aan te pakken door het stimuleren van hervormingen. Bovendien gaat het voorgestelde optreden niet verder dan noodzakelijk omdat de aanbevolen maatregelen zich in algemene zin richten op het wegnemen van belemmeringen voor woningbouw en het beter benutten van bestaande instrumenten, waarbij voldoende ruimte wordt gelaten aan de lidstaten voor een eigen beleidsmatige invulling.

d) Financiële gevolgen

De aanbeveling heeft niet direct financiële gevolgen. Het kabinet is van mening dat eventuele benodigde EU middelen gevonden dienen te worden binnen de in de Raad afgesproken financiële kaders van de EU-begroting 2021-2027 en dat deze moeten passen bij een prudente ontwikkeling van de jaarbegroting. Het kabinet wil niet vooruitlopen op de integrale afweging van middelen na 2027. (Eventuele) nationale budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting van het/de beleidsverantwoordelijk(e) departement(en), conform de regels van de budgetdiscipline.

e) Gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

De aanbeveling kondigt initiatieven aan voor vereenvoudiging en digitalisering die als doel hebben de uitvoeringspraktijk te ontlasten. De aanbeveling lijkt op hoofdlijnen goed aan te sluiten bij het reeds ingezette beleid. Toekomstige voorstellen die zullen voortvloeien uit deze aanbeveling zullen door het kabinet afzonderlijk worden beoordeeld op het punt van regeldruk. Het kabinet acht het verder van belang dat eventuele rapportage- en monitoringsverplichtingen zoveel mogelijk aansluiten bij bestaande rapportagekaders, zodat de uitvoeringslasten beperkt blijven.

Een sterke, concurrerende EU is belangrijk voor Nederland om onze welvaart en bestaanszekerheid te behouden en veerkrachtig te blijven in een geopolitiek veranderende wereld. Dat kan alleen als er (betaalbare) huisvesting is. Huisvesting is een basisbehoefte om te kunnen participeren in de samenleving en economie. Beperkte beschikbaarheid van betaalbare huurwoningen kan sociale ongelijkheid vergroten en een remmend effect hebben op arbeidsmobiliteit. Daarom is het positief dat de EU beleid ontwikkelt om meer betaalbare huisvesting te stimuleren.

Fiche 5: Mededeling Voorzieningszekerheid Medische radio-isotopen in de EU

1. Algemene gegevens

a) Titel voorstel

Mededeling van de Commissie over een Europees initiatief voor een radio-isotopenvallei (ERVI) om de toeleveringsketen van medische radio-isotopen op lange termijn veilig te stellen.

b) Datum ontvangst Commissiedocument

10 september 2026

c) Nr. Commissiedocument

C(2026) 6132

d) EUR-Lex

[EUR-Lex - 52026XC04833 - EN - EUR-Lex](#)

e) Nr. impact assessment Commissie en Opinie

Niet opgesteld.

f) Behandelingstraject Raad

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

g) Eerstverantwoordelijk ministerie

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

2. Essentie voorstel

Op 10 september publiceerde de Europese Commissie (hierna: Commissie) de mededeling over een Europees initiatief voor een radio-isotopenvallei (ERVI). Met de strategie streeft de Commissie ernaar de afhankelijkheid van de EU van buitenlandse leveranciers te verminderen, het concurrentievermogen van de Europese radio-isotopen industrie veiligstellen en bijdragen aan de decarbonisatiedoelstellingen.

Medische radio-isotopen zijn van groot belang voor de moderne gezondheidszorg. De Europese Unie (hierna: EU) speelt momenteel een belangrijke rol in de wereldwijde productie en voorziet in een groot deel van de wereldwijde behoefte. Tegelijkertijd is de Europese productieketen kwetsbaar en bestaat er een risico dat de EU haar sterke positie in de toekomst niet kan behouden.

Een belangrijk probleem is de afhankelijkheid van buitenlandse leveranciers van essentiële grondstoffen. Zo zijn bepaalde stabiele isotopen die nodig zijn voor de productie van therapeutische radio-isotopen afkomstig uit Rusland. Daarnaast beschikt de EU niet over een eigen productie van metallic *High Assay Low Enriched Uranium* (HALEU), dat wordt gebruikt voor de productie van radio-isotopen in onderzoeksreactoren. Hierdoor is Europa voor belangrijke

onderdelen van de productieketen afhankelijk van landen buiten de EU. Deze afhankelijkheid wordt extra kwetsbaar doordat de onderzoeksreactoren waarop de Europese productie steunt voor een groot deel verouderd zijn en te maken kunnen krijgen met onverwachte uitval.

Ook de logistiek vormt een belangrijke kwetsbaarheid. Veel medische radio-isotopen hebben een zeer korte halfwaardetijd en moeten daarom snel en zonder onderbrekingen van producent naar ziekenhuis worden vervoerd.

Om deze problemen aan te pakken stelt de Commissie een Europese strategie voor langs vijf pijlers. De eerste pijler is het naar de markt brengen van onderzoek, ontwikkeling en innovaties. Het voorstel is om een strategische innovatie en onderzoeksagenda (SRIA) met gemeenschappelijke doelstellingen, onderzoeksprioriteiten en financieringsstrategieën te ontwikkelen. De focus van de SRIA moet liggen op innovatieve radio-isotopen, geavanceerde productietechnologieën en de opleiding van gespecialiseerd personeel. De acties behorend bij pijler 1 zijn het ontwikkelen van de SRIA voor 2026-2027, om daar vervolgens uitvoering aan te geven via een publiek-privaat partnerschap of een ander passend financieringsmechanisme in 2028–2034. Daarnaast wil de Commissie het Important Project of Common European Interest (IPCEI) voor innovatieve nucleaire technologieën verder ondersteunen.

De tweede pijler is investering in de productiefaciliteiten. De Commissie wil investeringen in Europese productiefaciliteiten voor medische radio-isotopen stimuleren. De nadruk ligt op eigen het moderniseren en bouwen van reactoren en andere productiefaciliteiten, naast de productie van HALEU en stabiele isotopen. Via EU en nationale financiering, private investeringen en gerichte staatssteun wil de EU strategische projecten financieel haalbaarder maken. De Commissie wil hiervoor lidstaten ondersteunen bij de financiering van strategische projecten voor de productie van kritieke radio-isotopen in overeenstemming met de verordening kritieke geneesmiddelen en de toepasselijke staatssteunregels. Ook wil de commissie verder onderzoeken hoe de financiering uit verschillende publieke en particuliere instrumenten kan worden geconsolideerd.

De derde pijler is markttoezicht en prognoses. De Commissie wil een centraal systeem opzetten dat voortbouwt op de bevindingen van het EU Observatory om vraag en aanbod van medische radio-isotopen beter te monitoren, recente ontwikkelingen te evalueren en toekomstige behoeften te voorspellen. Daartoe wil de Commissie de lidstaten, het bedrijfsleven en eindgebruikers raadplegen over de opties voor het verzamelen van gegevens over het gebruik, de productie en de distributie van radio-isotopen in de EU en daartoe een mandaat van een dataplatform en een prognosemechanisme ontwikkelen. Daarop voortbouwend wil de Commissie een digitaal platform voor gegevensverzameling en de analyse van vraag en aanbod van medische radio-isotopen in de EU op zetten.

De vierde pijler is strategische internationale partnerschappen. Voor de voorziening van HALEU wil de Commissie de toeleveringsketen binnen de EU en het VK ontwikkelen en hiervoor samenwerken op capaciteitsontwikkeling, voorraadvorming, logistiek en prijsstelling. Het voorstel is om voor HALEU samen te werken met het VK en de samenwerking met derde landen voort te zetten binnen de bestaande Euratom-samenwerkingsovereenkomsten.

De vijfde pijler is het veranderend regelgevingskader. De Commissie vindt het noodzakelijk grensoverschrijdend vervoer van radio-isotopen tussen lidstaten en marktdeelnemers te

coördineren. Daarnaast worden lidstaten gevraagd het probleem aan te pakken van inconsistente toepassing van EU-regels en nationale administratieve procedures die leiden tot onnodige vertraging of weigering van het vervoer van medische radio-isotopen. Als concrete actie wil de Commissie het vervoer van medische radio-isotopen tussen de lidstaten beoordelen om de behoeften aan gecoördineerde EU-maatregelen vast te stellen. Ook wil de Commissie een dialoog met de IAEA aan te gaan over mogelijke gezamenlijke acties voor tijdig en vlot vervoer.

3. Nederlandse positie ten aanzien van het voorstel

a) Essentie Nederlands beleid op dit terrein

De Nederlandse nucleaire infrastructuur voor medische isotopen is uniek doordat een uitzonderlijk complete keten van nucleaire kennis, infrastructuur en productie bij elkaar komt. Urenco in Almelo verrijkt stabiele (niet-radioactieve) isotopen, terwijl de Hoge Flux Reactor (HFR) in Petten al decennialang een belangrijke schakel vormt door de stabiele isotopen te bestralen tot radioactieve isotopen. Hiermee voorziet de HFR Europees en mondiaal in een belangrijke behoefte.

Daarnaast zijn in Nederland farmaceutische bedrijven gevestigd die de radioactieve isotopen tot nucleaire geneesmiddelen kunnen verwerken. En met de aanwezigheid van TU Delft, meerdere cyclotrons en onderzoeks- en zorginstellingen is de radiofarmaceutische ontwikkeling en nucleaire expertise sterk geconcentreerd.

Ondanks deze nationale concentratie, is de toeleveringsketen van medische isotopen zeer complex. Er is niet alleen sprake van een sterk internationaal speelveld, ook moet rekening worden gehouden met verdragen en Europese wet- en regelgeving op veel verschillende terreinen zoals nucleaire veiligheid, non-proliferatie, radioactief afval, medische technologie en geneesmiddelen. Het kabinet geeft binnen dit gegeven kader, hier met nationale wet- en regelgeving invulling aan en zet zich in voor de beschikbaarheid, toegankelijkheid, kwaliteit en veilig gebruik van medische isotopen.¹

Het beleid is op dit moment, en ook in de afgelopen jaren, primair gericht op het borgen van de toekomstige voorzieningszekerheid van medische isotopen, het behouden van de nucleaire kennisbasis en het vergroten van de strategische autonomie. Hiertoe heeft het kabinet in 2022 besloten om de verouderde HFR uit 1961 te vervangen en aan te sturen op de bouw van de PALLAS-reactor. Het kabinet doet dit via publieke financiering in de vorm van een lening en een storting in het eigen vermogen van in totaal €2,4 miljard en de Staat is 100% aandeelhouder van NRG PALLAS b.v. Tegelijkertijd blijft de inzet erop gericht dat de productie van medische isotopen is ingebed in een internationale commerciële markt en dat er sprake blijft van een eerlijk speelveld. Zo bepaalt de Staat bijvoorbeeld niet rechtstreeks de prijzen, distributie of aanbod van medische isotopen en verwacht zij dat NRG PALLAS b.v. zich verder blijft ontwikkelen tot een zelfstandig en commercieel toekomstbestendige onderneming.²

¹ Kamerstukken//2022/33.626 Achtergrondanalyse ten behoeve van besluitvorming Pallas-reactor

² Kamerstukken//2025/33.626/Tweede basisrapportage Pallas-nieuwbouwprogramma

Ook nieuwe productietechnologieën kunnen een belangrijke aanvullende bijdrage leveren aan de voorzieningszekerheid. Om die reden heeft het kabinet in 2021 een lening van €10 miljoen verstrekt aan SHINE, een Amerikaanse b.v. die in de VS diverse productiefaciliteiten heeft voor de productie van het meeste gebruikte isotoop Molybdeen. De lening is bedoeld om de voorbereidingen van een vestiging van SHINE in Veendam te starten.³

In 2024 heeft het kabinet een traject onder leiding van een kwartiermaker geïnitieerd dat heeft geleid tot een Roadmap Nucleaire Geneesmiddelenontwikkeling. In deze roadmap zijn diverse aanbevelingen gedaan om als Nederland toonaangevend te worden op nucleaire geneesmiddelen. Een van de aanbevelingen betrof de behoefte aan een kennis- en innovatieagenda. In april 2026 heeft FAST (*Centre for Future Affordable Sustainable Therapy Development*) hier invulling aangegeven met het lanceren van de 'Strategische onderzoeksagenda targeted radionuclide therapy'. In de agenda zijn door de betrokken partijen obstakels in onderzoek en ontwikkeling genoemd en ook verschillende kennislacunes en acties opgesteld die kunnen bijdragen aan prioritering en een goede samenwerking in het ecosysteem. Het nationaal coördinatie platform NUCMED-NL (*Nuclear Medicine Development*) is intussen opgestart en gaat indachtig de strategische onderzoeksagenda kennisdeling en coördinatie van gezamenlijke projecten in de keten van onderzoek tot patiëntenzorg faciliteren.⁴

Verder is in het kader van het versterken van investeringsklimaat en bevorderen van innovaties in februari 2026 door het kabinet de Ministeriële Taskforce Toekomstige Welvaart en Vestigingsklimaat (TTWenV) opgericht. Hierbinnen zijn vier strategische domeinen in het industriebeleid geformuleerd, waaronder life sciences & biotechnologie. De bestaande infrastructuur en kennis bij NRG PALLAS en de toeleveringsketen van medische isotopen in Nederland kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren en zal door het kabinet ter overweging worden meegenomen voor de TTWenV.⁵

De huidige inzet van het kabinet op samenwerking met het VK is gericht op het versterken van de gezamenlijke, veilige en strategische brandstofvoorziening voor kerncentrales. Het VK richt zich momenteel op de bouw van een HALEU-verrijkingsfaciliteit van Urenco.

In 2025 heeft Nederland afspraken gemaakt met het VK over samenwerking op kernenergie en deze vastgelegd in een *memorandum of understanding* (MoU). Ook zet het kabinet zich in voor internationale samenwerking in internationale gremia (zoals het IAEA, OECD *Nuclear Energy Agency*), met internationale partners (waaronder de Verenigde Staten en Canada) en Europese partners.⁶ In 2026 heeft Nederland afspraken met België vastgelegd in een MoU over verdere

³ MvT Ontwerpbegroting Ministerie VWS 2022

⁴ Kamerstukken//2026/33.626/Derde voortgangsrapportage Pallas-nieuwbouwprogramma

⁵ Kamerstukken//2026/33.626/Kabinetsreactie Bouwen op ervaring

⁶ Kamerstukken//2026/32.646/Routekaart 7 GW Kernenergie

samenwerking op het nucleaire gebied, waar ook specifiek wordt ingegaan op verdere samenwerking rondom medische isotopen.

Nederland beschikt over een nationaal regelgevings- en toezichtskader voor het vervoer van radioactieve stoffen, gebaseerd op de UNECE voorschriften voor het vervoer van gevaarlijke stoffen over de weg, per spoor en per binnenvaartschip. De Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) is verantwoordelijk voor vergunningverlening en toezicht. Voor het vervoer van medische isotopen wordt aangesloten bij internationale vervoersvoorschriften. In concrete transportvergunningen kan de ANVS grensoverschrijdend vervoer faciliteren door onder meer toegestane grensovergangen, luchthavens en havens vast te leggen en ruimte te bieden aan meerdere gekwalificeerde vervoerders. Voor wegtransport kan bovendien worden voorgeschreven dat zo kort mogelijke routes en zoveel mogelijk autosnelwegen worden gebruikt. Het Nederlandse systeem voorziet daarmee in praktische randvoorwaarden voor tijdig en veilig transport. Grensoverschrijdende zendingen blijven wel afhankelijk van de toepasselijke procedures en voorschriften in de andere lidstaten.

b) Beoordeling + inzet ten aanzien van dit voorstel

Het kabinet is positief over het voorstel. De Commissie onderstreept hiermee het belang van de voorzieningszekerheid van medische isotopen en het behoud van productiecapaciteit, een strategisch autonome toeleveringsketen met een concurrerend vermogen van de Europese radio-isotopen industrie, wat het kabinet verwelkomt. Het kabinet herkent dat het op meerdere pijlers al een stevige inzet heeft of in de afgelopen jaren op nationaal niveau al maatregelen heeft getroffen in lijn met de mededeling.

Het kabinet steunt het voorstel omtrent onderzoek, ontwikkeling en het naar de markt brengen van innovaties om een SRIA te ontwikkelen en daar uitvoering aan te geven. Op nationaal niveau is recent reeds een strategische onderzoeks- en innovatieagenda opgesteld. Een Europese agenda op dit vlak zal toegang geven om middelen, kennis en infrastructuur van meerdere lidstaten te bundelen. Tegelijkertijd voorkomt Europese afstemming versnippering en dubbel werk en kunnen lidstaten gezamenlijk prioriteiten bepalen. Door regelgeving en standaarden beter op elkaar af te stemmen zijn er minder obstakels voor productiefaciliteiten en farmaceutische bedrijven om hun medische isotopen aan te bieden en kan er een grotere Europese markt ontstaan, waardoor innovaties sneller kunnen worden toegepast en opgeschaald. Het kabinet zal waar mogelijk en passend haar steun geven en inzet verlenen bij de uitvoering van de SRIA.

Het voorstel om lidstaten te stimuleren en ondersteunen bij de financiering van productiefaciliteiten van medische isotopen is overeenkomstig de huidige en reeds verrichte inspanningen van het kabinet. Het kabinet zal de Commissie vragen met welke financiële middelen dit initiatief concreet zal worden ondersteund. Met de publieke financiering van de bouw van de PALLAS-reactor heeft het kabinet al een essentiële stap gezet in het borgen van de leveringszekerheid van medische isotopen in Nederland en Europa en kan Nederland haar strategische autonomie op dit terrein behouden. Het kabinet heeft bij de publieke financiering expliciet gekozen voor de vorm van een lening - cf. de Europese staatsteunregels - om NRG Pallas

te laten ontwikkelen tot een zelfstandige onderneming en om zich te houden aan het principe van een gelijk speelveld. Het realiseren van een duurzaam en eerlijke markt van medische isotopen blijft een aandachtspunt van het kabinet. Het kabinet deelt waar van waarde graag haar ervaringen met publieke financiering met andere lidstaten.

Het kabinet steunt het voorstel om een centraal systeem opzetten om vraag en aanbod van medische radio-isotopen beter te monitoren, recente ontwikkelingen te evalueren en toekomstige behoeften te voorspellen.

Voor relevante ontwikkelingen in vraag en aanbod van medische isotopen en prognoses, die relevant zijn in het kader van beleid, wordt op dit moment gesteund op de data verkregen van de *EU Observatory*, de analyses van *NucAdvisor* die uitgevoerd worden in opdracht van de Commissie en data die verkregen wordt via het RIVM en de Nederlandse Vereniging van Nucleaire Geneeskunde. Het kabinet ziet een nauwkeurig centraal systeem voor het monitoren van vraag en aanbod als een belangrijk instrument om tekorten te voorkomen en markttransparantie te vergroten. Het kabinet zal haar medewerking verlenen om dit centrale systeem te helpen realiseren en zich hierbij inspannen om de administratieve lasten bij de realisatie van een dergelijk systeem te minimaliseren.

Het kabinet steunt het voorstel om op HALEU samen te werken met het VK en de samenwerking met derde landen voort te zetten binnen de bestaande Euratom-samenwerkingsovereenkomsten. De relatie met het VK zal verder worden uitgebouwd naar aanleiding van de afspraken die in 2025 gemaakt werden via de MoU. Ook zal het kabinet de internationale samenwerking in internationale gremia, met internationale partners (waaronder de Verenigde Staten en Canada) en Europese partners voortzetten. In 2026 heeft Nederland ook afspraken met België vastgelegd in een MoU over verdere samenwerking op het nucleaire gebied, waar ook specifiek wordt ingegaan op verdere samenwerking rondom medische isotopen.

Het kabinet steunt het voorstel om aandacht te vragen voor het kader voor het vervoer van medische radio-isotopen. Gezien het belang van tijdig grensoverschrijdend vervoer en de bestaande logistieke uitdagingen ligt de voorgestelde Europese beoordeling van het transport van medische radio-isotopen in het verlengde van deze Nederlandse inzet.

c) Eerste inschatting van krachtenveld

De meerderheid van de lidstaten zal deze mededeling positief ontvangen. Lidstaten hebben baat bij een Europees gecoördineerde aanpak op onderzoek en ontwikkeling, zodat er sturing en samenwerking kan plaatsvinden ter bevordering van onderzoekstrajecten en innovaties. Ook zijn lidstaten gebaat bij de ondersteuning van beleids- en financieringsinstrumenten van de EU om de risico's van het investeren in een nucleaire productiefaciliteit te helpen verkleinen.

Het Europees Parlement pleit voor het waarborgen van de voorzieningszekerheid van medische radio-isotopen en steunt het versterken van de Europese strategische autonomie in de sector.

4. Grondhouding ten aanzien van bevoegdheid, subsidiariteit, proportionaliteit, financiële gevolgen en gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

a) Bevoegdheid

De grondhouding van het kabinet is positief. De mededeling heeft betrekking op het industriebeleid van de Europese Unie voor de (medische) radio-isotopenindustrie, de bescherming en verbetering van de menselijke gezondheid, energiebeleid en de interne markt. Op het terrein van de industrie (artikel 6 onder b) en bescherming en verbetering van de menselijke gezondheid (artikel 6 onder a) is sprake van een ondersteunende bevoegdheid van de Unie. Op het terrein van energiebeleid (artikel 4 lid 2 onder i) en de interne markt (artikel 4 lid 2 onder a) is sprake van een gedeelde bevoegdheid.

b) Subsidiariteit

De grondhouding van het kabinet is positief. De mededeling heeft tot doel de afhankelijkheid van de EU van buitenlandse leveranciers te verminderen, het concurrentievermogen van de Europese radio-isotopen industrie veilig te stellen en bij te dragen aan de decarbonisatiedoelstellingen van de EU door hergebruik en recycling van oude materialen te ondersteunen en synergieën met nettonultechnologieën tot stand te brengen. Gezien de vervanging en ontwikkeling van productiefaciliteiten duur en tijdrovend is, blijven investeringen achter. Deze investeringen zijn echter nodig om de (oude) productiefaciliteiten te vervangen uit te breiden en dit is essentieel om de voorzieningszekerheid van medische isotopen te kunnen borgen en de strategische autonomie te vergroten. Stimulans en ondersteuning van lidstaten is nodig om deze investeringen te productiefaciliteiten te helpen realiseren. Ook blijft afstemming op onderzoek- en ontwikkelingsdoelstellingen tussen lidstaten onvoldoende en is daardoor versnipperd en inefficiënt. Dit kan onvoldoende door de lidstaten op nationaal niveau worden verwezenlijkt, daarom is een EU-aanpak wel nodig. Door een gecoördineerde Europese aanpak kan de kwaliteit, kwantiteit en efficiëntie van onderzoek en ontwikkeling worden verbeterd. Om die redenen is optreden op het niveau van de EU gerechtvaardigd.

c) Proportionaliteit

De grondhouding van het kabinet is positief. De mededeling heeft tot doel de afhankelijkheid van de EU van buitenlandse leveranciers te verminderen, het concurrentievermogen van de Europese radio-isotopen industrie veilig te stellen en bij te dragen aan de decarbonisatiedoelstellingen van de EU door hergebruik en recycling van oude materialen te ondersteunen en synergieën met nettonultechnologieën tot stand te brengen. Het voorgestelde optreden is geschikt om deze doelstelling te bereiken, omdat investeringen in de productiefaciliteiten de voorzieningszekerheid waarborgen en het concurrentievermogen van de Europese radio-isotopen industrie veiligstellen. Ook het concentreren van onderzoek en innovatie richting gezamenlijke prioriteiten en strategische doelstellingen versterkt het concurrentievermogen van deze industrie. Bovendien gaat het voorgestelde optreden niet verder dan noodzakelijk, omdat voorzien is dat de Commissie met name een ondersteunende rol zal gaan vervullen. Zo zijn de acties gericht op coördinatie en ondersteuning bij onderzoek, ondersteuning van het stroomlijnen van transport en het

ondersteunen bij financiering van strategische projecten. Overwegend ligt het primaat voor deze acties en de invulling daarvan, dan ook bij de lidstaten. Daarmee vindt het kabinet de acties in de mededeling niet verder gaan dan noodzakelijk.

d) Financiële gevolgen

De mededeling zal geen gevolgen hebben voor de EU-begroting. De ontwikkeling van de SRIA zal vanuit het bestaande budget worden gefinancierd en gecoördineerd door het directoraat-generaal Energie en gezamenlijk met het directoraat-generaal Onderzoek en Innovatie en het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek worden beheerd.

Het kabinet is van mening dat de eventuele benodigde EU-middelen gevonden dienen te worden binnen de in de Raad afgesproken financiële kaders van de EU-begroting 2021-2027 en dat deze moeten passen bij een prudente ontwikkeling van de jaarbegroting. Het kabinet wil niet vooruit lopen op de integrale afweging van middelen na 2027.

De aanbeveling zal naar verwachting niet leiden tot gevolgen voor de nationale begroting.

Eventuele budgettaire gevolgen worden ingepast op de begroting van het beleidsverantwoordelijke departement, conform de regels van de budgetdiscipline.

e) Gevolgen voor regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten

Er worden geen effecten verwacht voor de regeldruk, concurrentiekracht en geopolitieke aspecten.

Ten aanzien van de geopolitieke aspecten kan worden vermeld dat de inzet erop gericht zal zijn om de strategische autonomie van de EU te vergroten en de afhankelijkheid van buitenlandse leveranciers te verkleinen.

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

**Directoraat-generaal
Economie en Digitalisering**
Directie Mededinging en
Consumenten

Auteur

TER BESLISSING
Datum aangemaakt
29 september 2026

Kenmerk
DGED-DMC / 108487053

RT 000061314

Kopie aan

Bijlage(n)
1

nota
TER BESLISSING

BNC Fiche Aanbestedingsverordening

Parafenroute

Aanleiding

- Op 9 september jl. heeft de Europese Commissie (hierna: de Commissie) een voorstel voor de Aanbestedingsverordening gepubliceerd, deze dient ter vervanging van de drie huidige Aanbestedingsrichtlijnen. Door EZK is een BNC-fiche voor dit voorstel opgesteld, graag uw akkoord voor 7 oktober.
- Dit voorstel is ook met u besproken in de Staf EZK van 22 september jl.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd in te stemmen met de inhoud van het BNC-fiche.
- U wordt geadviseerd in te stemmen met doorgeleiding van het fiche naar het BNC-overleg op 7 oktober, de Coördinatie Commissie (CoCo) op 13 oktober en de MR (als hamerstuk) op 16 oktober, waarna het fiche aan het parlement zal worden verstuurd.

Kernpunten

- De Commissie heeft met de herziening van het aanbestedingsstelsel de volgende doelen voor ogen: de regels eenvoudiger en flexibeler maken en de EU weerbaarder maken door o.a. een Europees voorkeursprincipe te introduceren. De gekozen doelen sluiten goed aan bij de Nederlandse prioriteiten die met de Kamer gedeeld zijn. De Nederlandse prioriteiten zijn:
 - Het vereenvoudigen en flexibiliseren van bestaande regelgeving;
 - Het efficiënter maken van procedures door in te zetten op digitalisering;
 - Aanbesteden vaker inzetten om zelfstandiger en weerbaarder te worden als EU.
- In het BNC-fiche wordt dan ook steun uitgesproken voor deze doelen en wordt aangegeven dat het voorstel voor een groot deel goed aansluit bij de Nederlandse doelen tijdens deze herziening.

- Het voorstel is een groot en complex voorstel dat het basiskader van aanbesteden verandert. Daarom betreft het een lang BNC-fiche. De belangrijkste onderdelen van het BNC-fiche betreffen de inhoud van het voorstel (2a) en de beoordeling en inzet van het voorstel (3b).
- De inzet van Nederland tijdens de onderhandelingen vindt u grotendeels in onderdeel 3b, beoordeling en inzet van het voorstel. Hierin wordt aangegeven dat het kabinet tijdens de onderhandelingen scherp zal zijn op de volgende punten:
 - De nieuwe regelgeving moet geen barrières opwerpen voor de Nederlandse ambities in de programma's als het Nationaal Agentschap Disruptieve Innovatie (NADI), de Nationale Digitaliseringsstrategie (NDS).
 - De flexibele ruimte die speciale-sectorbedrijven in de huidige regelgeving hebben en wordt geboden bij het aanbesteden van concessies moet behouden blijven.
 - Het nieuwe regelgevend kader moet werkbaar blijven voor alle publieke inkopers, van klein tot groot.
 - Het betreft een verordening, dus dit vergt nadere duidelijkheid op een aantal punten omdat deze nationaal in regelgeving niet verder verduidelijkt kunnen worden.
 - Een Europees voorkeursprincipe terughoudend inzetten en enkel gericht in strategische sectoren waar een zorgvuldige afweging aan vooraf is gegaan.
 - De uitvraag van data ter verbetering van de transparantie moet wel proportioneel blijven. Het uitvragen van data vergt namelijk ook extra administratieve lasten en regeldruk voor publieke inkopers en bedrijven.
 - Zonder volledig uitgerolde nieuwe digitale systematiek is uitvoering van de nieuwe regelgeving niet mogelijk. Het is daarom van groot belang dat de nieuwe digitale systemen volledig werken als de nieuwe regelgeving in werking treedt.
- Parallel aan deze Aanbestedingsverordening heeft de Commissie op 9 september ook de Innovatieverordening gepubliceerd (het BNC-fiche hiervoor heeft u inmiddels ook ontvangen). Deze bevat ook procedurele regelgeving over aanbesteden. Nederland zet erop in dat deze regelgeving wordt opgenomen in de Aanbestedingsverordening om fragmentatie van procedurele regelgeving te voorkomen.
- Het BNC-fiche is tot stand gekomen in ambtelijke afstemming met alle ministeries. Ook bij de inkoopafdelingen en de koepels van de decentrale overheden is input opgehaald.
- ATR heeft in haar advies nog een aantal aandachtspunten meegegeven voor het BNC-fiche en de onderhandelingen. ATR vraagt hier met name aandacht voor de regeldrukgevolgen voor het MKB. Het kabinet zal hier tijdens de onderhandelingen aandacht aan besteden en hierover ook vragen stellen aan de Commissie. De reactie op het ATR-advies is terug te vinden op pagina 23 en 24.
- Het fiche wordt ook voorgelegd aan de BNC-medewerkers van de verschillende departementen. Dit kan nog leiden tot kleine wijzigingen.
- Na uw akkoord wordt het daarna ook aan de CoCo voorgelegd op dinsdag 13 oktober en in vervolg daarop aan de MR van vrijdag 16 oktober voor definitief akkoord van het kabinet op het BNC-fiche.

Toelichting

Krachtenveld

- In de aanloop naar publicatie van het voorstel hebben verschillende lidstaten steun uitgesproken voor de herziening van het aanbestedingskader.
- Lidstaten benadrukken de noodzaak van versimpeling en modernisering van de bestaande wetgeving.
- Hoewel lidstaten de strategische inzet van overheidsopdrachten voor het verder brengen van andere beleidsdoelen steunen, zijn er bij veel lidstaten (met uitzondering van Frankrijk) zorgen over de uitvoerbaarheid en kosten van onder andere het Europees voorkeursprincipe.
- Een meerderheid van de lidstaten pleit op dit moment voor de omzetting van het voorstel naar een richtlijn.
- Meerdere lidstaten onderschrijven het punt rondom de Innovatieverordening. Ze geven daarbij, net als Nederland aan dat het belang van vereenvoudiging en verduidelijking voor publieke inkopers, zodat het 'hoe' van aanbesteden (de procedures). Dit dient op één centrale plek in de EU-wetgeving vindbaar te zijn.

Kenmerk

DGED-DMC / 108487053

Inhoud voorstel

- Het voorstel van de Commissie brengt de volgende grote veranderingen met zich mee:
 - Het aantal aanbestedingsprocedures waar een aanbestedende dienst uit kan kiezen, wordt sterk verminderd. Dit maakt het stelsel eenvoudiger, maar te schrappen procedures zorgen ook voor snelheid in specifieke procedures.
 - Publieke inkopers krijgen de keuze om een Europees voorkeurprincipe toe te passen. Dat betekent dat publieke inkopers zelf de keuze krijgen om voorrang te geven aan inschrijvers uit EU-landen, en landen waar de EU een handelsovereenkomst op aanbesteden mee heeft. Dit moet de groei van essentiële sectoren helpen ontwikkelen. Het voorstel om publieke inkopers zelf de keuze te geven kan voor een versnipperde, minder effectieve toepassing zorgen.
 - In het voorstel komt ook meer aandacht voor overige strategische doelen, zoals duurzaamheid, sociaal en nationale veiligheid. Het geeft publieke inkopers meer duiding over hoe zij bepaalde doelen beter kunnen meenemen in hun aanbestedingen.
 - Publieke inkopers krijgen meer vrijheid om zelf keuzes te maken, bijvoorbeeld om meerdere onderhandelingsrondes te houden tijdens hun aanbestedingsprocedure. Om misbruik tegen te gaan vraagt de Commissie meer data op, ook voor kleinere projecten. Dit verhoogt de transparantie, maar ook de regeldruk voor publieke inkopers en bedrijven.
 - Ook zet de Commissie in op vergaande digitalisering. Dit moet de efficiëntie gaan verhogen voor zowel publieke inkopers als bedrijven. Het brengt ook (eenmalige) kosten voor de aanpassing van de systemen mee, en mogelijke uitvoeringsproblemen op het moment van aanpassen van procedures.

Aan de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Directie Strategie, Kennis en
Innovatie

Auteur

Datum aangemaakt
29-09-2026

Kenmerk
SKI / 108467816

RT 0000160763

Kopie aan

Bijlage(n)
1

nota
TER BESLISSING

Beslisnota BNC-fiche AgRI 2040 en Food 2040

Parafenroute

Aanleiding

- In de mededeling van 8 september jl. heeft de Europese Commissie (hierna: de Commissie) een nieuwe strategische aanpak voor onderzoek en innovatie voor landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen gepresenteerd.
- De Commissie stelt daarbij twee nauw met elkaar verbonden strategische kaders voor: *AgRI 2040*, gericht op landbouw, bosbouw en plattelandsgebieden, en *Food 2040*, gericht op het bredere voedselsysteem, inclusief visserij en aquacultuur.
- Bijgevoegd concept BNC-fiche over deze strategie zal worden besproken in de BNC van 7 oktober en CoCo van 13 oktober. Op vrijdag 16 oktober ligt het fiche ter goedkeuring voor in de MR waarna het naar de Tweede Kamer wordt gestuurd.

Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het concept BNC-fiche voor Europese strategische aanpak voor onderzoek en innovatie voor landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen.
- U wordt gevraagd vóór woensdag 7 oktober uw reactie te geven, in verband met de bespreking in de BNC en doorgeleiding naar de CoCo en MR.

Kernpunten

- De Commissie presenteert in de mededeling van 8 september jl. een nieuwe strategische aanpak voor onderzoek en innovatie voor landbouw, bosbouw, plattelandsgebieden en voedselsystemen. Deze aanpak is bedoeld om bij te dragen aan een concurrerende, weerbare en duurzame Europese agrofoodsector.
- Beide kaders geven een eerste richting aan toekomstige onderzoek en innovatie (O&I)-prioriteiten, zonder vooruit te lopen op de precieze invulling en financiering van het volgende Meerjarig Financieel Kader (MFK).

Ontvangen BPZ

- Met de twee samenhangende kaders AgRI 2040 en Food 2040 wil de Commissie de volledige innovatieketen versterken: van onderzoek en kennisontwikkeling via testen en demonstratie naar investeringen, marktintroductie en brede toepassing.
- Het BNC-fiche geeft aan dat het kabinet de Europese strategie verwelkomt en positief staat tegenover de voorgestelde aanpak. De nieuwe Europese strategische aanpak sluit op hoofdlijnen goed aan bij de Nederlandse O&I beleidsinzet.
- De nadruk op een sterk innovatie-ecosysteem, het beter benutten en opschalen van kennis en innovatie en de inzet van nieuwe technologieën voor een concurrerend, duurzaam en weerbaar agrofood-systeem sluit goed aan bij de Nederlandse beleidsinzet en bij de bredere aandacht voor innovatie, productiviteit en concurrentievermogen, zoals geschetst in het Draghi-rapport en de aanbevelingen van Wennink in het rapport 'De route naar toekomstige welvaart'.
- Daarnaast biedt de Europese aandacht voor voedseltechnologie, biotechnologie, digitalisering, duurzame productiesystemen en het verminderen van strategische afhankelijkheden aanknopingspunten om de Nederlandse inzet verder te versterken en in een bredere Europese context te plaatsen.
- Daarnaast is het positief dat de Commissie de strategie verder wil uitwerken in samenwerking met de lidstaten en de stakeholders
- De strategie bevat geen nieuwe wetgevende voorstellen.

Notes

1-1

Akkoord

Aan
Van

MVRO
Wonen

nota

BNC fiche Affordable Housing Act

**DG Volkshuisvesting en
Bouwen**
DGVB-WN-Kennis

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Contactpersoon

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e @minbzk.nl
T

Datum

1 oktober 2026

Onze referentie

2026-0000518102

Bijlage(n)

2

Aanleiding

De Europese Commissie heeft op 9 september het voorstel voor de Affordable Housing Act gepubliceerd, samen met een aanbeveling over het vergroten van het aanbod betaalbare woningen. U bent geïnformeerd over de concept-appreciatie. In deze nota leggen we het BNC fiche Affordable Housing Act en het BNC fiche Aanbeveling Affordable Housing aan u voor.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd akkoord te gaan met het indienen van het BNC fiche bij de CoCo van 13 oktober. Bij akkoord wordt het fiche ingediend voor behandeling in de MR van 16 oktober.

Kern

BNC fiche Affordable Housing Act

- De concept-appreciatie die op 23 september aan u is voorgelegd hebben wij uitgewerkt in een BNC fiche.
- Het BNC fiche informeert de Kamer over het onderhandelingsmandaat van het kabinet. Het geeft het standpunt weer van het kabinet t.a.v. het voorstel.
- De departementen en de VNG en IPO kunnen zich ook in dit standpunt vinden. Zij hebben input geleverd in twee interdepartementale rondes.
- Samengevat is het oordeel van het kabinet:
 - Het kabinet acht het wenselijk dat lidstaten en decentrale overheden voldoende beleidsruimte houden om op basis van lokale omstandigheden maatregelen te nemen op de woningmarkt. Het kabinet is kritisch over de mate waarin het voorgestelde kader van de Commissie op dit moment deze ruimte biedt.
 - Het kabinet is kritisch op een EU-brede harmonisatie van het begrip 'overspannen woningmarkt', omdat dit in praktijk voor gemeenten mogelijk een extra drempel kan opwerpen om hun beleid voort te zetten onder de voorgestelde verordening. In Nederland reguleren op dit moment 34 gemeenten toeristische verhuur, die onder de voorgestelde verordening zullen moeten aantonen of ze aan de voorgestelde voorwaarden voldoen wanneer dit op grond is van het beschermen van beschikbaarheid en

- betaalbaarheid van woningen. Mogelijk geldt dit ook voor de circa 70 gemeenten die een opkoopbescherming hebben ingevoerd.
- Een deel van het huidige beleid kan worden voortgezet onder de Dienstenrichtlijn, namelijk het reguleren van toeristische verhuur vanuit het hoofdverblijf, en het reguleren van toeristische verhuur op basis van andere gronden dan schaarste/beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen. Daarmee zal de AHA in de praktijk, gezien de mogelijkheid voor gemeenten om op grond van de Dienstenrichtlijn bij leefbaarheidsproblematiek regels te blijven stellen, materieel weinig effect hebben.
 - Echter zullen er wel twee verschillende regimes ontstaan. Maatregelen op grond van beschikbaarheid en betaalbaarheid die niet betrekking hebben op het hoofdverblijf vallen onder de AHA. Maatregelen die wel betrekking hebben op het hoofdverblijf, en/of worden genomen op basis van andere dwingende reden van algemeen belang, zoals leefbaarheid, vallen onder de Dienstenrichtlijn. In praktijk zullen gemeenten twee verantwoordingsdossiers moeten aanhouden, wat zal leiden tot meer bewijslast voor gemeenten. Dit acht het kabinet onwenselijk.
 - Samengevat is het kabinet kritisch op de meerwaarde van de voorgestelde verordening in zijn huidige vorm, omdat het het potentieel juist lastiger maakt om waar nodig regels te stellen om met als doel om tot meer betaalbare woningen te komen.
 - Over het precieze toepassingsbereik van de verordening wordt op dit moment nog verduidelijking gevraagd bij de Commissie. Dit is in het fiche expliciet aangegeven.

DG Volkshuisvesting en Bouwen
DGVB-WN-Kennis

Datum
1 oktober 2026

Onze referentie
2026-0000518102

BNC fiche Aanbeveling Affordable Housing

- Zoals eerder vermeld heeft de Commissie naast de verordening een aanbeveling gepubliceerd over betaalbaarheid en aanbod van woningen in gebieden waar sprake is van krapte op de woningmarkt.
- Aanbevelingen hebben geen juridische werking. Wel kunnen ze in de toekomst door de Commissie gebruikt worden voor bijv. rapportages. Daarom is besloten om deze aanbeveling kort te appreciëren.
- De departementen en de VNG en IPO kunnen zich ook in dit standpunt vinden. Er is vrijwel geen commentaar gekomen in de 2 interdepartementale rondes.
- Samengevat is het oordeel van het kabinet:
 - Het kabinet steunt de Europese doelstelling om het woningaanbod en de betaalbaarheid te vergroten, maar benadrukt dat volkshuisvesting primair een nationale, regionale en lokale bevoegdheid is.
 - Nederland steunt versnelling en digitalisering van woningbouwprocedures en het beter benutten van grond en gebouwen, maar ziet geen meerwaarde in Europese criteria voor woningmarktcrapte en is tegen 'stilzwijgende goedkeuring' van vergunningen.
 - Het kabinet is positief over het mobiliseren van publieke en private financiering en ziet kansen in Europese samenwerking en kennisuitwisseling, onder meer via de Housing Alliance en de Europese Investeringsbank.

Aan

Minister VWS

Deadline: 6-10-2026

Nota actief openbaar

Ja

Directie Internationale Zaken
Team B Europa

Opgesteld door

nota

TER BESLISSING

BNC-fiche Mededeling Voorzieningszekerheid
medische radio-isotopen in de EU

6/10/26

Datum

30 september 2026

Kenmerk

4537915-1105219-IZ

Bijlage(n)

1

1. Aanleiding

Op 10 september publiceerde de Europese Commissie (hierna: Commissie) via een mededeling over een Europees initiatief voor een radio-isotopenvallei (ERVI) om de toeleveringsketen van medische radio-isotopen op lange termijn veilig te stellen.

Naar aanleiding van deze mededeling is een Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen (BNC)-fiche opgesteld, waarmee het kabinet zijn positie ten opzichte van dit voorstel bepaald. Hierin worden de hoofdlijnen van de Commissiemededeling en de kabinetsappreciatie uiteengezet. Dit fiche wordt hierbij ter akkoord aan u voorgelegd.

2. Geadviseerd besluit

- U wordt geadviseerd akkoord te gaan met de inhoud van dit BNC-fiche.
- Indien u akkoord bent, wordt het fiche ter bespreking voorgelegd in het interdepartementale CoCo-overleg van 13 oktober 2026 en vervolgens doorgeleid naar de MR van 16 oktober 2026. Na MR-akkoord wordt het fiche door de Minister van Buitenlandse Zaken aan het parlement gezonden. Het fiche wordt op 7 oktober behandeld in het BNC overleg.
- Vanwege dit proces is de deadline gesteld op 6 oktober 2026.

3. Kernpunten

Samenvatting strategie

De voorgestelde Europese strategie voor het ERVI is gericht op het verminderen van buitenlandse afhankelijkheden en het versterken van de volledige Europese productieketen langs vijf pijlers. De eerste pijler is het naar de markt brengen van onderzoek, ontwikkeling en innovaties. Het voorstel is om een strategische innovatie en onderzoeksagenda (SRIA) met gemeenschappelijke doelstellingen, onderzoeksprioriteiten en financieringsstrategieën te ontwikkelen. De tweede pijler is investering in de productiefaciliteiten. De Commissie wil investeringen in Europese productiefaciliteiten voor medische radio-isotopen stimuleren. De derde pijler is markttoezicht en prognoses. De Commissie wil een centraal systeem opzetten dat voortbouwt op de bevindingen van het EU Observatory om vraag en aanbod van medische radio-isotopen beter te monitoren, recente

ontwikkelingen te evalueren en toekomstige behoeften te voorspellen. De vierde pijler is strategische internationale partnerschappen. Voor de voorziening van laag-verrijkt uranium met hoge gehaltebepaling (HALEU) wil de Commissie de toeleveringsketen binnen de EU en het VK ontwikkelen en hiervoor samenwerken op capaciteitsontwikkeling, voorraadvorming, logistiek en prijsstelling. De vijfde pijler is het veranderend regelgevingskader. De Commissie vindt het noodzakelijk grensoverschrijdend vervoer van radio-isotopen tussen lidstaten en marktdeelnemers te coördineren.

Kenmerk

4537915-1105219-IZ

Samenvatting appreciatie

Het kabinet is positief over het voorstel. De Commissie onderstreept hiermee het belang van de voorzieningszekerheid van medische isotopen en het behoud van productiecapaciteit, een strategisch autonome toeleveringsketen met een concurrerend vermogen van de Europese radio-isotopen industrie, wat het kabinet verwelkomt. De strategie sluit aan bij de Nederlandse inzet en onderschrijft de inzet van de Nederlandse staat in NRG PALLAS voor het borgen van de voorzieningszekerheid. Het kabinet herkent dat het op meerdere pijlers al een stevige inzet heeft of in de afgelopen jaren op nationaal niveau al maatregelen heeft getroffen in lijn met de mededeling.

4. Toelichting

a. Financieel-economische gevolgen, arbeidsmarkteffecten en regeldrukeffecten

De mededeling zal naar verwachting geen gevolgen hebben voor de nationale begroting of effect hebben op de arbeidsmarkt. Ook worden er geen effecten verwacht op regeldruk.

b. Juridische aspecten

De mededeling is in lijn met de bevoegdheidsverdeling zoals vastgelegd in het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (hierna: VWEU). Op het terrein van de industrie (artikel 6 onder b onder de VWEU) en bescherming en verbetering van de menselijke gezondheid (artikel 6 onder a onder de VWEU) is sprake van een ondersteunende bevoegdheid van de Unie. Op het terrein van energiebeleid (artikel 4 lid 2 onder i onder de VWEU) en de interne markt (artikel 4 lid 2 onder a onder de VWEU) is sprake van een gedeelde bevoegdheid.

c. Politieke en maatschappelijke context

De strategie raakt aan onderwerpen die politiek breed als belangrijk en urgent worden gezien. De Kamer hecht groot belang aan een Europese aanpak om zijn strategische autonomie te vergroten en het versterken van de Europese productieketen te vergroten om tekorten aan medische radio-isotopen te voorkomen. De strategie biedt voorstellen om deze doelstellingen te bereiken, met behoud van nationale beleidsruimte.

5. Afstemming

Binnen VWS is het fiche afgestemd met de directies GMT, D&A, IZ, WJZ, FEZ en de coördinator regeldruk. Daarnaast is het fiche afgestemd met de departementen IenW, EZ, FIN, LNV, OCW en BZ. Ook is een reactie ontvangen van Centre for Future Affordable Sustainable Therapy Development (FAST) en dit is meegewogen bij het opstellen van het BNC-fiche.

Het fiche wordt op 7 oktober 2026 besproken in het interdepartementale BNC-overleg, op 13 oktober 2026 in de CoCo en op 16 oktober 2026 in de Ministerraad.

Kenmerk
4537915-1105219-IZ

6. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

a. Motivering

Tot personen herleidbare gegevens zijn onleesbaar gemaakt vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.